

KÁIN A KORSZAKOKBAN

Év? Kevés. Hindu mérték se tölti be,
Mióta fut. Azóta volt már zöld ige
S fehér, szabályos istenek;
Boldog s dacos halók s por, por, be rengeteg,
Mit ha netán egymásra hintenek,
Üterünk, napunk, sem jelenne meg
S reánk egy óriási hold árnyában száll
Jósolt, közös halál.

Mióta fut! Kemény szurokhegyekbe
Fúrja testét, hogy beolvadjon ezekbe,
Mert nem nyak kolonca a kin,
S hogy soha ki ne lobbanjon vert világa,
Mikor még erőtől duzzad az ín,
Belécsöppenti mérgét fiába.
Zsugorifajta mind, mind és nő az örök.
Átok sose törött.

Mikor még nem voltak századok,
Mikor még anyaszült volt a világ,
Szabadok voltak az állatok,
Eget söpörtek az erdei fák;
Mikor Szaharán tátongó árkot
Ugrottak át a leopárdok,

Mikor — ha borultak sejtelmes esték —
Forrásukat a mammutok keresték,
Már futott Káin.

Körötte ordított farkasok éhe,
Sziklákon szomjas griffek várták,
Fákon rokona, önnön vére,
Majom suhintott hatalmas szálfát.
Rohant, küzdött, bújt; kifult a teste
S közbe még zsákmányát is leste,
Óriás baglyok huhogtak a tájon,
Nem szállt le rejtekén szemére álom
Rossz éjszakáin.

Káin! Az ősi nagy fájdalmaidba
Látod-e magad tépetten, meghajlítva,
Látod a véred mint csurog?
Mondd, szegény Káin, tudtál mégis szeretni,
Csapda nem volt elég? Kellett hurok, selyemből?
Sebed nem fog hegedni.
Barázdákat amíg csak ösztönöd szántott,
Múlhattak a ráncok.

De te vetettél. Lelket. Hitvány magot.
S magokba vágyat. Vágyba bánatot, nagyot.
S az ész, kétélű fegyvered,
Csodákat művelt: nincsenek vadak.
De én mondom, azóta jaj neked,
Azóta magad tépdased magad,
Azóta szörnyű tudnod, mióta élsz
És csak azóta félsz.

Ostorcsapás volt Egyiptomba
S gyermekhalál, bús anyák könnye.
Munka: Kő koppant, dongott donga.
Pompa magát csak sárnak köszönje
S Fáraó minden teljesült vágyát
Annak, hogy elrabolta ágyát
Millióknak és millióknak. Szégyen!
De emlék ... Szolga ha érzi keményen,
Átkozott Káin.

Szolgaság butító, butaság — balzsam,
Káinban bős szellem világlott,
Lánca hever, induló harsan,
Homokos sziknek nekivágott.
Túrt. Túrás kín. És manna sem esett.
Szomjas volt. Éhes. Látott veresét:
Tüzeket, Istent; zöldet: olajágat,
Csak vizet nem — és rágta a mohákat
Jó vidék fáin.

Káin! Füledbe még szent zsoltár zengett,
Féltél hitet, ismertél engedelmet,
Vártál, negyven évet vártál!
Boldog vándor, ki várni tud, szorgos lépést
Ki tart s áhított cél után járkál.
S te mégsem lelted lelkedre a tépést.
Rög sarkot zúz, de ha belé túske törött,
Ki nem óhajt rögöt?

Láncot lánc után! Kellett a kóborokat
Tiltó fákkal verni, vetni horgonyokat?
Tíz ne tedd és komor szigor!
Hiába itt a próféta elme,
Boldog a nép, ha törvényt tipor.

Bajban jó volt az Úr segedelme,
De a lélekből vágyak szállnak
Áldozni az aranyos Baálnak.

Volt egy kor, derűs, nyugodt, márvány?
Káin aludt? Volt egy kor, görög?
Feltűnt kereszt is, jó szivárvány,
Emberi kézben összetörött.
Kereszt a kópját ugyancsak falta,
Először szép szó, azután balta
S elhulltak nyakas, korsós pogányok,
Meddők maradtak szép, tüzes leányok,
Megcsúfolt Káin.

Akadtt merész köztük, ki tovább harcolt,
„Szép fehér lovak, ördögtáncok!”
Lágy ige bizonyt vérén sarcolt,
„Tritonének, nomádrománcok!”
Fojtogatták száraz daróclepelbe,
Nem engedett. Pusztult. Bölény. Lerverve.
Utolsója felett kántált már a pap,
Glóriát vont s nem botlott el a nap
Cédák bokáin.

Káin! Ábelt ismét halálra verted
S végvonaglását is megirigyelted.
Megloptad és megkoszorúztad.
S hogy magad az ő helyébe szépnek lássad,
Ártatlan tested is összezúztad.
Őt magát távoli felhőkbe ástad.
Dereng az örök isteni fény orcáin
S fennkölt csodáin.

Magadat nem hihetted el magadnak.
Csillagba üzted és úgy betűzted nagynak.
Egymást képzelt árnyak tépték.
Fejed szédült száz elvont, új fogalomba
S halálra félted éjed setétjét.
Erénynek, bűnnek latoló gondja
Át nem hatott. S van-e bűnbocsánat,
Ha nincs igaz bánat?

Az idő múlt, kissé derengett,
Néhány máglya még veresre gyulladt
S mikor több Káin bontott rendet,
Többé már nem gyujtottak újat.
És jött a gépek sajtoló karja,
És jött az arany: ki kapja, marja,
Azóta jobban kerestek az ácsok,
Mint azok a szegény nyúzott takácsok,
Kifosztott Káin!

A panaszok mind egybefolytak
S akadtak bölcs, lelkes vezérek,
A panaszlók mind együtt voltak
S pattant az évszázados kéreg.
Felcsendült a dal és ököl feszült,
De pengett a pénz és a lárma elült.
Tábort ütött a sok éhségtől fonnyadt ajkú
S azóta folyik közöttük az alkú
Rabok csatáin.

Káin! Vér vér ellen víhat harcokat,
Te acélból öntöttél óriásokat!
Mi örökünk ez s te atyánk.
És kohóinkban fujtatjuk kínjainkat
S fejünkben forr már legújabb gyötrő csatánk.

Megfeszítjük agyunkat, izmainkat,
Építjük s hordozzuk a világot,
Ezt a te átkod.

Ábel halott. Többé már fel nem támad.
Pusztá ösztönünk volt ő, eszünkben árad
Egy cseppnyi talán a fajbul.
Bennünk magunkszülte, hajtó szellemerő,
Kéjünk és kínunk örvend és jajdul,
Földet igázó és eget verő
S csak törtetünk átkainknak golgotáin:
Sorsatyánk Káin!

1913

A DOMB

Messzi egy ágyú dörmögött,
Fenn varjak raja röpködött,
Hold fénye mosta a ködöt,
S a csend leszállt a köd mögött.

Kopáran gubbasztott a domb,
Mint akit meggörbít a gond,
Századokon, mit béke font,
Feldúlták rajta a vadont.

Azért a néhány porszemért
Miért ontottak annyi vért,
S most, hogy a lárma messzi tért,
Újra feledték. Mind miért?

Testére súly nehézkedett,
E súly alatt mért reszketett,
S a völgy — hová ereszkedett,
Miért visel keresztetek?

Jajokat mért hoznak szelek?
A hangok mért verekszenek?
Hantok ott miért fekszenek,
Mint ittfeledt beteg szemek?

A patak lenn dagadva jár,
Hogyan, hiszen csak február!
Jön-e még tavasz? Jön-e nyár?
S ha jön is, nem marad kopár?

Búsan nézett a völgybe le,
Míg megjött március szele,
Hó olvadt s a völgy csermelye
Fürgén szökött tovább vele.

A halmok fölé szerteszét
A völgy dobálta ékszerét,
Harangvirág hajló fejét,
Kakukkfüvét, madártejét.

S míg pázsit terült odaát,
A domb is meglelte magát,
Rügyezni kezdetek a fák —
Hantok felett hús koronák.

1915

ANNO 1841

Nehéz óráim során
Megtetszett a csalogány
S a virág a réteken.
Eltűnik a férges baj,
S újra fényes az olaj
A kedves, régi képeken;
Újra méla filoméla,
Újra régi, régi hang,
Újra él és felzenél a
Fali óra, kis harang.

Újra régi, régi béke,
Újra, újra pitypalatty,
De jó, hogy a múlt emléke
Mégis, mégis itt maradt;
Újra bokrétás a csákóm,
Újra rokolyás a lyány,
Legény lehetek a gáton
S fut utánam mindahány ...

Újra burzsoá-cilinder,
Újra, újra krinolín,
Feszés nadrág, női inger,
Újra ritmus, újra rím,
Újra minét hajbókolva,

Gáláns kaland a fasorba,
Semmi festék, kevés púder,
Néha Heine, sok, sok Schubert,
Újra, újra rozmarin.

Újra, újra téli este,
Puha paplan, hópihe,
Hadd lehessek restek restje,
Megágyazni izibe!
Karas gyertyát a fejemhez,
Így illik a szebbik nemhez,
Megadón és szabadon, —
S eltűnik a csúnya, festett
Selyemruhás, korán feslett
Korzómenti hajadon.

Jó Istenem, hagyd e képet,
Vagy ha nem megy, visszamék,
Itt hagyom ez átkos népet,
Legyek porló halott rég,
Visszaadok nyolcvan évet,
Vagy a múltat — félve kérdem —
Nem lehetne végigélnem?

1916

MOST

Most!

Ó be nagy úr most a Most,
Nem álmodó, nem réveteg,
Félelmetes, mert sorsot oszt

A kis idők

Lusta mikéntje, mostja,
Kit felidéztek kicsi nők,
Ó hányszor is maradt vágyától fosztva.

Nagy idők jöttek

És birodalma a tettnek,
Henyélni akik szeretnek
Ostorától be szöknek.

Zúzni, lám zúzni,

Mennyire megtanultak,
Egykor tépni a könnyű kelyhet
Gyáván s habozva nyúltak.

Üzd őket, csak üzd nagyidők mostja,

Nemes kíséred, a nagy halál
Kishitőségükért bosszút áll!

Pilsen, 1917. V.

IFJÚSÁG

Szép ünnepélyesen érzed magad
Te életimádó, víg halottjelölt
S nagyon is büszkén nyútod a nyakad.

Peckesen lépsz és szíveden dobolsz,
Mert érzed ifjúságos szent hazádat,
De megvéníthet Irkuck és Tobolszk.

Szilaj szemednek drágamívű tükre
Még most is kész, hogy új csodákra lessen,
Ki tudja, lesz-e még leányok üdve?

És karod, ahol annyi hullám áradt,
Hogy azt se tudtad, mit is tégy velük,
Lankad még mind a kettő és leszárad.

Ajkad, amivel jó boraid ittrad,
De el nem ért csók szíta szomjúságát,
Összeráncolódik még s kiszikkad.

Peckesen lépsz és szíveden dobolsz,
Mert ifju lépted indulósan ringó,
Vigyázz, mert később csúzosan botolsz.

És mégis lelkesen vallod magad,
Mert ifjú vagy még s oly szép lét int feléd,
De jaj, a legszebb lét is elszakad.

És nem hiszel. Csak jót. S ez ifjuság!
Senyvedni nem tudsz s félni sem. Hozsánna!
Csak derékon törhesd az ifju fát!

Most is csak titkos tűz után loholsz.
Víg hej s hahó! — Harc! — Lám, ez élet ám!
Még égve élsz — s már hülve haldokolsz.

Rakek, 1917. VI.

MONTE SANTO

Messzire szól sziveink zokogása. Ki hallana minket,
O ha szülőföldünk, az elűző mostoha nem hall?
Néki ömölt ki a vérünk, ám kiaszó hüvelyünket
Tán sose látja viszont. Nem fájna a sok nyavalyánk sem
És türelemdús várakozásunk volna a honvágy,
Sóhajaink özönét se eresztnék szállni feléje
Abban a hitben, hogy majd hús öle jó pihenőt ad.
Nem rémítene kígyós Karszt idegen, kopasz éje,
Táncolnánk temetőnkben s éjfélkor felosonnánk,
Oh, — s néznénk, hogyan áll a határban a gazda vetése.

Nussdorf, 1917. VI.

EPILOGUS

Szeretném a számat allellujára nyitni,
Magamat jámbor-készségesre vidíteni,
Zsoltáros lágyra fogni hangom,
Hogy szentnek és szépnek és példásnak tudjam a hantom.

Mert az életben semmit sem tudtam elérni,
— Olyan hirtelen kellett hullóra érni —
S jaj, mert soha meg nem ijedtem,
Csak mégsem és mégsem és azért sem voltam hitetlen!

Hogyan tudtam s még hogy tudtam volna dicsérni,
Mert oly igen szívesen szerettem élni!
A rossz rólam hogy visszapattant,
Mert hittem, hittem és vittem a lelket, a csalhatatlant!

És mégis! Szerettem volna szépen szeretni,
De senkim se volt — s csókom is csak leheletnyi...
Hitem, a legszebb, megcsalt, semmis!
Hiányzik, hiányzik s hiányzik még odalenn is!

Poraim kegyes könnyekkel szenteltessenek,
Szülék-, barátoknak emlékim tessenek,
Csontjaim messze ne vesszenek,
Hazai hantomon hazaiak hazai virágot növesszenek.

Nussdorf, 1917. VI.

UTAZÁS A KARSZTON

*„Látod a fehér csíkot?
Az ottan a tenger!”*

(Bármely közbeszédéből)

I

Bíborosan ingerel még
Horizontod messzi rajza,
Tengerem, te drága dajka,
Zöld vizedre újra kelnek.

Zöld vizedre újra kelnek,
S életem, e fürge sajka,
Vígán ugrádozna rajta,
Most, amikor közel a vég.

Most, amikor közel a vég,
Itt hagyom, mihez nem nyúltam,
Tengerem, én drága multam,
Itt hagyom vized szerelmét.

Itt hagyom vized szerelmét,
Rajta úgyse boldogultam,
Tévedt magként félre hulltam
S többé szépre úgyse lennék.

Többé szépre úgyse lennék,
Mert a mocsár úgy eláradt,
Hogy elfojtott minden vágyat
S többé már nem énekelnék.

Többé már nem énekelnék,
Mert ily súlyosan csalódtam,
S végül elterülök szótlan,
Mintha esett szobor lennék.

II

Karsztomon, hogy áthaladtam,
Látlak innen fényes csíknak,
Hullámaid vívni hívnak,
De a Tartarus alattam.

Jaj, a Tartarus alattam,
Pedig most be bátran mennék,
Győztesen megverekednék,
Most, hogy Hadesnek adattam.

Most, hogy Hadesnek adattam.
Életemért lennék bátor
S nem halálért gladiátor, —
Styx vizére révpénzt adtam.

Styx vizére révpénzt adtam,
S bíborajkad ingerel még,
Cerberusszal is kikelnék!
— Styx vizén a lapát csattan.

Chiapovano-Cepovan, 1917. VI.

EVOË CHLOË

Enyém a világ egészen,
Az ifjúé, az alkotóé,
Szenteltessék én szertelen szép hencegésemm:
Evoë Chloë!

Cudar kor prédája lettem,
Hangom, a halk, a haldoklóé,
De senki sem úr felettem, mert nem feledtem:
Evoë Chloë!

Bajomra bohón füttyülve
Nem lehetek már a pokolé,
Végső percben is démoni diadalt ülve:
Evoë Chloë!

Halálé azért se lettem,
Lettem a szépé, szenté, jóé,
Győzhetetlen, ha lelkes a szellem. Ezt szerettem!
Evoë Chloë!

Nussdorf, 1917. VI.

SZÉGYENEIM

Szégyenem: az én árva multam,
Hogy asszonyok előtt térdre hulltam,
De meddőn vágyaimba fultam.

Szégyenem, hogy győzni szerettem,
Gyönyörű terveket teregettem,
Jaj, de sohasem cselekedtem.

Szégyenem cseleim késett vetése,
Lebujokban a kéjek lesése,
Szerelemnek a kéregetése.

Szégyenem, hogy csak nőtt a szomjam
Ebben a sok, sok rossz viszonyban,
De mégsem orvosoltam nyomban.

Szégyenem a sok hamis vígság,
Mert ajkamat a szomjak szívták,
Kellett, amik csalják, csitítsák.

Szégyenem, hogy pazarló dalban
Mégfürödtem gőgös diadalban
Építve versből birodalmam.

Szégyenem volt szónöm az álmom,
Ifjúságomban nem dúskálnom
S az élettől mint koldus válnom.

Nussdorf, 1917. VI.

OKULÁSUL

Cipelnek már a vágóhídra,
Fejed felett százfejű hydra,
Gondolj csak, gondolj az álmaidra.

Nos, hol a híres sámsonságod,
Amivel elleneid levágod,
Nos, hol a győzhetetlen ifjuságod?

Kinek oly nagy volt harci kedve,
Hogy telt torokkal fenekedve
Fogócskázott a sorssal, nevetve.

Kinek oly únottan jó volt dolga,
Hogy igen vágyott már a pokolra,
Csakhogy tunyaságát torolja.

Nos, vitéz úr! Hogy tetszik a játék?
Buta véletlen, — lehet barát még,
De hamarább maga a gálád vég.

Okulásul:
Te, aki nem éltél a jelennek,
Várója a szeles véletlennek,
Élőnek maradsz-e, — élettelennek?

Lám, nehogy az ember élni késsék,
Mert káros minden remélnikészség
S véletlen ifjan halni nem vitézség.

Nemci, 1917. VII.

„SOK SZERENCSET ÉN KÍVÁNOK”

(Rossini: Sevillai borbély)

I

Sok szerencsét én kívánok,
Már múlt én a még jövőnek,
Sok szerencsét én kívánok
Minden ifju fi és nőnek.

Megtalálást, szívet hálást,
Együtthálást, soseválást
Kívánok az ifiaknak.

Ahogy az ifiaknak
Sok szerencsét én kívánok,
Minden aggodalmas aggnak
Sok szerencsét én kívánok.

Karosszéket, csendességet,
Egészséget, csendes véget
Kívánok nekik aggoknak.

Úgyis, mint majdhogy aggoknak.
Sok szerencsét én kívánok
Fáradt szülőknek magoknak,

Kívánom nékik, szülőknek,
Nevelésben őszülőknek,
Vetésük szépen megérjék
S ezt az érést ők megérjék,
Kívánom nékik, szülőknek.

Kívánom, amit kívánok,
Kora kedvnek késő bánat,
Én a tegnap már a mának,
Kívánom, amit kívánok.

II

Vándornak széket, ha fáradt,
S széke felett hűvös fákat.

Koldusnak teli tarisznyát,
Foltozott ruhát, de tisztát.

Boltosnak jó árut s árat,
Folyton forgó ajtózárat.

Kovácsnak ügyes segédet
S örök tüzet, amely éget.

Molnárnak vizet malmára,
Ne lellessen unalmára.

Drótostótnak oly cserepet,
Amely jöttére már reped.

Halásznak téphetlen hálót
S vizet, lassan folydogálót.

Pásztornak jó hangú nádat
S folyton összetartó nyáját.

Kondásnak hús tölgyest, lombost,
Csordásnak okos kolompost.

Erdőörnek sok vadorzót,
Ficsuroknak népes korzót.

Ácsnak egyenes gerendát,
Kispapoknak reverendát.

Poétának kedvest, égit,
Diákoknak érettségít.

Papoknak ciradás pillért,
Töméntelen péterfillért.

Munkásnak kevés robotot,
S általános, titkos jogot.

Háborúnak egyszer végét,
S népeknek az örök békét.

III

Csöpp szerencsét sem kívánok
Minden ifjan bárgyú vaknak,
Akik, mint én, árván vagynak.

Akik, mint én, árván vagynak,
Mindent, mint én, múlni hagynak,
Amíg maguk el nem múlnak.

Amíg maguk el nem múlnak,
S kárukon mások tanulnak,
Baglyai voltak a napnak.

Baglyai voltak a napnak,
Várói szebb virradatnak,
Nappal álomban henyéltek.

Nappal álomban henyéltek,
Reméltek s ezért nem éltek,
Mindig éjjel ébredtek.

Mindig éjjel ébredtek,
Halottjai ezért lettek
Magának az éjszakának.

IV

Sok szerencsét én kívánok,
Én, ki mindent késve bánok,
Én, a tegnap, már a mának,
Kora kedvnek késő bánat,
Már múlt én a még jövőnek.
Minden ifju fi és nőnek,
Minden gondos jó szülőnek,
Gyermekeknek és őszülőnek —
Sok szerencsét én kívánok

Nemci, 1917. VII.

AJÁNLÁS

(Harctéri verseimhez)

Fekete jövődre színeket kenni
Minek? Ha így is, úgy is el kell menni.

Összekeresgélt szavaid máza
Utolsó perceid nem cicomázza.

Hiába, már csak rút marad a sorsod,
Ha ezer szépséggel is szorzod.

De ha élted másénál szebben röppent,
Lehet, ugye, hogy világot döbönt.

Rút sorsodra tehát színeket fessél
S szép szavakat rá, hogy jobban tessél.

Kínáld így, profánul, fűnek, fának,
Ime venni tessék, költői bánat.

Volt vágyaiddal is tömjed a zsákod
S jaj, el ne feledd az ifjuságod.

Júdás! Adogasd el krisztusi lázad
S végy rajta emlékednek zsúfolt házat.

Elég előleg ez halálodra?
Kész! — Tessék! — Cifra limlom! Dobra! Dobra!

Nemci, 1917. VII.

HALÁLTÁNC

Int az élet gyors hajója,
Hí az élet minden jója
S leselkedik a halál.
„Nem vagyok még olyan ócska!”
S folyik köztünk a bujóska,
Megtalál vagy nem talál?

Ipicsapacs, szörnyű játék.
Osztja a nap sugarát még
S látom, indul a hajó;
Halálom az útra ül ki,
Nem tudok már menekülni,
Hajó! Hajó! Hó! Hahó!

Ily közélről sose láttam,
Nem hittem a nyavalyákban,
Merthogy oly ifjú valék,
Uccu halál! Ott a vének,
Hagyd az ifjút kedvesének,
Várj egy kissé, várj no még!

Hiába, már megfogattam,
Rám vicsorit, jaj, fogatlan
S érzem, bűzlik a penész;
Átlyuggat és csontom törve
Letaszít a véres völgybe,
Ennyi, s nem több az egész.

Kérem most a szemlélőket,
Leginkább a kényes nőket,
Fordítnák szemük el-é?
Ó, mert iszonyatos vagyok,
Ahogy így leroskadok,
Hazám, oltárod elé.

Monte San Gabriele, 1917. VIII.

MONTE SAN GABRIELE

Eső azért esik, hogy ázzál
Ha szél fú, azért fú, hogy fázzál,
Szegény fiú, szegény fiú,
Magadra mostan jól vigyázzál.

Ki kora gyermekora óta
Magát a futó széltől ótta,
Szegény fiú, szegény fiú,
Gázolnod kell most fagyos hóba.

Hegy azért van, hogy fúrjad, ássad,
Víz azért, hogy színét se lássad,
Szegény fiú, szegény fiú,
Hogy nincs menekvés, már belássad.

Álom édes, hogy kikerüljön,
Étel jó, hogy ne sikerüljön,
Szegény fiú, szegény fiú,
Ne higgyed, hogy még kiderüljön.

Arcod üde volt, hogy beessen,
Szived teli, hogy ne szeressen,
Szegény fiú, szegény fiú,
Kifusson vágya, vérveressen.

Az élet azért, hogy búcsúzzon,
A halál, hogy magával húzzon,
Szegény fiú, szegény fiú,
Még alig, alig túl a húszon.

Monte San Gabriele, 1917. VIII.

A TEGNAPOK

Ó Istenem, ó Istenem,
Ki kegyelmet már nem kapok,
Sírnak értem, ó nagyon sírnak
A fakón hagyott tegnapok.

Ó Istenem, ó Istenem,
Már mindent kezesen adok,
Csak adj nékem, kérlek, csak adj még
Egy emlékboldog tegnapot.

Mindenki szedte gondtalan,
Épp engem, az életpapot,
Kerültek, messze elkerültek
A rózsaszínű tegnapok.

Lelhettem volna ezrivel,
De lelkeim tervekbe kapott
S lemaradtak, így lemaradtak,
Az élet és a tegnapok.

Korán búcsúzón, keserűn,
Ezerszer is beteg vagyok,
Hiányoznak én egész multam,
A szebb napok, a tegnapok.

Monte San Gabriele, 1917. VIII.

TÓROMÁNC

Engem a halál nem öl meg,
Nem visznek el mint ölyvek
A rám leselkedő koboldok,
Mert olyan erőt érzek,
Ha ezerszer is vérzek,
Nem lehetek más, mint boldog.

„Mert az ifju legyen boldog,
Ne riasszák a koboldok
S ne ragadják el, mint ölyvek.”

Már eljő értem a halál,
Lelkem mégis vígan száll
Számptalan ifjú pár lelkébe,
S amikor ajkat ajk von,
Én leszek minden ajkon
S minden szív mélyén eltéve.

„Mert a halál örök szabály,
Ha beáll, az élet leáll,
De nem az ifju lelkében.”

S a zivataros tó fölött
Nem leszek hajótörött,
Meg nem hal, aki fiatal —
Én hangom hozzák a szelek,
Ha két szív elenyeleg
S ha csónakban csendül a dal.

„A zivataros tó fölött
Csak azért sem hajótörött,
Ha meg is hal a fiatal!”

Monte San Gabriele, 1917. VIII.

HONVÁGY

Ó, be furcsa módon vivódom,
Emlékeznék valami ódon
Városkára, hol sose voltam.

Nyájas házak a hársfasorban,
Sorolnám, ez vagy az, hogy hol van
S komolyodnék a módos dómon.

Szeretném újra a kerteket,
A tereket, seperteket,
S nőket, a visszaköszönőket.

Leányokon a perkálkötőket,
Matrónákon a főkötőket,
Szeretném, mint a szenteket.

A tornácot, mely tavasztanyám,
Virágok közt az édesanyám,
Nyáron nap fényét, mert melenget.

Ősszel kampanellát, ha csenget,
Téldélutánokon a csendet,
S az életet — be áldanám.

Monte San Gabriele, 1917. VIII.

ANYÁM, MEGÖLLEK!

Anyám, ki szültél,
Siess, már itt a szörnyek,
Nos, elkészültél?
Anyám, mostan megöllek.

Az arcom viasz,
Torz képe bambán förmed,
Nincsen már vigasz,
Anyám, véle megöllek.

Te drága asszony,
Szelíden szánj a földnek,
Szived szakasztom,
Anyám, most én megöllek.

Mért is szerettél,
Még melege az ölnek,
Hol dédelgettél,
Anyám, ezért megöllek.

Állat is rejti
Féltő gonddal a kölket,
De elfelejti,
Anyám, anyám, ez öl meg.

Hiába mondom.
Halál, halál, ne jöjj meg,
Bűnöm és gondom,
Téged anyám megöllek.

Monte San Gabriele, 1917. VIII.

VÉGIG VÍGSÁG

Ki érezte a föld szagát
Esők után iszaposan?
Odamegyek nosza mostan,
Jóétszakát.

Ez az egész, amit élő,
Igen nagyon jól gyanítok,
Nincs töprengés, nincsen titok,
Sírtól féltő.

Mármost míg még kicsit élek,
Ezt is szomorúra fogjam?
Vigadok a volt napokban,
És itélek.

Enyém volt két évtizednyi,
Szépre amit cicomázzak,
Időm is volt, hogy cicázzak,
Bizony mennyi.

Megtettem, vagy nem-é tettem,
Kutatni jó mire volna,
Fő, hogy megtehettem volna,
S elvéttem.

Kár a multért, íze veszve,
Enyém volt mégis a vágyban,
Érintetlen szűzi ágyban
Minden eszme.

Százsor éltem ez életben,
Üröm el nem keserített,
Kerítő el nem kerített,
Nem tévedtem.

Ezért leszámolok vígan,
Pár percemet megkímélem
S bíbor borom csak kimérem
Holtomiglan.

Monte San Gabriele, 1917. VIII.

GAUDEAMUS IGITUR

Gaudeamus igitur,
Ifiúr!
A halál amíg kitúr,
Gaudeamus igitur.

Kinek kell a podagrás
Elaggás?
Holtig füröszt kamasz láz,
Kinek kell az elaggás?

Gaudeamus, borokat!
Borogat
Minden komisz sorokat,
Gaudeamus, borokat!

Gaudeamus igitur,
Ki az úr?
Aki gondtalan vidúl,
Gaudeamus igitur.

Ne kutasd az okait,
Tokajit!
Itt a kupa, nosza idd,
Ne kutasd az okait!

Gaudeamus, nótaszó,
Róla szól,
Hejre babám, jó a jó,
Gaudeamus, nótaszó.

Gaudeamus, elmegyünk,
Mit tegyünk,
Rossz emlék lesz szellemünk,
Gaudeamus, elmegyünk.

Gaudeamus utolsót,
Cudar volt,
Vágjad oda a korsót,
Gaudeamus utolsót.

Monte San Gabriele, 1917. VIII.

HALÁLKAVERNA

Ó mért kell nékem itten ülni,
Csak messze innen elkerülni
S valami szörnyeteget szülni.

A sátánokkal frigyét szőni,
Boszorkányüstben szivet főzni,
Emberségemből kivetkőzni.

Borzalmasan meggonoszodni.
Ember véréből borosodni,
Időtlenül megkorosodni.

Marni, gyötörni minden élőt,
Megingatni az istenfélőt,
Elverni vetést, minden érőt.

Idegből jajokat facsarni,
Mint én marattam, jobban marni
S a boldogokat csalni, csalni.

Egyszerre mindent megmutatni,
Hirtelen a véget tudatni
És kárörvendően ugatni.

Monte San Gabriele, 1917. VIII.

AZ ÖREGSÉG DICSÉRETE

De jó is lehet öregnek lenni,
Kezeket pihenve az ölbe tenni.

A vágyakat régen elégetve,
Csendesen üldögélni, elégedve.

Kalandos utakat dehogy róni
S a bohón rajta vonulókat róni.

De azért csak mindennel törődni
S érzékeny kényeskedőn zsörtölődni.

Boldogságért nem fáradva járni,
Pohárnyi cukros vízben megtalálni.

Magát hívságokkal nem áztatni,
Becéztetni, áldatni, csodáztatni.

Nem piszkoltatni és nem piszkolni,
Árnyas kert békéjében bóbiskolni.

Nem tolakodni, nem verekedni.
Pipából jámbor füstöt eregetni.

Kandalló fényéhez telepedni,
Parazsánál álmosan melegedni.

Észrevétlen, enyhén pontot tenni...
Istenem, mért nem hagysz megöregedni.

Monte San Gabriele, 1917. IX.

VELIKI HRB

És legyek ezerszer is átkozott,
Ha élettelen lerogyok ez úton,
Hajh, az otthoni hősi páthoszok!

Mert csúnya a halál el nem rejtve,
Férges, tisztátalan és tehetetlen,
Úton keresztben és elfelejtve.

Akiket ide győzőknek küldtek,
Azoktól hajnali pírban az élők
Megiszonyodva elmenekültek.

De estére jönnek újra mások
És fulladva futnak a holtak mellett
És keresztet vetve babonások.

A lapos tetőt gránát tépázza
S a futók közül ezzel is, azzal is
Az utat frissen kitapétázza.

Ó legyek ezerszer is átkozott,
Ha vélük én is lerogyok ez úton
És orvul jó anyámra gyászt hozok.

Monte San Gabriele, 1917. IX.

BALLADA A FUTTATÁSRÓL

Sötétlő rejtekében
Elbujt a hon lovagja.
Most sápadtan kilépett.
A nap köszönt az égen,
Kinek soká volt vakja,
Talán a búcsú végett.
A nap köszönt az égen.

Mellette egykor délceg,
Töretlen paripája
Kínosan felnyerített;
Bordái mint a lécek,
Teméntelen hibája,
Szélre is hederített,
Bordái mint a lécek.

S szólott a lovag: „Élet!
Táltosom, aki voltál!
Ez itt a halál síkja.
Pedig most szöknék véled,
De versenytársad ott áll,
S szökésünk hiúsítja,
Pedig most szöknék véled.”

És tényleg dögszag szállott
Mert ló prüszkölt az úton,
Csontváz, de szörnyen izmos.
Szája piszkosan pállott
A sok férfihúson,
Amit Hadesnek visz most,
Szája piszkosan pállott.

Vészt fútt az orrlíkából,
S jaj, oly sebes volt lába,
Felért a pillanattal;
Az ifjú lovag kábult;
Lovára ült... Hiába
Biztatná víg szavakkal? —
Az ifjú lovag kábult.

Aztán csak paták csengtek.
Seregek leomlottak,
Prédái eme harcnak.
De a lovak csak mentek,
Ahogyan ketten voltak,
Neki a messzi Karsztnak, —
De a lovak csak mentek.

Az üzött nem vigyázott,
Csak a tüdejét köpte,
S az üző fogaival
Ügyesen parittyázott;
Hej, minden kicsi szögbe
Belecélzott és — ihaj —,
Ügyesen parittyázott.

Szólott a lovag végül:
„Élet! Te drága táltos!
Győztesen visszahoztál.
Újabb futtatás vár most.”
Visszafordul evégbül.
A ló alig poroszkál.
Újabb futtatás vár most.

Nemci, 1917. IX.

HÁT ENGEDJ VISSZA, SORS

Hát engedj vissza, sors, én kegyes sorsom,
Mert oly csodásan megtermékenyültem
S a marsallbotot a szívemben hordom.

Ó hadd művelhessek mesés csodákat
—Hát engedj vissza sors, én kegyes sorsom —
Nemesre oltanám az ifju fákat.

Tudom, hogy bűn, ahogy kételkedve ültem
—Ó hadd művelhessek mesés csodákat —
Most nyugodt, őszi termékenyre hültem.

Amíg a lelkem lelkendezve tombolt
—Tudom, hogy bűn, ahogy kételkedve ültem—
Minden, amit csak építettem — rom volt.

Ó mennyi legszebb percemből kifogytam,
—Amíg a lelkem lelkendezve tombolt —
De mostan látva látom már, hogy hogy van.

Most mindenem a magánynak szentelném,
—Ó mennyi legszebb percemből kifogytam—
S a békét erdők berkeiben lelném.

Már nem koldulnék szerelemtanyákon,
—Most mindenem a magánynak szentelném —
Tavaszi szelíd szél volna a mákony.

Ó most már magot vetnék és aratnék
—Már nem koldulnék szerelemtanyákon —
S télire békés, tiszta fészket raknék.

Grobsche, 1917. X.

IFJUSÁG, TE BOHÓ JÁTÉK

Ifjuság, te bohó játék,
Kiszakítottak a parkból,
Lelkembe az aggság markol,
De az emlék tüze átég
Még e cudar fagyon is.

Még e cudar fagyon is
Megmaradok adonisz,
Maradok az üde szépség,
Ha a lelkem le is lépték
Bakancsosan e gyepet.

Csakazértis zöldelőn
Vágtatni hí a mezőny,
Nincsen cél, nincsen cél,
De ha mindenünk acél,
Vágtatni hí a mezőny.

Mindég vígan száguldoztunk,
Nem hallgattunk únott vénre,
Mindég vittünk, sose hoztunk
S elfogyott a szülők pénze.

Vásár nem is azért vásár,
Hogy ott árulgasson sáfár,
Amott ütik a dobot,
Körhintázik a kokott,
Ha akarod véle hálhatsz,
Itt meg, nini, kést dobálhatsz.

Kálváriánk mégis magas,
Terhes vággyal hová jártunk,
Mert az asszony gögös, ravasz,
S mi csak küszöbénél háltunk.
De azután basamódra
Lecsaptunk egy masamódra.

Ifjuság, te bohó játék,
A szivünkben ezer láng ég,
Nyugtalan, nagy élet-káték.

Sose hittünk a halálban,
Magunk hozzá nem szoktattuk,
Pogány cécóban és bálban
Mikor babánk ropogtattuk,
Azt mondtuk, hogy nem halunk meg.

Grobsche, 1917. X.

TALON

Lássuk, mit rejt a talon,
Meghalok fiatalon.

Piros disznón a Tavasz,
Halotti gyolcs behavaz.

Hőségben ül tök, a Nyár,
Síromra az emlék jár.

Mustot sajtol zöld, az Ősz,
Jelkép leszek, igém győz.

Makk didergni a Telet,
Jajj, mindenki elfeled.

Grobsche, 1917. X.

AZ IFJÚ HALÁL

Kik láttátok még régi ösztövéreket,
Hajlott hátán kaszával, görbült térddel,
Ahogy csak rogyant kidülőket ért el,
Aggokat, kik jövőt nem érdemelnek,
Makacs kullancsait az élethelynek —
Kezeitek csapjátok össze, vének.

Mert jött, de nem kaszával, — alabárdal, —
Egy ifju, talán szőke is, halálnak,
Vége már a veteránkanibálnak,
Büszkén megyünk az ifju aratásra,
Úgy sincs kilátás aggos maradásra,
S friss, friss haláldal száll szivünkön által.

Ifju halál — evoë — s ifju préda!
Mint Thébe népe, úgy megyünk elébe,
Mert mindenünk ott csillog a kezébe:
Áldás-verés, tett és merés erénye
S mi ifju lelkes készségünknek fénye
Röpít az égnek mint pazar rakéta.

Megyünk, mert nem jön korcsok, véznák népe.
Megyünk, mert mi vagyunk az élet telje,
Megyünk, hogy hírünk jövő énekelje —

Megyünk, mert annyi ifju pajtás nála,
Mert minden idők legifjabb halála,
Mert virágos tó lett büszkén a Léthe.

Fogad, mert ő is büszke, ő is ifju,
Hogy annyi vágyat, annyi lázat oldoz,
Hogy nagyszerű tragédiákat hordoz,
Fogad, mert ő is ittas, ő is lelkes,
Hogy mindünk oly nemes még, oly szerelmes —
S a mélaságból felve a Styx-bú.

A köntösén nyílik orchideája,
Anyák, szeretők könnye harmatozza,
Serényen dolgozik és nem habozva —
Ó, mennyi óhaj, mennyi sóhaj ajkán...
Nem bánom! — véle surranok a sajkán
És dalfüzért akasztok még reája.

Grobsche, 1917. XI.

RAVNIZZA

A ravnizzai út fehér,
A Santo szeme ideér,
Akárhogyan is kanyarog,
Távcső figyel, ötvenszeres,
Ó Istenem, csak most szeress,
A ravnizzai út fehér
S én rajt oly fekete vagyok.

Így a gyilkolók elérnek,
Uram, varázsolj fehérnek,
Mint e sziklaoldalt, jobbra,
Megőrzöm én e szűzies
Fehérségem, ó csak siess,
Így a gyilkolók elérnek,
Hiába surranok, lopva.

Uram, a lelkem olyan mély,
Mint balra, lenn, a völgyszegély,
Termő és rejtő redőkkel,
Jelentik mégis a hegyek,
Hogy alighanem elmegyek,
Uram, a lelkem olyan mély,
Engedj a felébredőkkel.

Tekints ide, hogy Te is tudd,
ott, hol az út a völgybe fut,
Holtakat rejt a gyér fenyér,
S e romhalmaz itt: Ravnizza
— Ó, csak ez egyszer hagyj vissza —
Tekints ide, hogy Te is tudd,
Ó mennyi kín, ó mennyi vér!

Nézzed a szétszórt tűzhelyet,
Üszök a békés tűz helyett,
Dülő fal, fekete lukak,
Körötte felperzselt berek —
És itt is éltek emberek —
Nézzed a szétszórt tűzhelyet,
Ahol még kutya sem ugat.

Uram, súgom, a temető.. .
De közel vagytok Te meg ő,
Engedd, hogy távol legyek én —
S nézzed, amott a templomod,
Romokba rogyant, meglopott,
De közel vagytok Te meg ő,
Nem én voltam, nem én, nem én!

Nézzed a szertárunk helyét,
Itt két emberem elvevéd
S nézd, amottan az ispotály,
S itt balra a kőszakadék,
Ahol múltkor hálát adék,
Itt balra a kőszakadék
Védett, hogy éppen itten áll.

Uram, készen a feladat,
És a nap már a hegy alatt,
Az út is olyan jó setét —
Szaladni kell a híd előtt,
Elébb az ellen idelőtt,
Uram, készen a feladat
S szolgád köszöni életét.

Grobsche, 1917. XI.

A HALÁL SZÓL

Végre hálónba estél,
Csak nékem fejledeztél,
Labdázó, eszterláncos,
Majálisokon táncos:
Gyermek is nékem voltál.

Ligetbe értem jártál,
Nem kislányt, engem vártál,
Hajacskád omló tincse
Nem jó anyácskád kincse,
Már akkor is enyém volt.

Mi épült, nékem épült,
A lelked nékem szépült,
Tudásod nékem érett,
Nékem pezsgett a véred
A tavaszébredéskor.

Nékem kellett meglelned
Gyermekszelíd szerelmed,
Szempillái oly selymes,
Szeme oly szép szerelmes,
Enyém és nem tiéd volt.

Nékem nevelted vágyad,
Nékem vetted ágyad,
Ágyadból nékem keltél,
Eledelt nékem nyeltél,
Mind, mind csupáncsak nékem.

Ha életed szeretted,
Ezt is csak nékem tetted,
Ha friss ígére leltél
S lelkesen énekeltél,
Csak nékem, ezt is nékem.

Jer hát zsenge palánta
Földalatti hazámba,
Magad híven hizlalva
Add ide mostan halva
Hej, máris, máris nékem.

Grobsche, 1917. XI.

NUSSDORF

Hát újra itt van a mező,
A virágokat hímező,
Ez az ígéret földje,
Körötte fel nem túrt hegyek,
Istenem, már most mit tegyek,
Hisz ez az élet zöldje!

Ki megismerém az elánt,
Vajon még ismerék-é lányt,
Akit gyengéden győzzek,
Hisz csábító a pázsit itt,
S szívem is űz még egy kicsit
S szöknek a fürge őzek.

Jaj, újra tiszta levegő,
A lelkem hálát rebegő,
Nem nyugtalan, mint régen,
A kezem nem nyúl már mohón,
Csak állok itten álmodón
Szép csendesen a réten.

Hol van a régi lázadás,
Hol van a régi vágy-varázs,
Nagy, nagy fogadkozásom,
Ó Istenem, hát lehet-e,
Nézem én árva remete
A napfogyatkozásom.

És mégis, mégis élni jó,
A szelid öröm millió,
Öreges el-elnézés,
Tán ifjuságom lángra kap
És újra felkacag a nap,
Az örök vágyban égés.

De most hogy láttam Kánaánt,
A halál újra visszaránt,
Nos istenvéled élet!
Vitám még eddig el nem dőlt,
De reménységem ez a zöld,
Talán még visszatérek.

Nussdorf, 1917. XI.

AZ IDRIA VÖLGY

Követed őt, a zöldes Idriát,
Gonoszkodón mindennek nekiront ez,
Olyan ő, mint egy rontott, kicsi kontessz —
Sekély mederben melletted viháncol,
S a kavicsot, ha csintalanul gáncsol,
Mérgelődő tajtékkal söpri át.

Most éli ő legszebb leánykorát,
A hegyről származott hercegi ágyból,
Vize kristály és szellős mint a fátyol —
Köves, fehér ágya szélesre vetve,
Hogy hempereghessen, ha tartja kedve,
Követed őt, a kényes Idriát.

Még barna hegyek néznek mámorába,
Mint komoly nagybátyák, kik meg nem értik
De szigorú, becéző, gonddal féltik,
S egy kis malom elvégzi szöktetését,
Hogy bukfencei még jobban tetézzék
A tajtékszást, ha zátonyos az ágya.

S te fáradt vándor, ki követted őt,
A fordulónál megkapod jutalmad:
Egy völgy sugárzik a szemed előtt.

Nem éreztél még soha ily fuvalmat,
S ily illatot, mely tiszta mint a harmat,
Álmodban sem láttál még ily mezőt!

Magasság ölelkezik itt a méllyel!

Mint hogyha függönyt húztak volna széjjel,
A nagy hegyek kétoldalt megsimulnak
S nem törnek ég felé gögös szeszéllyel,

Ha ormaik a felhőkbe is nyúlnak,
Hús lombjaikkal hódolón lehullnak,
Mint a függöny, felülről, bojtos széllel.

És közepen a völgy fényáradatban!

Úgy állasz itt, mint árnyék áll a napban,
oly csüggedőn, oly árván, oly szegényen —
De a rét, ez a drága, hímes paplan

Melenget már a fagyos lelki éjen,
Hogy újra, újra életre segéljen —
És benned is már ezer árnyalat van.

Az Idriával együtt lépsz a gyepre.

A gyáva bánatot — hajrá! — levetve
Sodortatod már, sütteted magad!
De jó így öntudatlanul vezetve —

Már-már széltől is óvnak szirtfalak,
Már-már szívedből klorofil fakad —
Már-már a napfény ott ragyog szemedbe.

Oly végtelennek érzed ezt a völgyet!

De nem tapodhatod tovább e földet,
Mert nem juthatsz sose a láthatárra,
Hol fátyolos kék csókol halvány zöldet —

Fel kell kúsznod bércek kopasz fokára,
S a füledbe sikoltnak nemsokára
Kárörvendőn a kapaszkodó ölyvek.

Idria, 1918. III.

A MEGFAGYOTT TENGER

Előttünk még a sziklafal, az álnok,
Ó bukkanj ki tenger, te álmok álma,
Ma véled szerelmes szavakat váltok
S tiéd lesz, mint már annyiszor, a pálma.

A gőzvasút oly lomha most, oly renyhe,
S a kőfal szívtelenebb ma mint máskor —
Mért ellenségünk ő, miért palástol?
Rég érzem illatod, mely langy és enyhe.

Hullámaid mutasd már drága tenger,
Régóta várlak dideregve, lesve,
Siess, siess, szerelmem szebbre szentel,
Siess, siess, mert elrabol az este.

Akarlak tenger ifjú szerelemmel
És elgördítem búmat messze, messze —
Hogy sose lássam fáradt emberszemmel
És újra zöldüljön bennem az eszme.

Jaj, a vonatom átkozottul vágat,
Köszöntelek tenger, te Végtelen! —
Mohó szemem ki tudja meddig láthat,
Mert gyarló testem futni kénytelen.

Hogy nem veszhetek véled száz határba!
Hogy itt találgatom messzi színed!
Hogy nem lehetek rajtad játszi bárka!
Hogy nem kószolhatom könnyűs vized!

Hogy nem lehetek partodon a szirtfok!
Hogy nem lehetek alattad fővény!
Hogy nem lehetek haragod és titkod!
Hogy nem lehetek rajtad esti fény...

Jaj, a vonatom átkozottul vágat
S a vized mozdulatlanul ragyog,
Hullámaid egymásra mért nem hágnak!
Tengerem, a vized megfagyott!

Mert messziről így lát a véges ember
És felzokog: „Jaj, megfagyott a tenger!”

És jajveszékel: „Hinni sem merem!
Hol hagyta hullámaid, tengerem!”

Mint színfalon festett, olcsó karton,
A vitorlás sem hintál ott a parton.

Egy helyben áll, bár duzzadoz a ponyva
Talán a távolság hamisan mondja —

Már fú az esti szél, leszáll az alkony —
Ma tengerem, én bánatommal alszom.

De holnap kora reggel megszököm
És tengerem, a habjaidra szállok,
A ladikomat messzi ellököm
És végtelen szivedre rátalálok.

S te elröpítesz újra olvadón
S én gördülök a részeg iveken:
Fel! — domborulva, mélybe! — horpadón
S diadalt dobolok a szívemen.

És nem lesznek körültem emberek,
Fülembé szilaj, szabad szél visit,
A lelkem végtelenbe hempereg —
S millióm buja, puha fűrt diszít.

Trieszt, 1918. IV.

REAVEC FELÉ

Jó úttörő, sziklák öblébe búva
Csak feszítsed a jéghideg ölet,
Ember, ember, természet szorgos szúja
Görgesd az útból a nehéz követ!

Te türelem pedig, te karcsú véső,
Kit kalapács üt, konok akarás,
Sohase lásd, hogy minden, minden késő —
Míg kész az út, már kell az új csapás.

De jövel segélyünkre Dynamit!
S mi leborulunk robbanásod hallván
És félénken mormolunk valamit —
Kezünk keresztet vet, az orcánk halvány —

Az istenekkel packázunk mi itt!

Ó, van-e szebb, ó, van-e kecsesebb,
Mint békenapok pagonyában séta,
Az alkonyal tűnik a napi seb.

Csenedben hangversenyez tavi béka,
Füleid körül májusi bogár zúg,
S álmodva jársz az álmodó alléba.

A huncut esti szél füledbe súg
S te kis padodról készséggel felállasz:
A kedvesedhez visz a játszói út.

Ó, van-e árvább, van-e szomorúbb,
Mint kelletlen és kényszeredve járni,
Van-e szomorúbb, mint a vándorút.

Fúló tüdőddel meg kell néha állni,
Görcsös lábaid dörgölnöd kell néha,
Fáradt szemeid le kell néha zárni.

Már nem lehetsz könnyelmű, játszói, léha,
Mert űz a nap és fenyeget az éjjel,
Jajj, hogyha el nem érsz az esthajlékba.

Ó, van-e rútabb, mint a hegyi út,
Mit kötörő véres izommal épít,
Hogy elvihesse elítéltek népét
oda, ahol már nem jár a vasút.

Szivedbe nem nyit friss reménykapút,
Virágos rét, mely minden sorsot szépít,
Csak szakadék van, mely a mélybe szédít
És meredek, hol gúnyol büszke kúp.

Nincs átkozottabb, mint a hegyi út
S nincs nyomorultabb annál, aki törte,
Pipogya lelkét szolgaság megölte,
Poklot nyit nekünk, fekete borút,

Önnönmagával nem küzd háborút,
Mit bánja, milyen alávaló szolga,
A vezényszóra beugrik a sorba —
S a zsarnokának épít díszkapút!

Reavec, 1918. IV.

A JÚLI HEGYEK LÁBAINÁL

Nos, jöjj csapat, kisded csapat,
Ti gyárok sápadt rabjai jertek,
S ti friss fiúk,
Kiket rejtettek eddig a falusi házak és kertek;
Én is itt vagyok,
Bús és nagy szívemnek koptatója,
De most hadd lehessek
A ti kis sziveteknek az oktatója;

Jertek fiúk,
Mögöttetek a honi róna,
De a lelketek —
Mintha még az otthoni volna,
Én is így vagyok,
Nékem is fáj derűs provánszom,
De át kell törnünk
A hideg, a ködös alpesi láncon.
Jertek fiúk.

Jertek fiúk, s ne gondoljatok soha hátra,
Előttünk már a hús hegyeknek lombos sátra,
Előttünk már a tarpatakok gyors esése,
Előttünk már a csodák mohó keresése.
Hátunk mögött az ágyainknak feldúlása,
Hátunk mögött az anyáknak a jajdulása,
Hátunk mögött a kapzsi módon gyűjtött kincsek,

Hátunk mögött a szájkosár s a rabbilincsek —
Jertek fiúk és ne nézzetek soha hátra,
Előttünk már a hús hegyeknek lombos sátra.

De jó még rossz köveknek sebző éke,
És jó még rengetegek nyirkos mélye.

És jó még heverés szomjan és étlen
És jó a gyors halál, az észrevétlen.

És jó a csúf sebeknek lobbos üszke —
És jó a fényszórók csodás ezüstje.

Sistergő rakétáknak tarka farka —
És csonka halottak szederjes ajka.

A horizonton fények villanása,
S a lelkeinknek égbe illanása...

Az életünkbe durván betiportak,
Jertek fiúk, az ilyen élet nem kell,
Mi áldozatai lettünk a kornak,
S csak az miénk, amit a sorsunk rendel,
Jertek fiúk, odafent minden tiszta,
Mert átszűrve a szenvedések gyolcsán,
És hogyha el nem sodor ez az orkán,
Az Alpokon át tisztán térünk vissza.

Piave front 1918. V.

A PIAVE-CSATA ELŐTT

Egy nyári nap, számolta már gombjain előre a gonosz,
Egy nyári nap volt előttünk,
Fullasztó, értelmetlen és poros,
Amint mondám, egy nyári nap.

De mi titokban sugdolódtunk.
Kezünkben óra volt, ó bárgyú jószág,
Mely cudar vesztünk közalgését méri,
Kezünkben óra volt s szívünkben a bizonyág,
Hogy ez az egész élet meg nem éri
A sugdosást és hogy kezünkben óra van,
Ó bárgyú jószág.

S eljött az éj. A teli hold világolt,
A bizonyosság miriád világ volt,
A csend és rend oly szent és oly csodás volt,
Lábunk a fűvön boldog könnybe gázolt,
Tücsök cirpelt, szimfonikus nyitány szólt,
Körös-körül boldog szerelmi nász volt —

S reánk virradt mégis a nyári nap,
Mely jajkiáltás, vérözön és gyász volt.

Piave. Casa Tomasso, 1918. VI. 16.

SAN DONÀ DI PIAVE

Az olasz háború példázata

Egy morgó gránát érkezett
S a templomon a kupola,
Mely bóbiskolva gugola,
Eldőlt, mint á-n az ékezet.

Egy másik templom ékeesebb,
De azon is a kupola,
Amint egy gránát érkezett,
Elbillent, mint egy csutora.

A lázas agy nem kombinál:
A két kupola kaptos,
És önmagára hagyva most
Egyik a másnak bort kínál.

No de ez merő szédület!
Mint mese, óperenciás —
Itt volt a garabonciás
S berúgott minden épület.

Íme a megroggyant falak,
S a tetőkön a deszkaszál,
Akár a haj, ha égnek áll,
Mind furcsa, komikus alak.

Most hirtelen, mint barrikád,
Mint rozsdaszín, komoly keret, —
Van bízvást három emelet —
Feltűnik a kígyózó gát.

Fala ijesztően meredek,
Rajt' rókalukak szeme hí,
Bolond romsor a vis-á-vis,
Benn síro-rívó egerek.

Az út a gátra felkúszik
És a könnyökös, kék folyam
A híd romjain átrohan
S a dőlt pilléren elcsuszik.

A pillér kecses és fehér,
Mint ájult szűz, ki lezuhant,
Teste felfogja a zuhanyt
S ez részegülten félretér.

De lám a tarka karfa víg,
Tótágast áll a lámpavas,
S a drotopózna mind kamasz —
Mégiscsak berúgott a híd!

Ott balra mindenek fölé
Nyúlik egy furcsa kőhalom,
Király volt egykor, gőzmalom,
A dorbézolás megölé;

Fején karneválkorona,
Ferde és fényes pléhlemez,
Egy óriási henger ez,
Most rokkant, részeg, rozoga.

A túlsó partról párja int,
Ittasan oldalt hempereg —
E hórihorgas hengerek
Példája mérsékletre int.

Mert mindent, mindent pint szerint,
Kupola és réservoir!
— Jó Dónám — eljövök megint,
Józanodást, — au revoir!

San Donà di Piave, 1918. VII.

VENETO

Annone, a forgalmas,
Noventa, a romhalmaz,
Cessalto, a lombos;
Oderzo, a boltíves,
Motta, az ezerszínes,
Mansue, a gondos —
Üdvözölve legyetek,
Megúntam a hegyeket,
Boldogít a róna —
S ha kísér a szerencse,
Elérkezik Velence
S meglátlak Verona.

Roncadelle, rózsakert,
Revedoli, összevert,
Gorgó, inges, rongyos:
Mindmegannyi jó barát —
Gyógyítsd meg e szív baját
San Doná, bolondos —
Értetek nem bánom én,
Hogy halálom várom én,
S kénytelen verekszem,
Mégférek a föld alatt,
Amely büszkén földagad,
Ha beléje fekszem.

Casonek, — szerény tanyák,
Ahol szoptattak anyák
S gyermekek évődtek —
Kakas járt s kotlott a tyúk—
S kiket bamba pattantyúk
Mégis összelóttak:
Értettelek titeket,
Összetörött sziveket,
Téged is Fornácé,
Hol a Piave-csatán
Aknáimat csattantám —
Érte megbocsátsz-é?

Szerettem a vizeket,
Édes folyóvizedet,
Szerettem Livenza!
Nyáron hús voltál és mély
S tiszta mint a szenvedély,
Mely vizedhez vonza:
Színeden ha ár sodort,
Elmosódott már a folt
Mit az élet ejtett,
Így akadhatott napom,
Mikor méltó haragom
Mindent elfelejtett.

Caorle, a cserepes,
Kicsi hely volt, de kecses,
Ott láttam a tengert!
Karcsu tornya tetején
Báméskodni mertem én
S szédülés le nem vert!
Ott láttam a horizont,

S hajókat, vitorlavont
El-eltűnedeztek —
Vélük mentem volna én
Bujdosni a földtekén —
S itt maradtam veszteg.

S van még annyi, annyi szép!
Faé körül szép a rét,
És az útja árnyas...
Néha jó volt az ebéd,
Ide járt a fehérnép.
Tojás volt és szárnyas —
Merre jártam, — szó kevés, —
Könnyű lett a szenvedés
S oldva szörnyű tettem,
Mert szerettem itten én,
Isten sima szőnyegén
Sokszor heveredtem.

S hol nem leltem pázsitot,
Nád és káka ásitott,
S unalommal ültem —
Sincielli áldalak,
Hogy téged is láttalak —
Legalább lehültem —
Boccafossa, a csúfolt,
Torre, az agyonzsúfolt,
Giorgio, a szegényes:
Tinéktek köszönhetem,
Kincseim is önthetem,
Mégse leszek kényes.

Ceggia poros, napos volt,
Esőben iszapos volt,
S kínozó a járás:
Napsütésben veríték —

S alkonyatkor a vidék
Fojtó volt és párás —
Szegény, szegény Veneto,
Csupa árok, csupa tó —
— Tóban tavi rózsza —
Sors, a sors csak ostoba!
Mégsem pusztulsz el soha —
S jó még boldog óra.

Piave front, 1918. VII.

EMLÉKEZÉS EGY GÖRZI HALOTTRA

Miért, hogy rád gondolok halott szüntelen
És látom föld alatt varrottas ingedet,
Amint penésszel telt csatornás felszíne
Már sárrá változott húsodra rátapad.

Miért, hogy látom én halotti ingedet,
Redői pléh gyanánt szorítják roncsaid,
Busásan jóllakott, utolsó rostjai
Puffadva nyugszanak férgeknek fekhelyül.

Miért, hogy látom én, mely enyhe jöttévön
omoltak egykoron ez ingnek ráncai,
Locsolták görcseid, mint tenger habjai,
Befedték feltjaid, mint élők köntöse.

Miért, hogy látom én az ajkad pontjait,
Külön-külön hová kutatva ajk tapadt,
ízlelte ízeit, kiszívta nedveit
S dúsabban ültetett beléjük új nedűt.

Miért — hogy látom én az ajkad pontjait,
Nyirokban mint tapad halotti ing alatt,
Hogy issza ez mohón, hogy gyűjti poshadón,
Míg undok felszínén hasadnak mikrobák.

Mért látom szemgolyód, amelyben kedvesed
Szelíden megjelent, ha véled szembe állt,
S ahonnan tükrös út szivedbe rejthetett
Egy boldog napsugárt, ha mégis elhagyott.

Mért látom szemgolyód, amelyben senki sincs,
Gödréből megszökött csavarva felfelé,
— Kővé vált Óceán! — a gyolcsra rátapadt,
S mint csúfos folt maradt halotti ingeden.

Miért, hogy rád gondolok halott szüntelen!

Miért, hogy senki sem gondol így szüntelen
Reám, ha meghalok, s nem látja ingemet,
Mint szívja szemgolyóm, mint marja ajkamat —

Miért, hogy senki sem simítja ráncait.

Revedoli, 1918. VIII.

ÉNEK A VÉGEKRŐL

Lábam vízbe lógatom,
Perceimet nógatom,
Ilyen az én életem.
Jó vitézek, hol lehet
Eme széles föld felett
Rosszabb, mint a végeken.

Régi nóta módosult,
A világ elkódisult,
Ami hajdanán erény,
Kiforgatva elveszett,
Mert a világ megveszett,
Gennyes, mérges kelevény.

Olyan szép a természet,
De a szívünk elvérzett,
Mert a föld alá kukult,
Bajónétünk életlen,
Hősi halál véletlen
Vak szilánkokká butult.

Elejénte értettük,
Tudtuk is, miért tettük,
De az idő becsapott.
Jó is volna végezni,
Többé már nem vétkezni
S elhivatni a papot.

Kinek köll a nyereség,
Köll a hites feleség,
Kasza köll a réteken —
Jó vitézek, hol lehet
Gyönyörűbb a föld felett,
Mint a faluvégeken?

Revedoli, 1918. X.

LEGYEN ÁLDOTT AZ ELLEN VÉRE

Legyen áldott az ellen vére!
Kiállok íme a pellengérré,
Mikor a honfi még makacs és hű,
Rábízom Krajna és Friaul szelére,
Vigye el szavam, vajon elér-e
Oda, hol vérsavót gőzöl a fű?
Legyen áldott az ellen vére!

Méltón a vértanu nevére
S méltón a hóhér kötelére
Kiáltom: „Elég!” „Csapat vigyázz!”
Kiugrom a sorból az élre:
„Halálparancs, pergőtűz, félre!”
Elég a repesz, a golyó, a gáz!
Tolmeinnél égre kiált a gyász!”
Legyen áldott az ellen vére!

Minden testvér egy testnek vére,
Ki törne másnak ellenére?
Koronabirtok itten a tét?
Vagy a millió gyönyörű lét?
Ezért hát puskájáról levéve
Mindenki tegye kezét szivére,
Kicsoda véd, ha senki se vét?
Legyen áldott az ellen vére!

Motta di Livenza, 1918. XI.

VÉREM, VÉREM, Ó DRÁGA HARMAT

Tudom, hogy közél az óra, az esdett,
Hallom, hogy visszhangja zúg a jajnak,
Sejtem, a tettes a kastélyban reszket,
Érzem, hogy szárnya bomlik a dalnak,
Ó, de a Rémmég mindig nincs veszteg,
Mennyien vannak, kik szörnyet halnak,
Nem tudják, mért, és odavesznek...
De én érzem, Idő, hatalmad!
Tarts vissza hát, tégy meg kezesnek,
Ha most halok meg, mit sem vesztek —
Vérem, vérem, te drága harmat,
Hozd meg, ó hozd meg a forradalmat!

Ó, nem a hírért, nem a névért!
Csak hogy a szélhez legyek vitorla!
Kicsépelte szóban felvett bérért
Ki is hanyatlana a porba?
Letűnt homlok késett babérért
Mért is meredne messzi korba?
Ezért a tűnő földi térért
Idom maradnék? Képcikornya?
Csupán teérted: szebb jövőért,
Hol igazabb az életforma,
Végy el Idő, ha már e tiszt ért,
Hogy vérem, vérem, e drága harmat
Meghozhassa a forradalmat.

Stino di Livenza, 1918. XI.

FORRADALMI FANTÁZIA

(A Károlyi forradalom margójára)

Ébenszín hajat kap az ősz,
Ifju lesz újra s tetterős,
A tüdővész nem köhög,
Felserdül az utcakölyök,
A sánta peckesen kilép,
Mosdottan jár a gyári nép —
Repülj paripám, Karagóz,
A fekély tisztul, — az eszme győz!

A néma felkiált: Vivát!
Ki vak volt eddig, újra lát,
Ki keserű gyógyszert szedett,
Felugrik a lázas beteg,
Korcsmázó otthonában ül,
Az asszony fájdalomtalan szül —
Repülj paripám, Karagóz,
A fekély tisztul, — az eszme győz!

Paraszt, ha gyomlál és kapál,
Dolgából nem lesz grófi bál,
Közember annak tiszteleg,
Kit megillet a tisztelet,
A rest nem lesz gazdálkodó,
Költő maradhat álmodó —
Repülj paripám, Karagóz,
A fekély tisztul, — az eszme győz!

Gyalázat nem süt bélyeget
Népre, mert béklyót félrevet,
Nem lesz már felfuvalkodó,
Arany nem lesz uralkodó,
Csók lesz csupán, nem lesz verés,
Munka lesz, nem lesz heverés —
Repülj paripám, Karagóz,
A fekély tisztul, — az eszme győz!

Mindenki asztalán kalács,
Mindenki tűzhelyén parázs,
Mindenkinek szobája lesz,
Mindenkinek babája lesz,
Könnye senkinek nem csorog,
Búsan senki sem ácsorog —
Repülj paripám, Karagóz,
A fekély tisztul, — az eszme győz!

Nem lesz népszónok s dobogó,
Szabadon leng a lobogó,
Nem lesz harc, nem lesz csatadal,
Senki se lop, senki se csal,
Nem lesz panasz, haszontalan —
Nem lesz, ki bolyong hontalan —
Repülj paripám, Karagóz —
A fekély tisztul? Az eszme győz?

Budapest, 1918. XII.

A JÁRVÁNY

Elment. Mind elhagy. Már az is. Már ez is.
De ez a jó! Ez a szép! És ez a friss!
Még el se suttoghatták szerelmüket
S már pihegés se mozgatja mellüket.

Futunk, futunk pusztító harcterünkkel
S gyilkosainkkal együtt terülünk el.
Be könnyű volt künn vívni a csatákat!
Ki gyűr le minket osztó mikrobákat?

Nyeljük a porból, leheljük a járdán —
Jajj, mindnyájunkat elpusztít a járvány!
Győztes a földön mindég a halál volt!

Iszonyú gondunk minden gondolat,
Jaj annak, aki kelletlen fogad,
De jó nekem, aki már rég leszámolt!

Budapest, 1918. XII.

A NINCSTELENSÉG DICSÉRETE

De jó annak, akinek senkije sincsen,
De jó annak, akinek semmije sincsen.

Bitang jószága lehet a sorsnak,
Össze se roskad, össze se borzad,
Süllyedhet, ahogy a hínár húzza,
Mért is küzdene part felé úszva,
Süllyedhet, ahogy a súlya nyomja,
Mért is bántaná szégyene gondja.
Anyai könnyek nem tartják vissza,
Miazmás tavak penészét issza,
S ha a hínárban lelkét kiadja,
Senki sem röstelkedik miatta.

De jó annak, akinek senkije sincsen,
De jó annak, akinek semmije sincsen.

Álmatlan szemét ki nem dülleszti,
Nem tépi haját, javát ha veszti,
Háza tetejét tűz ha elkapja,
Kezeit jajjal össze nem csapja,
Nem bóg fülébe megpörkölt ökre,
Lovai meg nem szöknek örökre,
Nyáját a járvány meg nem apasztja,
Nem vasvillázza dühödt parasztja.

De jó annak, akinek senkije sincsen,
De jó annak, akinek semmije sincsen.

Rablók, ha reá törnek dühödve,
Nem veti tiltó testét küszöbre,
Portyázók át nem lépik a házát,
Lányát előtte meg nem gyalázzák.
Túlsúly előtt nem hátrál hőkölve,
Túlerő ellen nem kél ökölre,
Ellentől üzve kétes határba
Nem dökög lassan düllede batárja.

De jó annak, akinek senkije sincsen,
De jó annak, akinek semmije sincsen.

Nincs kit gyűlöljön, nincs kit szeressen,
Nincs kit neveljen, nincs kit temessen;
Túri a sorsa viperamérgét,
Át se döfi a közönye kérgét,
Szemét sohase süti a földre,
Nem száll senkivel keserű pörbe,
Nincs ki gyűlölje, nincs ki szeresse,
Nincs ki nevesse, nincs ki temesse.

De jó annak, akinek senkije sincsen.
De jó annak, akinek semmije sincsen.

Súlyát ha aggság vállára rakja,
Irgalmas menház kertje fogadja,
Éhség ha marja, hideg ha bántja,
Fegyházba bűne könnyedén rántja.

Fejét örültek rácsához nyomja,
Senki sem hívja néven sikongva
S ha a hínárban lelkét kiadja
Senki sem röstelkedik miatta.

De jó annak, akinek senkije sincsen,
De jó annak, akinek semmije sincsen.

Temesvár, 1919. II.

AMIKOR LIABEUFA VESZTŐHELYRE MENT...

Amikor Liabeuf a veszthelyre ment,
A levegő el nem szaladt előle.
Napfény esett a piros fegyháztetőre
És körülötte nem tört meg a csend.

A tenger nem jött el, hogy rászakadjon,
Az ég se billent félre, hogy ne lássa,
Sőt füle körül légy röpült danázva,
Kezére ült s ő hagyta, hogy maradjon.

Miért, hogy tőle semmi meg nem borzadt,
Sőt tagjaiba lágyan beleolvadt
A természet és dédelgette őt —

De akkor mért támadt rá a ripők,
Hogy törzséről fejét a porba messe
S a Napot, Szagot, Színt is eltemesse.

1919

SZEGÉNYEK!

„Szegények, szegények,
Hogyan is maradhattok szegények!
Csak egyszer élet az élet,
Jajj, hogyha nincsenek már remények!
Ti útmenti poros szegélyek,
Mit taposnak a kevélyek,
Pillogó fények,
Legyetek erősek és kemények!”

„Nyomorgók, nyomorgók,
Ne maradjatok nyomorgók!
Csak egyszer élet az élet
S csak az győz, aki keményebb.
A szerencse küllői forgók,
A ti dacotok sodróbb
S kaszáitok fogai sikongók!”

„Nem lehet, nem lehet!
Erőtlenségünk visszavet!
Szipolyozóknak rendje
Gyötri testünket rendre,
Az erős, akit e rend köt,
Igazságnál a rend több!
„Nálatok legyen a penge!”

„Szuronyok, szuronyok,
Akár a nagyerdő oly sok!
Hernyótalpakon tank-kocsik!
Könnyen elhullnak a kicsik!’
„Szilárdan tedd fel: akarom!
S meglásd, megnő a hatalom!”

„Hullánkból megnő a halom!’

„Szegények, szegények!
Jövőtök így közélg felétek!”

1919

LUXEMBURG RÓZA HALÁLÁRA

Berlinben a csatorna felkiáltott
Egy ködös februári éjjelen:
„Te mindenható nép, legyilkolt lányod
Belém dobták s ő egyesült velem!

Hordalékban kivirult sírt ki látott,
Hol sarjados az új történelem?
Népek reménye, testvérszerelem
Ringatja itt az eljövő világot!”

A békák dalukat halkabbra fogták,
Dicséretesen szép lett minden oktáv,
A csatornának csillag lepte testét —

S azontúl minden holdvilágos este
Hő páráját az ég lepermetezte:
A Spree vizét a Tengerek keresték!

1919

UTCAI HARC

Párhuzamosan lefutottak a házak a térre.
Megérkezett az első svadron. Ó milyen gyönyörűen tiszta volt az ég
S milyen parányi az ucca. Most gondolj a beborult égre,
Ha lehajol, milyen komor és monumentális minden. Épp

Fegyvert szereltek a téren s a meredek házak félve
Mint apró lapok törpültek a végtelen térbe,
De gazdag folyamként vonult az ucca rése fölött kék
Szallagjával a messzi tavaszi ég.

Most egyesek szállingóztak s a torlaszhoz érve
Ropogtatták a fegyvert. Fenn csendesen rezgett az éther,
Még sohasem volt ilyen nagyszerű tavaszi béke —

Most ágyút vonszoltak és egy aknavetőt a térre
És elsütötték. A „Vorwärts” három balkonja rongyokra tépve
Leszakadt. És egy parányi felhő se szaladt az égre.

1919

MÁJUSI VERS

Odúdból bújj elő,
Hadd társulok veled —
Neved?
Bogár.

Serkenj a föld alól
Hímesen, zöldelőn —
Neved?
Fű.

Harangvirág s ti többi nyíljatok,
Csermely csevegj, fák lombosodjatok.

PihenjeteK,
DaloljateK,

Most mindig tiszta holnapok
Köszöntenek reánk.

Odúdból bújj elő,
Hadd társulok veled —
Neved?

Koromtól éktelen,
Beszédtelen,
Örömtelen,
Bosszultatlan,
Lankadt,
Bosszús,
Keserű —
Szám,
költéség,
tényező,
kerek —

Hogy értenéd a májusi zenét?

Szemedben még a tegnapi szemét,
Füledben még a tegnapi siketség,
Torkodon még a tegnap nyelt ebéd —

S most hirtelen május szakad eléd.

Szagolnál? — Szagolj s a melleden a kén.
Fogódnál? — Fogódz — s a kezeden a lúg.
Dalolnál? — Dalolj — a motor belebúg.
Tekintenél? — Tekints — és megvakít a fény.

Testvér, hát jöjj felém —
Fonódjunk össze
Május reggel
Lúgos szivekkel,
Lúgos kezekkel,
És keljünk útra seregekkel.

Hogy megtekintsük ezt a május reggelt,
Mely úgy miénk, mint miénk lesz a többi,
Ha nem kell küzdeni a kényszerekkel.

S ismerd meg addig is,
odúból jó elő,
Neve:
Bogár.

Serken a föld alól,
Hímesen, zöldelőn,
A neve:
Fű.

Harangvirág s még sok, sok más, mi nyílik,
Csermely cseveg, fák vígan lombosodnak,

Dalolnak,
Pihennek,

S a holnapok mindig tiszta örömmel
Köszöntenek reánk.

1919

MÁJUSI DICSÉRET

Ha szívetekben volna május
És nem a fákon —
De szépen mondanék dicséretet.

Fonódva lejténék a sima úton,
Kacagva bontanánk a renyhe csendet,
Nyomunkba kergetődzne minden illat,
Utunk felé sietne minden fűszál.

Minden bogár fedezve, rendezetten,
Seregben felvonulna oszloposan,
S a rétnék szüzei, a csöpp virágok,
Sereglenének útunk oldalára.

Minden folyó felénk szeretne folyni,
Minden fűszál belénk szeretne bújni,
A hang szeretne bennünk el nem múlni,
A szín szeretne megmaradni bennünk.

Az ég szeretné, hogyha mindég néznénk,
A rét szeretné, hogyha mindég járnánk,
A láthatár szeretné, hogyha üznénk,
S minden virág, ha gomblyukunkba tűznénk.

Fonódva lejténék a sima úton,
Kacagva bontanánk a renyhe csendet,
De foltosan az égre rajzolódna
Előttünk messzi kékelőn az erdő.

Nyugodtan várna kékelőn az erdő,
Titokzatosan hína sejtett mélye,
Óhajtozón feléje hömpölyögnénk,
Derülne árnya és komolyra nőne.

S a kristálytisza barna körbe érve,
Az első fák ölén bagoly fogadna.
Ki álmosan gúnyolná érkezésünk
És benn rigók rikoltanának: Vendég!

Ha szívetekben volna május
És nem a fákon —
De szépen mondanék dicséretet.

1919

KÖRFORGÓ DAL

A köszörús vígan köszörül
És a köszörűkő örül,
Hogy mosdik,

A kés sikoltva pöndörül,
S ahogy sikít, a csend örül,
Hogy oszlik.

A templomi lépcsők körül
Szegények raja ül s örül,
Hogy ünnep —

A pénz örül, hogy könyörül
S nem szolgál átkos gyönyörül
A bűnnek.

A pap az oltárnál örül,
Hogy sok, sok hívő tömörül
A szóra.

A szó örül, hogy elröpül,
S örül, — hogy friss időt köpül.
Az óra.

A matróz száraznak örül,
Ha megjő kétes messzirül
Ó végre —

A tenger viharának örül,
Hogy hullámosan göndörül
A szélre.

Az asszony férfinak örül
S így mondja százezer közül:
A férjem —

Ó, mért van baj szívem körül,
Minden örül, minden örül,
Csak én nem.

1919

CSATATÉR

Ez ő:
Az érkező,
Ő az ígérkező
Babér.

A földje vérmező,
Termése mérgező:
Csatatér.

Térd rogyan és hőköl,
Tiltón az agyba tör
A vér,
De szorul az ököl
S görcsösen öldököl
Csakazér!

Nem, nem! Ez nem lehet.
Pusztúl a rengeteg
S alélt —
A fejszék csengenek —
Tölgyet mért ejtenek
A magért!

1919

TEMESVÁR

Kinek a lelkibe szebb ige él,
Röptibe épp ide szórt le a szél,
Költői szív, hogyha szürke a sík,
Hangokat honnan merít?

Itten a földből a szív kiszakadt,
Itten a föld szomorú sivatag,
Álmodó lényre itt semmi se vár,
Ásít a szürke határ.

Múlik a nap csak... és nincs esemény,
Semmi a szándék, a szín, a remény,
Költőnek szívét, ha láthatlant lát,
Egyedül éri a vád.

Máshol a rét kerek és nevető,
Itten a rét keretén temető,
Búsul az égen a száraz akác,
Sorvadó, hervadó váz.

Máshol, ó, máshol be szép a világi
Hűvösen hínak az erdei fák,
Itten az erdő, a magvaszakadt,
Felnyög a fejsze alatt!

Hol van a tenger, a lelket adó,
Csüggedő szívének friss riadó!
Magtalan sötétben egyedül ül,
Ki, mi nincs, annak örül.

Hol van a villanó bérci tető,
Völgy kacagánya, a felnevető,
Pörköl a nyár, mire sem hederít.
Gyilkoló hévvel hevít.

Pusztul az isteni park, mi marad?
Régi mederben a víz kiapad, —
Tikkad a fű, csenevész, sose nő,
Szárad az árva fenyő.

Télen a fákon a varjucsapat
Komoran károg az égbolt alatt,
Ködbe mosódik a sárga folyó,
Korán ful sárba a hó.

Engem a sors ide tett, kivetett,
Itten is érzem az én szívemet,
Nékem akár szomorít, nyomorít,
Ezerszer drága e sík.

Itt is az éj feketén beborul,
Nézem a csillagokat botorul,
Itten is fáj, ami mindenütt fáj,
Hogy egyszer múlni muszáj.

Csüggök e földön én bús tapadó,
Szörnyű adó ez a földi adó,
Búcsút a búcsúzó innen merít,
S ezerszer drága e sík.

1920

AZ EMBER, AKI JÁRVA JÁR

Láttad őt, lested őt a kulcslyukon keresztül,
Vagy hallgattad a fal mögül a lépteit?
Érezted-e, ablaka belerezdült,
Mint akit tehetetlen dühe szétfeszít?
Hallottad-e, padlója kínban bömbölt
S asztalán a kancsó, pohár csörömpölt?

Hallottad-e, láttad-e, érezted-e, lested-e?
Se nappala, se éjjele, se alkonya, se reggele!

Lested őt, vártad őt: Egyszer kijő talán?
S mondd, az álom nem nyomott el épp mikor pihent?
Szavát se fogtad el szobád papirfalán?
Figyelted mennyiszert, miért és merre ment?

Imént is! Sarka sírt-e fel, vagy ő nyögött?
Valakit kergetett vajon, vagy ő szökött?

Ki ő, ki ő, ki késő éjjelig
Szaporítja iszonyú lépteit!

Mit nem talál vajon, vagy mit talál?
Ő, ő az ember, aki járva jár.

Borzalom lesni őt a kulcslyukon keresztül,
Vagy hallgatni a fal mögül a lépteit.
Egész világ keserve benne rezdül
És megrugdossa árva székeit;
A súly recseg a vállán, hogyha fordul,
Vagy bútora dühösen rácsikordul?

Kerested-e asszonyát? Kutattad-e véreit?
Szakácsát kérdezted-e? Izlelted-e étkeit?

Pénzét sorolja, vagy a vétkeit?
Hibbant fejében forgó kártyavár?
Lelkesen ontja bőbeszédeit?
Egy jobb jövőre vár, — vagy mit se vár?

De mintha most zörgette volna csontjait...
Vagy bontott ágyba dobta volna gondjait?

Ki ő, ki ő, ki késő éjjelig
Szaporítja iszonyú lépteit!
Mi bántja őt! Az élet? A halál?
Ő, ő az ember, aki járva jár.

Esztelen, vigasztalan egy életen keresztül.
És dalt fakaszt a fából hasztalan?
Kerékbe törve új zenékre rezdül
S a roncsolásból is csak haszna van?
Ha széke sír, padlója hogyha bömböl,
Forrásokat akar a bamba könnyből?

Kutattad-e, kérdezted-e, érezted-e, lested-e?
Se nappala, se alkonya, se éjjele, se reggele!

A néma düh feszíti tán, ha lép?
Vagy messzi tengerek vizére száll?
Vagy kapva kép után szívébe tép?
Talán a múltja tűnt varázsa fáj! —

A rés alól most szólt a hangja lám...
Vagy síró pohár szólt az asztalán?

Ki ő, ki ő, ki késő éjjelig
Szaporítja iszonyú lépteit!
Nyugtot talál egyszer, vagy nem talál?
Ő, ő az ember, aki járva jár.

1920

AZ ESTI SZÉL

Fájdalommal szeli át az esti szél a kerteket —
Ki verte meg a levegőt, hogy nyugtalan és remegő.
A tisztaság, a jóleső — most széteső és nyugtalan.

A levegő: a szeretet, a színadás, a lehelet —
De ki lehet, ki leheli? Most fájdalommal van teli
És átszeli a kerteket — Ki verte meg a levegőt!

Ki enyhe kéikkel rejti el a vaksi úrt, a szomorút,
De sugarakat átereszt és csillagokat el nem fed,
Most panaszos a szeretet... És panaszosak szíveink.

Szívünk is mint a levegő, a szerető, a színező,
Szemünk sugara idejő, és úgy remeg, mint esti szél,
Mely fájdalommal szeli át a nyugodalmas kerteket.

1920

AZ EMBER, AKI NEM MER

Nézzétek csak, nézzétek,
Amott ül egy ember,
Benne van a tenger,
S nem mer önmagához nyúlni,
Fél a tengerébe fúlni,
Nézzétek csak, nézzétek,
Egy ember, aki nem mer.

Nézzétek csak, nézzétek,
Leskelődve hallgat,
Ha a tenger jajgat;
Hullám a szivét elkapja
S börtöne falához csapja,
Nézzétek csak, nézzétek —
S ő hozzányúlni nem mer.

Nézzétek csak, nézzétek,
Szerelme a tenger
S belemerni nem mer,
Életét azért nem éli,
Mert a mélységeit féli,
Nézzétek csak, nézzétek,
A mélybe merni nem mer.

Nézzétek csak, nézzétek,
Várja míg a tenger
Hullámokat nem ver.
Békéjében elmerülne,
Ringó felszínére ülne,
Nézzétek csak, nézzétek,
A tenger, amely nem ver!

Nézzétek csak, nézzétek,
Fojtogatott tenger
Nem türelmes ember!
Jaj, ha börtönét betörné,
S egy csapásra elsöpörné,
Nézzétek csak, nézzétek,
Az embert, aki nem mer.

Nézzétek csak, nézzétek,
Kínlódik egy ember,
Benne van a tenger,
Ó be önmagához nyúlna,
Ó be tengerébe fúlna,
Nézzétek csak, nézzétek,
Ha már a szíve nem ver!

1920

A NAPSÜTÉSEK KORSZAKÁN

Szuhanek Oszkárnak

Meg tudod-e mondani, hogy hányféle az árnyalat?
És meg tudod-e mondani, hogy szemed mennyi színt kapott?
A szíveddel fogadtad-e a fényt, amikor színt adott,
Vagy mint a vendég a szobán, a szemedben csak átszaladt
És szörnyet halt a fák alatt,
Mert soha ki nem nyílhatott?

Hány perceden felejtet el, hogy mennyi szín repül feléd,
Hogy mennyi szín szeret beléd a napsütések korszakán!
De tudtad-e, hogy nem csatád, mely porrá zúzva porba hány,
Nem cél és út, nem rendelés, nem rossz robot, de Ő a lét!
S elég, ha néha a magány
Csak annyit mondott: Ő a szép?

Zokogj, mert árva színeid eltékozoltad esztelen,
Lótás-futás és szenvedés egy átoksújtott árny alatt
Csak atlasz-súly a válladon! Elejtenéd a fák alatt...

De emberek közt tespedőn, — ha szín locsol is, — meztelen
Magával ránt az áradat
És élni nem tudsz! Este sem.

CSAK ASMODEUS

Tanulni és dolgozni —
Tanulni és dolgozni —
De mért! De mért! De mért!
Pap lenni s feloldozni —
Orvos lenni s foltozni —
Egy rongyos életért,
Egy rongyos életért!

Költő lenni — gajdolni,
Színész lenni — majmolni
Egy hiu semmiért;
Férfi lenni — harcolni,
Asszony lenni — karmolni
Egy kicsi kis szívért.
Egy kicsi kis szívért!

Gyermek lenni — jajgatni,
Anyá lenni — altatni,
De mért! De mért! De mért!
Élő lenni — halhatni,
Halott — elhamvadhatni —
Mit senki meg nem ért,
Mit senki meg nem ért!

Tiloló, tiloló, hogy tiloljon, hogy tiloljon, hogy tiloljon...
Szeretők szíve hogy kinyíljon, hogy kinyíljon, hogy kinyíljon...

Asztalos, asztalos, hogy gyaluljon, hogy gyaluljon, hogy gyaluljon...
Szeretők szíve hogy kigyúljon, hogy kigyúljon, hogy kigyúljon...

Lakatos, lakatos, hogy reszeljen, hogy reszeljen, hogy reszeljen...
Tagadó szívre hogy ne leljen, hogy ne leljen, hogy ne leljen!

Szerető, szerető, hogy simuljon, hogy simuljon, hogy simuljon...
Tagadó szíve hogy kimúljon, hogy kimúljon, hogy kimúljon...

Szerető, szerető, hogy szeressen, hogy szeressen, hogy szeressen...
Tagadó törve térdre essen!... térdre essen!... Térdre essen!

De mért! De mért! De mért!
Egy rongyos életért,
Mit senki meg nem ért!
Mit senki meg nem ért —

Szerető, szerető, hogy szeressen, hogy szeressen, hogy szeressen...

De mért! De mért! De mért!
Egy hiu semmiért,
Egy kicsi kis szívért?!
Egy kicsi kis szívért

Tagadó, tagadó térdre essen!

TRITONÉNEK

Testem sebesen siklik a szép smaragd tükör alatt
S én tündöklőnek látom őt, — Te víz! — Te csodakirakat!
Most nyíl gyanánt a mélybe le! Kagyló, korall, csodáljad őt,
Indás iszalag, puha moh, adjatok néki hús fedőt.

Forró a nap. Szélcsend honol. Hajó se jő. Sellő se jő.
Míg éj beáll és szél kószál, nem búvok a mélyből elő.
Csak évődjenek ezalatt a kis halak, a nagy halak...
Unalmas már a kósza lét; a nap halad ...a nap halad...

De majd ha vakítón lejő egy asszony halkán, meztelen,
Eléje siklom vidoran és friss erővel átfogom,
Büszkén alulról fogom át és karjaimmal átfonom —

Melengetem alélt szívét hevülő, részeg testemen,
Alulról fogom újra át s arcára nézek kérdve fel,
Büszkén fejem fölött fogom s fogom, mint aki térdepel.

1920

FIATAL LEÁNY A RÉTEN

Úgy csengett hangja, mint az ezüst csengő,
Úgy csengett, mint az ezüst csengettyűzés,
Mit éles szél repít a széles réten.

Szaladtam volna én e hang után,
De összevissza téptem sarkaim,
Mert részt vettem a véres lakomán.

oly cammogó, nehézkes lett a léptem...
Ki tudta azt, hogy játszi lepkeűzés
Vár még reám egy ismeretlen réten.

Én istenem! A véres lakomán
A sarkaimat összevissza téptem,
Ki tudta azt, hogy rét van, földi éden!

Most cseng a hangja, mint az ezüst csengő
És éles szél repíti messzi tőlem —
S én nem szaladhatok saroktalan.

Sarkaimat feltéptem oktalan!
Kothurnus kellett a tragédiákhoz —
S most itten állok, — jajj — haszontalan.

Nehézkes, lassú, súlyos mindenképen
A cammogás ezüst beszéd után,
Mit csengetéssel szél repít a réten.

1920

LEVELÜNK HULLÓ

Hajninak

Minket a vidékek,
Miként az évek
Elhagynak —
S a tünemények,
Mint a túnt remények
Elfagynak —
Mezők vetése,
Rét nevetése
Új örömökre már nem csálnak —
Folyó mellőlünk elballag —
Fű körülöttünk nem sarjad —
A lelkünk holló —
Levelünk hulló —
S lassan a szívünk is elhallgat.

1920

LABDA

Éjszaka ha így maradna:
Alkony is és kék is,
És a nap, a józanítónk,
Elmaradna mégis —

Kalóz vihar kelne forgón
S hajadat, a sátrat,
Elrabolná illatontó
Égi Ararátnak.

Hajad homlokodon függöny
S homlokodat vonná,
S homlokod a végtelent is
Koronába fonná.

De ha halmai repülnek
Hószín kebelednek!
Angyalok lapdázva vélek
Öszveverekednek.

Angyalok, pufókók, kancsik,
Levegőben, térden,
Hófehér csöpp melleiddel
Játszanak a térben.

Új öröme kelne minden
Ami bús és hervadt
És az égből — üde bőség —
Ömlenék a tejszag.

1920

FEMININ SORS

Milyen nagy volt a várakozás,
Mely a párából gyűlt, a párából, amit a virágok
Elleheltek s amely úgy feküdt a rét felett
Mint soha fel nem szabaduló gyöngyös fátyol.

A várás sóhajtása volt-e ez?
Vagy a már mindent előre elpazarló
Vágyak remegése? S ugyan ki meri
Tiszta szívvel tagadni, hogy nem a nap
Magatartóztatásának izzadtsága volt,
Amiért le nem szállhatott a flóra fölé.

Bizonyos csak egy volt: Hogy a virágok lassan elveszítették
Lankadó szirmaik színét s a bágyadt bibék
Már szinte önmaguk porozták —

Úgy, hogy mire a fellegek hűsítő ígérete
S a közeli megváltás frissítő szaga végre megérkezett,
Ájultan hulltak a földre szomorú kelyheikkel
S a sárba taposta őket az ifju eső.

1920

EGY FIATAL LEÁNY HALÁLÁRA

Meghalt. Szava sincs. Szeme sincs. Esze sincs. Szive sincs. Meghalt.
Olyan ő, mint a tegnap illant mámor, — foghatatlan,
S most vágyakozz utána, hogyha tudsz!

Kutasd a hangokat, mik benne jártak, — nem leled,
Keresd a színeit, — de hol mosódnak színei?
Szagold az illatát, mit gyűjtött s ellehelt, —
Támassz létrát a levegőben! — összefoghatod?

Mikor mosták, mért nem rendelkezett!
Sikollyal nem takarta lénye szégyenét —
Büszke volt? Üsd meg! Fel se jajdul sértve,
Hajába csókolj, — meg sem érzi már!

Firtasd, hogy mit kapott, — és kérj belőle cseppnyit,
Erővel végy belőle illatot,
Hazudj! Hazudj, hogy volt, — amikor nincsen,
S mérd fel a végtelent, amely utána lesz még!

Ha nézed, látod őt ma még. De megkötött:
Ha múltba nézel, terhét elviselni nem bírod,
(Perced van. Néki nincsen. Adnál. S nem lehet!)

Jövőbe néznél? Nem marad még így sem ő,
Hová most hangokat emlékszel s színt szeretsz —
Sőt te sem leszel már, és senki sem lesz.

1921

A VÍZESÉS

Emlékszel még, hogyan vált a vizesés kévés tömbje
Foghatatlan szivárványszinekké a köveken?
Lezuhant a medertelen fájdalom a békés völgybe
S átesett a napsütés a könnyekből szőtt szöveten.

Fenn feküdt a fekete tó zsugorodó ölbe ölte,
Dőzsölő fény hempergett a dicsekedő felszinen,
Vonaglott az összeroppant óriás a mélybe törve,
Nem sütötte jóleső, hó napeső őt sohasem!

Hánytorgatta földi méhnek tüzesedő, mérges magja,
Tehetetlen dacolásban sebesedve kifakadt,
S összegyült a szent erő a tantaluszi fájdalmakba,
Jajszavakkal birkózott a vasfalakkal, s — kiszakadt!

Tébolyodva vágtatott a tévelyedett kínok kínja,
Nem volt néki nyugodalma s melegedő öle sem
S meredeken kettévált a szenvedések labirintja,
Lezuhant és — foghatatlan színné vált a köveken!

Hát az én nagy, medertelen fájdalomnak mérges árja
Talál-e még meredeket s szétszakad a köveken?
Céltalan és hontalan a kőfalakat meddig vájja!
Istenem, a vizesések sorsát mikor követem.

1921

EGY ELKÖLTÖZÖTT

Most ért a célhoz. Mindentől messze van.
Háborodott hullámok nem verik,
Hogy fusson. Elért a helyre öntudatlanul
S ha újra ébred, álmok szentelik
Sok, sok álmatlan bolygását a földön
Látássá, amely csendes. Nem merik
Belső hangok zajjal rontani,
Már oly magas a szféra, amit szí,
Hogy a tüdő nem tudja bontani,
Csak a lélek.

Nem kell a lábait fáradtsággal
Rakdosni s testet hordani:
Egyazon ő már a fákkal,
Amelyek felfelé törekszenek
És mégis vándorolnak ifjú ággal.
Szemei nem kellene. Földi szemek:
Mert lenn a sugarak tárgyakba törnek,
De itt a fény tárgy nélkül is meleg!
S ha lenn a szív s a szag hálóba ejtve
Él csak, — itt szín és szag szabadon ring és remeg!

Mily könnyen jár! Rejtélyeket fejtve
Vigyáznia sem kell, mert semmi sincs itt rejtve.

Ne kérdezd, tudja-e hol jár. Mert nem is fontos.
Itt vélemény és érzés földi nyulvány,
Mely alacsony és mint a felhő, foltos,
Sohajból gyült és megfeneklett nyilván
Egy rezgő körön, amely csendet gondoz
S érezni is már annyi itt, mint durván
Hullámot csapni, mely csúnyán rikoltoz.
A célját kérded? Ó, te értelmetlen!
Ha célhoz ért, — további célja nincsen!
Itt egyesül a semmi és a minden!

1921

ELSODORT ÉJ

Csendes a táj, alkonyodó — fonnyad a szín, szunnyad a szó,
Túl a tűnő fellegeken elmerül egy távoli tó —
Megremegő tiszta tüzek áhítatos lelke kigyúl,
Halk ütemen koppan a perc, röppen a szél s újra kimúl.

Enyhe világ fátyola közt halovány hold képe mereng,
Mélybevesző éji mező szenderedő fénye dereng,
Ime midőn mindenüvé drága varázs balzsama hull,
Felszakadó múltja ölen nyögdel e szív nyugtalanul.

Éjjelek mély éjfele jó — balga mesét suttog a lomb,
Retten a szív, moccan az árny, messzi torony jelszava bong.
Zord peremén megfagy a perc, dermed a szél, borzad az éj,
Ébredező szellemi nép vágyakozó sóhaja kél:

„Tört szívű lény! Jöjj le, ne félj, tört szived a mélybe merül!
Jöjj, ne remélj, élted egén hajnali fény úgyse derül!
Ó, odafönn — könny, csupa könny — kín, csupa kín, hasztalanul —
Lám ideleenn csendes a mély, jobb ideleenn naptalanul.”

Jobb odalenn, gyász idefenn, hajnali fény úgyse derül...
Néma az éj — Napkeleten gyenge a pír s egyre terül —
Csókos a szél — rózsaszínű tó nyiladoz Isten egén —
Hervadozó csillagokat felkacagón önt el a fény!

1921

ÚJÉVI VERS

I

Itt a Vizöntő —
S lassan feléled
Ím a köszöntő.

Csüggeteg ajakam kinyitom,

Téged köszöntlek
Elcseppent vércsepp,
Szavakba szerteszórt milliomm,

Téged köszöntlek
Hűséggel zajgó
Hűsítő jajszó,
Milliom.

Vizekre hajtó,
Szivekre hajló
Gyász.

Régi köszöntő —
Örömet öntő
Gyermekszerелеm, viruló...

Csokor a kézben,
Csókokra készen,
Kékszemű lányka, piruló...
Hevülő szépség,
Tavaszi rétség,
Ahol még nem perzsel a nyár —

Ez voltam én
— Most meghasonló —
Hozzá hasonló
Napsugár.

III

A szépség jajszó
— Nem Amor immár,
Az íjat ajzó —

De keserü serű bilikom,

Min egyre vés
A szív, a véső,
Míg végre kész
A dísz, a végső

Kényesen kinyíló liliom —

S akármikép!
— Bár habja fröccsen
A bős italnak
S a csontig ég —
Áldott a szív,
Mit mérgek marnak
És mégse retten
Csak egyre vés,

S áldott a serleg,
Mit eltakarhat
Serével egyben
Egyre szebben
Egy égi kép.

1921

SZERELMES DAL

Örvendezőn szép szökefodru testtel
Hadd kulcsolódjam bús enyészetemben.
Gyehennák lobbanjanak fel a szemben!
Ó jöjj tehát és vélem együtt vész el.

Már fiat nemzenék a földre véled,
Hogy szabaduljak hörgő mámoromtól.
Halálhoz bújssz, ha hozzám. Erre gondolj!
S ő úgy foganjon mint borús ígéret.

Hallod, hogy bűg felénk egy messzi óra?
Száz év előtti csók kél síri szóra,
Szoríts! Szoríts! Ó hogy szeretlek téged —

Mint zokogást, mely vasfalát kivágja
És rászakad a hangtalan világra
S megint egy árva ivadékba téved.

1921

NOTTURNO

Egy éjjel, — furcsa ötlet volt, —
Az ablakomnál ültem én,
Az éjjel jó és csöndes volt,
Hogy szinte már lehültem én,
A gond után be jól esett,
Hogy zaklatott fejem pihent,
S nyugodtan néztem, mint esett
A hold az út kövére lent,

E perc oly ritka volt nekem,
Mert eddig átkos öntudat
Úzött a hosszú éjeken
Kutatni életet s utat,
Ez egyszer, — furcsa ötlet volt, —
Az ablakomnál ültem én,
Az éjjel jó és csöndes volt,
Hogy szinte már lehültem én,

S mi legjobb volt, már nem gyötört
Az érzés és a figyelem,
És nem kerestem a gyönyört
Meglesve, mit mível velem,
A hosszú átok most elült
És zaklatott fejem pihent,
A gondolat is elkerült,
Csak egyet tudtam: „Jó a csend.”

„Jó volna mindig csendesen.”
Bosszantott már, hogy mért jutott
Eszembe, — „Várj csak, meglesem
Az első szót, mely nem nyugodt.”
S magamba lestem őrködőn
S ezen mulattam szerfelett,
Hogy amióta őrködöm,
Már gondolkodnom nem lehet.

„Elvégre ez is gondolat!”
E láncolat már dühbe fűlt,
S már üldözött az öntudat
És megvadulva újra dúlt,
De egy kis szellő megcsapott
És észrevettem, mily bolond
E harc. „Ezután hallgatok.
De szép a hold, e fénykorong!”

Elfojtva féltudat gyanánt
Tudtam: „Fogás ez és hazug!
Miért is küzdenék, ha bánt,
Akárhogy kergetem, a rút.”
S ez ismerés már jótevőn, —
Ha szomorún is, — ringatott
S a csendben újra elveszőn
Feledtem már a kínpadot.

Lassan haladt az ég ölén
A hold s már ferdén kullogott
És bizonyosság gyűlt körém,
Elbukni többé nem tudok,
Sikétség volt, nyugodt, sivár
Mi elfogott és jólesett,
Hogy küzködő hang nem cibál
S hogy gondolat nem kérdezett.

De lassan, — nem tudom miért, —
Tudattalan fülembe szállt
A kérdezés és így beszélt:

„Halál. Halál. Halál. Halál.”

S én csendesen hallgattam őt
S csodáltam, mely nyugton talál!
S még találgattam az időt:

„Halál. Halál. Halál. Halál.”

S most újra így szólt a remény:
„A nyugtalan szót meglesem.”
De cseppet sem ijedtem én
S csak üldögéltem csendesen,
Sőt incselkedve üztem én
Magam s erősen képzelém
A rothadást, s hogy mi a lét,

S hogy mi a nincs, s hogy mi az én.

Sőt boncolgattam boldogan,
Mily büszkén dagad örömöm,
Hogy félelem meg nem fogan
E bölcs és hasznos közönyön.
De szólt a remény: „Meglesem
Az első hangot, ami fáj.
S ha megtalálom, kinyesem...”

S most világosabb lett a táj!

A nap az égre felszökött
És megszökött a csendes éj
És minden gondom felnyögött
És elborított a fekély —
Megkorbácsolt a hangzavar,
Harapni úzótt a harag,
A nappal rút csatákba mart
S az éj örökre elmaradt.

1921

ÁRVÁN, ÚNOTTAN

Árván, únottan, kénytelen, kelletlen,
Lucskosan, lomposan, félve, gyanúsan,
osonva, lopva, lapulva, lopódzva,
Céltalan, hontalan, — roppanva, roggyanva,

Sujtva, fojtva, hajtva, hajítva,
Rohanva, sodorva, botolva, bukva,
Verve, leverve, roskadva, sorvadva,
Esztelen, hasztalan, kedvtelen, naptalan,—

Csúszva, mászva, kotorva, kaparva,
Akarva, tiporva, igazva, gyalázva,
Csúfosan alázva, aljasan esengve,
Szepegve, sziszegve, útalva — élni!

1921

LÉPJ CSENDESEBBEN

Ha bánt a zaj,
Lépj csendesebben...
Ügyelj, ügyelj,
A szél se rebben...
Sosem pihent
A föld még szebben.

Most jó az éj...
A fény kilobban...
Ne félj, ne félj,
Csak szíved dobban,
Nem volt és nem lesz
Sose jobban.

Az árny felett
A múlt már elmúlt...
Mi van veled,
Hogy multad feldult?
Szegény beteg,
Hány perced elhullt!

Tudsz még! Segíts!
A nap kitárul —
De te ne szíts
Tüzet — elárvul...
Mohón meríts —
A fény reád hull!

1922

DAL AZ ÉLETRŐL, AZ ELMÚLÁSRÓL
ÉS A FELÉLEDÉSRŐL

1

Mindenki e gazdag világban
Elmosódik
Mint nedv az ágba,

Mint nedv az ágba,
Mely messzi körből
Feljő a törzsből
S volt már virágban,

Volt már virágban, volt már levélben,
Szagokban, szökkenésben, élvben —

Mint langy eső
Pergett a szélben,
Fellegmező
Volt terhes égben,

Volt rét felett
Szagittas pára,
Harmatban csókcsepp
S a nap sugára —

Mindenki e gazdag világban
Elmosódik
Mint nedv az ágba,

Mint nedv az ágba,
Mely messzi körből
Feljő a törzsből
S volt már virágban,

Volt már virágban
S a véges ágba
Már azt se tudja,
Hogy hány világ van,

S már néki sincsen
Külön világa,
Világa: vágya
S a vágya: minden.

2

Mindenki
E vágyó világon
Fázó levél,
Mely csüng az ágon.

Fázó levél,
Nemrég enyelgő
S most egyre fél,
Az ősz közelgő.

Hervadva fél,
Rablánc az ága,
Beáll a tél
S be nem vál vágya.

Rettentő sors
Az ágon ülni!
A szél be gyors,
Csak elröpülni!

Pergő, hideg csepp
Hull a fákra,
Búcsúmadár
Ül rá az ágra.

„Madár, madár,
Ki ülsz az ágra!
Mennyi határ
Jut egy világra!”

„Madár, madár,
Rejtelmes nemtó,
Kit szárnyal áldott
A Teremtő —”

„Madár!
Ki elröppensz az ágról —
Száll a levél is
Még a fáról?”

3

Mindenki a halálvilágban
Boldog teljesedés a vágyban.

Emlék az arcon,
Mely hazaillant,
Olyan mint fény,
Mely már levillant.

Levillant fény
Az éjszakába'
Az éjen át ér
A fényhazába —

S már nap sugára
Harmatban csókcsepp,
Szagittas pára
A rét felett!

A terhes égben
Fellemező
S szitál a szélben,
Mint langy eső —

Jó messzi körből
Talajba, fába
És elmosódik,
Mint nedv az ágba —

Ott van virágban, ott van levélben,
Szagokban, szökkenésben, élvben —

Mindenki
A halálvilágban
Boldog beteljesedés a vágyban.

Emlék az arcon,
Mely hazailleszt,
Olyan, mint fény,
Mely már levillant,

Olyan,
Mint célhoz érve Távol,
S mint rablevél
Mely hull a fáról.

1922

A TERMÉKENYSÉG ALLEGÓRIÁJA

Nem tart kezében szarúkürtöt,
Melyből kikandikálnak a fürtök,
Kosarat sem ölel öléhez,
Melyben piros almák feküsznek
S gömbölyű barack;

Dagadtan fekszik forma nélkül,
Piros ajaka halványra kékül
S valamilyen izzadt aléltság
Keveredik kínozott arcán
Boldog várással.

Ne nyárban keresd, mikor buján
Süti a nap és jóllakott tunyán
Puha bársonyán heverészik —
Nyárutón se lesd, mikor délceg kalászt
Lobogtat büszkén —

Sőt télen se véld dáridós asztalok fölött,
Mikor cigarettek füstje s nehéz párfömök
Duzzasztják körötte a fűtött szférát —

Vagy aranytrónuson, ahogy ül,
Mint hazánkfia, Pannonius Mihály
Festette meg őt igen szépen —
Ne így képzeld királyi széken:

De:

Bárhol: almon, pamlagon, ágyban
Feküdjék is: nézd, szeme lázban
Ragyog és édes, zenélő hang benne a nyögés,
Mely jósol neki, míg tűrő kínokban
Formátlan teste meg-megroppan,
Szenved, sikít és megfizet
Minden jövőt —
Ha jó, ha galád —

Hidd el, én láttam a termő anyát.

1922

AZ EMBER A CSILLAGOK ALATT

1

Kiáltanál az égre, tönkrezúzott?
Kárpítja meg se libben, mért kiáltnál!
Tegnap a hold körül, az égi vámnál,
Mint lassú bárka, könnyű felleg úszott.

Később a szél a holdra gyolcsot húzott.
Követted: sárga rabruhába járkál...
Kigyúl a gyolcs alól? Csatára vártál,
Habár a lomha perc is vonva kúszott.

Korán és kényszeredve jött a nappal
Zajszító, bajtaszító sugarakkal,
A szennyes árba fül, ha most kiáltasz —

De máma éjjel! Kínok hámorába
Gyötrődve lépsz csillagok mámorába,
Ki boldog szót vélük már sose válthatsz!

Mily átkos hajlam vert szivedbe szállást,
Alig e szív a pályát róni kezdte,
Lopódzva jött a fűtött gyermekeste
S figyeltetően gyötörte csend a hálást;

Már megkezdted a sohomegnemállást.
A Végtelen szívét beléd helyezte
S az embert benned Isten méretezte,
Azóta szállva véted el a járást.

Szánalmas égi torz és földi állat,
Kiben szabály szabályok ellen lázad,
Örökké nyom kettős világod súlya?

Ki vagy? S minő kéz ültette a lelked,
Hogy sóvárogva járd az égi telket,
Hamvedre vagy néki, vagy koszorúja?

A sors felett az ég csak légi homlok,
Hová a szív az álmait meneszti,
Mert fél, hogy őket is magával veszi,
Ha napja tölt már s nyomtalanra bomlott.

E drága bolt csak végítéltnak nyomdok.
Egy tévedt fénynek édes kénye festi,
De tengerfények éje szétrepeszti:
S az ég — ó még az ég is — összeomlott!

Nincs végtelen! Csak féktelen konokság
Tagadja sújtó semmisége poklát
S egy érthetlen szem értelmetlen méri:

Se fül, se orr, se nyelv, kéz fel nem éri,
A végtelent az elmulás regéli,
Mely mindörökkönégő csillagot lát.

Borulj tehát a földre, tönkrezúzott.
Még nincs az égen hült jövőnek holdja,
Álszíneid az ég sötétre oldja
S kohód, a nap, már szebb nyugatra húzott.

A föld, amely hevében háborúzott,
Most szenvedését szenvtelen kioltja,
Lám, hús ölére hullhat pártfogoltja,
A bölcs, ki álma szűnvén, elbucsúzott.

Boldog az éjben, aki fel nem támad —
Már megpihent... Körötte balzsam árad...
S határtalan világgal gyúl az ég...

De szétszaggatja ezt s magába tép,
Ki holt helyén a csendbe belefárad,
A sírban moccan — s újra, újra lép.

A szín, a szó, a szél is elsimúl,
Mi volt, ma nincs s az ürbe elmerül:
De benned semmi el nem szenderül
S az éjed is sebző napokba nyúl;

Berek, bozót emléke alkonyúl,
Ha este jó s hevét feledve hűl,
De benned régi poklok pokla fül
S csenedbe zaj tép nyughatatlanúl.

Szemedben mult világok törzsbe nőve
S meredten ezt tekinted a jövődbe
S a jelenedben ez van csak jelen —

Miközben mécsvilágok összeszöve
Fényük hullatják rád, a küszködőre,
Kinek nincs napja s nincsen éje sem.

Zörejtelen lépd át a házi pallót,
Örökké nem maradhatsz nyugtalan.
A csendbarátnak könnyű útja van,
Ha könnyű szél tarolja már a tarlót;

Mért vissza-visszanézni úntalan
S emlékszáráttal gyötreni az alvót,
Az éj zavarba űzi a zavargót,
Hogy törve tántorogjon s úttalan.

Homály palástja véd, ó jöjj sietve,
Bántalmazott szived ha bármi hangos,
Jöjj zaklatottan is, űzve s ijedve —

Ó jöjj, te küzdve dalló, árva lantos
Az ég alá, hol ömlő színarany mos:
Csillagsugár szűr balzsamot szivedre.

Nagyobb a kín, ha szemtanúja boldog.
Elérhetetlen ring az égi béke.
Sikoltasz — és a csillag nem sikoltott.
Véged lesz — s nem lesz semminek se vége.

Hiszed csak, hogy tiéd a menny nyakéke,
Letűz reád s már illannak a foltok...
Pedig csak puszta tükrözése volt ott,
Hol sűnyin húny tovább a sors setéte.

Eridj dacosan hát, mint rongy kivertje
Az Alkotónak, aki elkeverte
A minden jót az égi csillagoknak

S a minden rosszat tennszivedbe verte.
Testvére vagy a porban is azoknak,
Véled teljesek ők s az Isten kertje.

Ó inkább tőlük, csillagoktól nyerj
Bár ónkoloncot, mely törpére megtör,
Magad kisírni durva köre lelj,
De semmit el ne végy az emberektől.

Ó menekülj e fenevad seregtől.
Beléndek mérge már az anyatej,
S bár húsod ég, hogy csókkal be ne telj,
Ne végy nedűt a mérgezett berekből.

Utad magános és csalános út
S mert késő már a lecke, szíved sebhedt —
De fel a főt, még vágyakozz egy cseppet —

S leválik rólad minden, ami rút,
A csillagokban lelsz csak szúzi kedvet
S a nappalokban semminő borút.

Ha már-már fojtva elborít a fertő,
Eszedbe jusson vándorútnad árka.
Pállott vizén peték nyüzsögtek s nyálka
S fölötte bűzös gőzt lehelt a felhő.

De jött az alkony, mákot szórt a szellő,
Kardalra hangolt a varangydalárda
S eltűnt a táj a láthatlan talárba
S aranyszegekkel gyúlt egy bűvös erdő.

Egy mélyen fekvő táj terült el benned:
Csillagok csendje. Ilyenné kell lenned.
Innen mérsz, ítélsz, csókolsz és tapintasz—

Ne tépelődj, többé már meg nem ingasz,
Nappalodba betérsz — látogatóba —
S este sötét virágként hullsz a tóba.

Nem volt oly tűz, nem volt oly jégverés sem,
Negédes szó, kísértés, kincsre sanda,
Hogy ingatag a fény után inalva
Tiportál volna át a lelki mécsen.

Most közelíthetsz féketört iramba,
Nem sebzed meg a rétnek egy fűvét sem,
Nem lábad lép, csak szíved szúzi hamva,
Mely lágyabb, semhogy rét fűvének vétsen.

Egy helyhez érsz majd s úgy simúlsz e helyhez,
Mint bujdosó folyó a hű mederhez,
Mely elvezérli tétován az árban —

Meglátod, minden súlyt e helyre ejtesz,
S mindent, mi fáj, merengve elfelejtesz
S új éltet élsz a hű csillagsugárban.

Elindulsz lassan, holdas, sápadó,
Bizonytalan csapáson mély panasszal.
olyan vagy, mint a kosza szél tavasszal,
Melyet sugár ér, langy és áradó;

Amerre jársz, folyóra vál a hó,
Bolyongó pályád csökken egy arasszal:
Megállasz, mert dalos madár magasztal,
S megenyhülsz, mint e drága hálászó.

Kinyúl feléd a fáknak kincses csokra,
Kigyúl szived szerelmi csipkebokra,
Száguldasz már a nyárral, illatárral —

Utánad sír a rét a láthatárral,
Ha jó az est, — s vonagló, duzzadt szárnyal,
Bódulva buksz a forró csillagokra.

Nos jöjj az éjbe, üsd fel táborod
Szekérhadad között, mely csupa felleg.
Méhükben kénkő langy esővel háborog,
Míg mardosó savóval színök tellett;

Szived, romokba lőtt sikátorod,
Tusáival elhozd, mit víni kellett,
Viharmart vágyaid helyét, a kelyhet,
Honnan hullhattak volna záporok.

Fájdalmad úgyis jó, a felsüvöltő,
Haragod véle együtt jár, a dörgő,
Delejes csendje mit szól majd az éjnek?

Remegő csillagai ugye félnek,
Hogy fényük alatt szörnyetegek élnek,
Világsebével hogyha jó a költő!

Mit milliókban rengetett a nap,
Lankadnak a viszályfakasztó vesszők
S testvért a díszben versenyezve vesztek:
Tavak, füvek egymásba omlanak.

Még hull a fény, e bíbor hajfonat,
De szálai halódva könnybe rezgők.
A büszke pántot tágabbra eresztők —
És csendesen beáll az alkonyat.

Most annyi béke, mint amennyi gőg,
Most annyi álom, mint amennyi verseny,
Megfordul most az élet minden percen,

Visszája néki már a mult, a rőt,
Hol méregzöld a fű, mely most csak serken:
Nem pompa már, de lélek él a kerten.

Hová simúlt a sok, sok furcsa forma,
Miket csak nyelt a szem, de meg nem értett?
Lehányta lám a föld a tarka vértet,
Miben imént hiún hevült a torna;

A jegenyéknek elmerült a tornya,
Selymet se tár a rét, se barna kérget,
S hol földi sík és égbolt összeértek,
Nincs kúsza rajz és változó cikornya.

Parázna volt a fény, amely hevített:
Tekintet, test most egyaránt kioltva,
Vaksággal vert a föld s gyásszal telített,

Míg fel nem jő az új világok holdja.
Sugáresői bágyadók, szelídek
S szűz létre kél a régi tárgyak foltja.

Az árnyak ingó, kámzsás alakok...
Egy ihletett tücsök zenéjét kezdi,
Felébred a kuvik s szemét mereszti
S elmond egy titkos, bölcs varázslatot.

Szellő bocsájt langyos fuvallatot,
Az elmosódott lomb meséjét rezgi,
Folyó susog, bár görbe csíkja messzi —
De épp ők élnek most, sugallatok.

Minden helyén van s régi medrét rója
S mind mégis más, mint volt a napvilágban,
Mert más az égnek bujdosó hajója;

Az álmok útra kélnek véle vágyban
S a boltozatnak százezer golyója
Csillogva résen áll s a csöndet ója.

Fagyosra fordult ím az éjszaka,
Síri a csend, csöpp szellőtől is ment,
Hangtalanul pereg a dérdara,
De a csillagok villogóbbak fent.

Most így marad. Beáll a tél hava,
A csordult könnyből jégcsapot teremt,
Kövülre dermedti a védtelent,
Nos döntsön a lét maradék szava.

Van a világon olyan nyomorult,
Ki meztelen mellét szegi a télnek,
Kit csillagától a fagy elvetélhet?

A boldogtalan is vackára hullt
És rongyaiba bujva meglapult
S a vére indulót lüktet, hogy élhet.

Élet a Végtelenben felmért vándorút,
Hol váltakoznak szakadékok, rétek,
Hol erő fakad s fojt az elholt réteg,
Hajlék, hol egyesül a szép és rút.

A csend vizéért mélybe nyúló kút,
Mit felszínén mohóság napja éget
S poshad e hőben iszalag és féreg
És békét bontva harcol háborút —

Élet: vitézlő, dulakodó torna,
Ha kell, komor mezőnyben égő kardél,
Hangyasereg s vakondok földi vára —

Ha kell, a mennyei fény holdsugára,
Minek nyomán halk, idvezítő dal kél,
Élet: néma magányosságok orma.

Míg testevesztett ujjak fátylat szőnek,
Érzelve minden ajkafosztott szónak
Úgy leng a légben, mint ezernyi csónak
S csapása nem hallatszik evezőnek;

Elysium a neve e mezőnek,
Hol váza nincs, csak szelése hajónak,
Gazdája nincs, csak telése a jónak
S mely nyitva áll — néked, megismerőnek.

Légy éjszaka, járj láthatlan talárba,
A fény szakától fájdalomtalan válva
Hagyd ott a kint, az élvét s véges eszmét,

Amely felett száz század összevesz még,
Anélkül, hogy a mérget felfedeznék,
Jöjj árny az éjbe, élve a halálba.

Az életedben volt egy kép s lesiklott,
Egy tearózsaarcú lányka, Hajnal,
Őt készülőtél felköszöntni dallal
S elköltözött, itt hagyva dalt és titkot;

Áldott az út, nyomot hol lépte tiprott
S honnan most fácskák nőnek gyenge gallyal,
Mik nem fonódnak földbe rab guzsallyal,
Csak útjaidban felvetődnek, itt-ott —

E lányka hív most halkán, alig hallik
Egy domb mögül. Zöngéje nincs a szónak,
Csak a szavak szivéből áll a szózat

S körötte minden zaj távol morajlik...
Siess e domb mögé, oda lopódnak
Az utak is, amint alkonyuk hajlik.

Egy pusztaságba érsz, hol minden elvész,
A pusztaságnak mélyén porhalom.
Cherub gyanánt megállsz az oldalon,
Mert nincs e síron semmi kő, se jelzés.

Szemedben sírirat gyúl: „Oltalom.”
Aranybetűsb ez, mint mit véső felvés
S nemesebb, mint szobor, mely vét, ha elmés
Ott, hol hiába szépség, szorgalom.

Az est elér e bánatos halomnál
S úgy érzed, mintha már rég te se volnál
S miattad szomorú az alkony pírja —

És mégis, mintha visszafele folynál,
Ezer kigyúló csillag újra formál:
Tetteid örök őrszemükbe írva.

A titkos óra — lám — megérkezett.
A hold az ég taván ring mint a ponton,
Ha nem vivódsz többé poros porondon,
Ha tétlenségre kulcsolod kezed —

Ha messzi elhagy kín és élvezet
S civódni nem kívánsz a földi koncon:
Örök derűben megpihensz e ponton
S a csillagokkal tel be végzeted.

Miként a fák, magasba halkán érve,
Magadba vándorolj és ne a térbe
S már benned szökken valamennyi ág —

A részegítő némasággal érd be,
Nyugton maradj szélbe, viharba, vérbe,
Harcba és bajba. Zajba. Miként a fák.

Mert boltozat vagy, visszhangzó üreg,
A mindenség roppant törzsének odva,
Füled, szemed, szád réseibe dobva
Fűrösztik a csillagok lelküket.

Pereg a fény, végnélküli szüret.
De jaj neked, ha benne dúslakodva
Kezed kinyúl. Görcsöt formál e fogda:
S gyöngybe dermed a lét, sivár már és süket.

Védő kar nyúlt le hozzád a magasból
S a véges anyag minden ékessége
Kihullt belőled, mint a nyíló kasból —

Ó hagyjad a gyümölcsöt, a lugasból
Az érlelődést vidd — husának vége —
Úgy a tiéd, mint csillag messzisége.

Mert visszhangzó üreg vagy, boltozat:
Mit belevetsz: rajban tér vissza hozzád,
Ha Istent hiszed, zeng zúgó zsolozsmád,
Ha kétkedő vagy, harcod fojtogat.

Ha halmozod a földi dolgokat,
Javaidat kalózzok elorozzák
S a földi vágyak lopva sokszorozzák
Elődeidbe szorult poklukat.

De ha sarúd félve, magadba toppan,
Szerteoszolsz ezer boldog titokban
S az életed mint színarany veret

A csillagokra tisztán felnevet.
S a kölcsönkapott, aggott, kopott tokban
Gyengéden ver a sziv. A sziv szeret.

Szilárdan állsz-e már, miként a csillag áll?
Hagyod-e omlani a vemhes perceket?
Feszülő tettektől terhesen pergenek,
Csábító bitó mind, amint a földre száll.

Zúdul a mélybe le a bomló fergeteg.
Kezdődik újra: nász, gyilok, tor, tarka bál,
Elnyel az áradat menten, a zaj ha fáj,
Mosolyod millió árny közt is lengeted?

Olyan a mélységből feltörő gyenge hang,
Akár a messziről kongatott kis harang,
Messze vagy, magad vagy, miként a távol Ég —

Ilyen a csillag is. Szíveddel ints neki.
Milliárd éve nincs, de fénye hirdeti.
Ki tudja, megholtál? Ki tudja, élsz-e még?

1922—1924

TAVASZI MINIATÚR

Kis csalit,
Hová a nap
Hiába kancsalit,
Körös-körül
A földön ül
A kertvirág,
A mályva.

Hegy-völgy a rög —
Csak eldöcög,
Bármily szeszélyes árka,
A rengeteg
Sűrűkön át,
Hol a füvek is szörnyű fák,
A páncélos
Bogárka.

A kankalinon
Krinolin
Pompázik terebélyel,
Tenger levél
Békében él,
Magasban csacska seregély
Versenyt rikolt
A széllel.

Vitorlaszárny
A lombtető,
Alul az árny
Fodorvető
Forintosokkal táncol,
Lenn vénanyóka
Gomba nő,
Kerékkalapján
Keszkenő,
Min póktakács
Ficánkol.

A külvilág
Hempergő, tág
Fehércselédes róna,
Fejletlen keblű
Vadvirág
Fogadja itt
A nap nyilát
Szerelmi kóstolóra.

S amint letűz
Az égi tűz
A porkisasszonyokra,
Már nyiladoz
És illatoz
A szűziségük csokra.

Jövendő méz
Aranyszagát
Selymesen hordja áram,
Csaliton át
A kertvirág
Hörpinti fel sóváran.

Már benn és künn
A levegő
Csábos szerelmi mosdó —
Bár szárnyain
Bűn, eredő,
Az Élet ez a feredő,
A boldog vágyat ontó.

Most döngve,
Támolyogva jő
A potrohos gavallér.
Duhaj danát
Dudolva száll,
Szemlélni jő
Mint áll a bál,
Nyakába szőrmegallér.

Szűzek felett
Reményteli
Parázsnapokra gondol.
Lám dolmánya is tűzpiros
S kimustrál
Egynehány csinos
Fruskát a tarka
Gyombol.

Jobbra és balra
Billen át,
Szeme marokra tágul
És úgy kereng
Miként mereng,
Miként a kéjbe kábul.

A rejtett körre
Kancsalít,
Már hangja hallik itt benn —
Zengése szinte orgonál,
Sebesen és csapongva száll
S a kis csalitba
Libben.

1924

VERS MÁJUS ELSEJÉRE

Mintha csak most robbant volna szét a rét.
Mi volt eddig életünk? Csak fémbolétás hétről hét.
Reggel megdagadt az izmunk, este kiszikkadt a szánk,
Vágyunkat a gépcilinder kattogása hajtogatta,
Simulásunk olajkanna öntögette szerteszt.

Miként mer a tavasz zöldje várni ránk!
Ölét eddig megtagadta s nyomorunkban meg se szánt.
Hogyha gyársziréna búgott, egyetlenegy lomb se súgott:
„Mért sietsz, hogy el ne késs, hisz véle minket elszalasztasz” —
Ám a csap sziszegve szólt: „Ha megszakadsz, úgy megmaradhatsz” —
Mindennapi kenyerünket így adta meg Miatyánk.

Delejesen mért ér ma a napsugár!
Vérveres kemence nekünk különb melegeket tár,
Véle párolog a páránk, bár a bérbe nincs kikötve
S elég nagy a gyárkémény, hogy üszkös tudónket kiköpje,
Gomolyg a füst — néma vád, — a nap felé tart egyenesen
S eltakarja delejes, szép sugarát a szennyes ár.

S máma mégis nekünk robban szét a rét!
Némán nyugszik vascsavar és gőz se szisszen, tűz sem ég.
Reggel megdagad az izmunk, minket hord e boldog bőség
S úgy fogad az erdő is, mint régóta várt ismerősét.

Ki volt az, ki létezésünk néki eddig eltagadta?
(Vágyunkat a gépcilinder kattogása hajtogatta.)

Nézzünk széjjel: ez a birtok, ez a vár és ez a lét!
Mintha csak most robbant volna szét a rét.

1924

MEGTÉRŐ ANAKREONI VERS

Engem konok busongót,
Árvaságban veszteglőt
Elkerült a szerelem.

Mert hát sűrűn fellegzett
Nékem eddig gond és bú,
Lehet-e így szeretni?

Gondolkodva róttam én
Magányosan pályámat
Ébenszínű hárfával.

Ébenszínű hárfámon
Csillogott az ezüst húr:
S körülbelül örültem.

Elemem a szél és hó,
Kedvencem a boruló
Novemberi este volt.

Megálltam az árny alatt
S éreztem, hogy szívemen
A mindenség áthalad.

Nem vártam, hogy cselekkel
Szívem szívre leselgjen,
Társalogtam füvekkel.

Lettem: amit szerettem:
Elszálltam a szagokkal,
Szenvedtem a rögökkel.

Szövevénnnyel fonódtam.
Csillagokba fogódtam
Beforduló szemekkel.

Mint a porszem, táncolón,
Földem el nem feledve
Égi fényben forogtam.

Minden kicsiny bokorban
Így találtam rokonra:
Fa békéjét hordoztam.

A színeket oldoztam:
Hajnalokkal leheltem,
Alkonyokkal mosódtam.

Rezegtem a hangokkal:
Madarakkal riogtam,
Csendességgel remegtem.

Létem lassan összefolyt
Azzal, ami lesz és volt,
Öröklétre találtam.

Így ment ez egy darabig,
Bennem élt a Teremtés —
Ó pedig de csalódtam.

Mert bár minden bennem élt,
Senkiben sem éltem én,
Sejtett engem fa és fű?

Felfogott-e fény és hő?
S ha a sással susogtam,
Rokonom lett-e a sás?

Darvakkal ha röpültem,
Képzeletem köpültem,
S szenttelen húzott a raj.

Itt maradtam társtalan
S színes, forró idegem
Magamnak is idegen.

Bizony legfőbb ideje,
Hogy valaki szeressen
S üvegburám levessem.

1924

DELPHI

Komoran boruló meredek peremére,
Ahová tétován tekereg pici út,
Önmagát biztatva hófehér kavicsával —

S ahová szaporán legelőbb menekülnek
Korbácsolt hangok karikái, ha zeng Zeüsz,
Vagy selymesen simulnak szerelemmel, ha zsong Apolló —

S hova csak félénken szűr be a napsugár
Ütközve hegyek hasító tekintetével
S aggódás üli a levegőt —

S hol mégis a béke honol s nyugalom balzsama cseppen,
Bár szakadatlan fenyeget iszonyú kataklizma
S jóleső menedék minden kis repedő zúg —

Idejőjj, költő, tanulni, a Parnasszus tövébe,
Hogy a rettentő szikla ittasult szíved összeszorítsa,
Mint bacchusi szőlőt a kádban a prés —

Hadd csorgassa Phóbus itt olvadt aranyját!
Ha nem is özönnel: itt mélyebbről s nemesben
Szakad a dadogó szó.

1926

CONSOLATIO

A síron túl — midőn kiszállt belőlünk a perc s csalóka
terünk letünt
— Miként a nyugati bolton a nap — s helyette
— mint a holt sugarú hold — előlép történetünk,
Midőn a sarkunkat sebező rög fölénk immár mint egünk
borúl:
Elvesztjük kicsiny vétkeink, s jóságunk és szépségeink
hagyjuk itt étkül és borul.

Meghalunk, — de élők fűszere vagyunk! Alighogy
múlik köznapi tusánk,
Alighogy elhagy vérünkkel a vágy s nem verve szivünk,
elhagy, mi szivünkbe verve, az élet keserve
s kezünkből kihull a husáng,
S kisímul rajtunk a redő s meredő szirt lesz szenderedő
szemünk s tengerbe merülő csöpp csepp valaha
szólott szavunk:
Mi, bomló halottak, — bomolhatatlan romló élők közt —
romolhatatlan igazak először vagyunk!

Ó miriád, miriád feloldott jóság, minden halottak jója!
Sodorjad beteg földünk minden tétova hajósát
— jóság —
Mind tisztultabban a sírja felé, hogy halódva
megláthassuk magunkban bolygónk elrendelt
sorsának jóságát;

Pártütő színét, lúgos hevét, sarjevó örületét veszítve
hadd hordozza majdan kihült homlokán
a mi isteni voltunk,
Amikor úgy fog keringeni földünk is miként a holdunk.

1926

AZ ÉLŐ HALOTT

Nézzetek engem, megholt embert,
Kiben rég visszafog a motola,
(Nem az teszi a halált, hakiből árad-e dögszag,
Van, kinek teste élteben is súlytalan.)

Meghaltam. Imé tanuságot teszek:
— Bár arcom nem viasz, szemsugaram se tört,
Peckelt számon nem csorg véknyan a vérnyál
S elejtetten merev karom se szalutál —

Elvesztettem, bizony, életem fonálát mégis,
Se öröm, se bánat engem nem látogat,
Holtabb vagyok a holtnál,
Mert még szikbeli só se marja új létre husomat.

Tíz éve holt vagyok én:
Mosolyommal, melyben nem hiszek,
Tettemben, mellyel tettetek,
Utammal, amely nem visz sehová —

Szeretetemmel, mely nem érdekel,
Jóságommal, mely azért végtelen,
Mert benneveszve éntelenné súlyyodok

És eloszlom a megöleltek mosolyán —
Nemcsak könnyebben mint a holttetem,
De illanóbban mint a napsugár.

1927

EGYSZERŰ LÉT

Elég volt egy ihletett sugár s abból is csak egy villanásnyi
S pozdorjává tört, mi eddig vitt, a szörnyű szerkezet.
Szögbe, csúcsba nyúló lécek, átlók, kereszteződések,
Kifeszülő abroncsívek, boltozatok, kupolák;
Gátak, létrák, dobogók és csigalépcsők, szögellések,
Gombszögekkel kikovácsolt ölelkező vasnyelek —
S alattuk e zűrzavarban árva úr s kongó szorongás,
Mennyi fülke, mennyi zug, hol egyre szántott kín és kétség:
Összedőlt egy ihletett és villanásnyi napsugártól.

Istenem, hisz eddig minden reggel e szörnyű sereggel
Lomhán és ezernyi kínnal úgy görgettem ki magam
Egyszerű, derűs napodra,
Mint kinek hangárja tárul s vesződéses műbe épült
Gépezettel vonszolódik fogdából a levegőre.

Kasul és keresztbe ácsolt gondolatok kontár műve
Voltam eddig én és nem több: kereteből szerkezet,
Életemnek első perce óta hordtam össze őket
S lestem fenn az ég felől, a gyöngyöző üvegtetőről
Kancsalul és tébolyultan, szomjuzón és összetörve:
Templom lesz, vagy rabkaszárnya?

Egy parányi napsugártól kalodám most összeomlott.
Nincsen más mű, csak az égbolt s nem vagyok már én se más
Mint egyszerű kis társaim!

Nem vagyok más mint lépő fű, sajtó mező, lélegző kő,
Isten játékszere vagyok.

1927

FÖLD

Óriási melle némán domborodva égre tárul,
Szent kiléte fejthetetlen, mit se vall és el nem árul,
Elfogad— — —

Éj komor, mogorva gyásza, napkorong aranykalásza,
Felhők furcsa ízű könnye, fagy hasító alabárdja
Kérgét éri csak.

S benn a borzasztó üregben forr a szeszélyes lidérc,
Hő és érc,
Képzeletfolyóból láva nyilván ott az agyvelő.

„Amit nyertél add elő
Varázsoddal sokszorozva:
Kincseidet elorozva
Magasztalunk, anyaföld.”

Mint a jó remény ívelve, fényes csóvát ír a szem.
Mit a magvető hajít,
Anyaméhe álmait
Hozza felszínre tavasszal s százszorosan megterem.

Ízes. csorduló gyümölcsök, sárga gyöngyű venyigék
Hordják vérét és szivét,
Ágyékába gyenge csíra évszázados törzsbe nő
S tengerré a tekenő.

„Fonnyadt testünk hull öledbe,
Amit nyertél add elő:
Százszorosan lombosodva lüktessen bennünk erő
S képzeleted legszebb kedve —”

Óriási melle némán domborodva égre tárul,
Szent kiléte fejthetetlen, mit se vall és el nem árul,
Elfogad—

1927

ESTI ÉNEK

Nézzetek, a lemenő nap miként áldoz vérveres arccal a halmon,
Sugaraiban a szégyen borzong...
Hozsánna! megfutamodik tehát haszontalan kis köznapi kínjaim
tükre!

Nem is nézek én már felfele az izzadó pakfondkorongra,
Fekete szakadék fölé hajlom, tükörnek mélyebb ez, mutatóbb ez,
vonzóbb ez.
Ne csalogasson többé engem a lidércvilágok párás varázsa,
Igazi valómra vetköztessen az egyszerű, meztelen éj.

Ki hajolt már kongó szakadék fölé s ki vetett már kopogó követ
beléje?
Nos, én ilyen kongó szakadék magvas mélye fölé hajolnék,
Beléje ejtegetek minden napközi köznapi súlyt.
Micsoda hitvány kis kavicskopogás szólal vissza a mélyből!

Így vetkezem a szűzies, csendes este elé s emlékeim oszolnak,
Itt állok egyedül, meztelen én is —
Színeit a rét, terebélyét a fa, vonalát a hegylánc mind odaadta,
Mit adok én, ha kicsiny életem gyűlölt sallangjait leoldom?

Így talállok rá a fényefosztott folyó holdas vizére,
Medrek engedelmére, titkos út egykedvűségére —
Miért is űztem magam! Úgyis van egy jóságos kéz, mely simítón
 ringat,
Miért ne haladjak céltalanul az éjben én is, — összefonódva
 minden néma rokonnal.

1927

ÍRÁSOK FÖLÉ

Terített oltár nékem már az érzés.
Úgy lesem szavam buggyanását, mint égi
Hangot, ha kínoz fejthetetlen kérdés
S kúszált szívem ellene mi sem védi.

Soká bolyongok úton, vagy hevervén
Pamlagon — soká emészttem önmagam, míg
A csendmezőben — mint az égi jelvény —
Kihajt a hang s álomba szenderít.

Most mint a pók, fájdalmam gombolyítom
És finom szálba szöve jó a szó —
Enyhével minden sebem elborítom,
Hogy szinte elhiszem, hogy fájni jó.

S mint szent oltár előtt a néma vérzést,
Mely megfagyott a képen, tisztelem a kint,
S megáldom a titokzatos megértést,
Mely én szívembe merve én kezemmel írt.

1927

A GENEZIS VERSEI

1

A nagy rotor korongja alkonyatkor
Szelével megcsapott és testem megsodorta,
Kezemből kihullott a kenyérkereső
Véső és kalapács, asszonyom megragadtam
És pogány indulatban lendültem szerelemre.

Hatalmas voltam én vonagló mámoromban,
Minden parányi kör forogni tagjaimba
S minden bolygó világ tenger tenyészetével
Eljöttének torkollni ritmusomba.

Ahányszor kedvesem az éjben megöleltem,
Annyiszor váltam én mindenség tengelyévé,
Hevült fonódásunkban fehérre izzó ércek
S az ősi kataklizmák ereje újra éltek.

S miközben forró testünk rejtelmes szövetében
Hormonok miriádja pergett szélvész táncot,
Asszonyom termő, táruzó ölébe
Elvettem a maradandóságot.

Miként a tengeri ütközet, hajóival
 És magával az Óceánnal,
 Hullámai vérvörös völgyébe fordul,
 Ha leszáll az est,
 S eltűnik a tér és hófehér sirályok
 Csapnak le a csendbe merült habokra —

Úgy süllyed el küzdelmes nappalom,
 Hol szirénazaj s lángostorok között
 Árbócokon,
 Idegek finom szálain dobált félelmes lengés,
 S jóságos estém barna taplótestén
 Szelíd tüzét csiholja csendes vágyam.

Ilyenkor én is — mint szárnyas magja a juharnak —
 Bontom vitorlám s engedve delejes erőnek
 Hordom rendeltetésem ritmusát s célomat élem:
 Lábujjhegyen szunnyadó páromhoz közelgek.

Fehér sirály csap csendbe merült habokra!
 Mélyebben a tengerfenéknél ereszkedem én le
 Misztériumok sejtésből font fonálán:
 Bolygók köldöke az indák, amibe fogódzom!

Hahó! A Mindenség ütemét lüktetem én!
 Egy kicsi csészében reám borul a Pontus
 S édes medrek között bennem mered az Ararát.
 Világok gyökere vagyok én most!

Csillagok fényével rokon bizonnyal
Gyönyöröm átszellemült méze: a kék; forrón elönt.
Bennem születik újra a nap!
Sóhajommal eleresztem a megölelt világot.

3

Hempergő csikót ki látott,
Ki gerincét döngöli a röghöz
S az ég felé rugdossa patáit?
Orrlikából tüdeje szelet lök
S ez elindítja a rét bóbitáit;
Táncol a napban a sok kicsi villogó ernyő,
Útra kelnek a magvak
S füzértáncot lejt az ujhodás fűbe varázsolt vágya.
Egyazon öröm oldta el láncait itten a loncból,
Mint amilyen az állati test feszülő falán kolompol.

Szemek
Nem látják meg,
Mint vet,
Folyton és folyvást,
Magasban, mélyben,
Fényben és éjben,
Vet, vet,
Medret,
Életet,
Éveket:
Ezret,
Vet és édes járszalagon vezet
Az élvezet.
Ajtózárt pattint
S mögüle kivet
Friss, friss szívet.

Mely mind, mind
Szeretni siet,
S részeg
Gyönyörben
Készek
Új fészkek.
Ki látja, hogy a levegő is reszket,
Hordva a sok, sok szerelmes testet,
Hömpölyögnek szárnyán hímporok,
Kinyílik a madártorok,
Zizeg a féreg,
Ez mind, mind esküvői ének.
S ha tárulnának a tengerfenékek:
Nászba fonódó szalagok
Az ázalagok.
Sőt még az enyészet
Is megújhodó élet,
Ha hasadnak a penészek —

Tenyészet,
Te gyönyörű fúga!

4

Így adok áradón hálát:
Vagyok,
Mert ezermillió év
Testemig szötte szálát.

Enyém e boldog óra,
Világgá értem repült,
Alakba értem vetült
Temérdek sejt és spóra.

Itt állok most, én bőség,
Viselve
Minden időknél mindenfajta őst.

Belém falazva
Cella, protoplazma;
Hüllő, csörgő,
Sürgő sok testvérem,
Piros és meleg
S tetterős már az én vérem!

Itt állok fejletlen és nevetve,
Ami csak múlt,
Lét és halál,
Testembe temetve:
Ujjongás,
Mindazok, akik szerettek;

Sikongás,
Mindazok, kiket megettek.
Petékbe rohanó spermák,
Tegnapok és Mák;
Éltető és etető elem:
Élelem és szerelem.

És én, e fűtött világ,
Akiből szinte kihág
A holnap,
S akiből szagok, színek, hangok
Kedvet csiholnak
S kire a napsugár is ragyog:
Vagyok!

Vagyok örököse az örökös láznak
S hogy mindent örökbe átruházzak,
Hozzád sietek, asszonyom,

Jövök, én életet elöntő hím,
Felétek, fiaim, lányaim,
Jövök, mert örömök súlya nyom.

5

Méhedben rejlik a templom,
ott a Teremtő!

Asszonyom, tiéd a boltozat,
Hol a csíra kihajt.

Prométheusz az égből lelopta,
Te csípődben ringatod a tüzet,

Átveszed s mint dicsőséges staféta
Osztod és tovább viszed.

Enyém csak a szító lehellet,
Tiéd: a lángra lobbanó parázs.

Te formát módolsz erőddel s kirobbansz,
Bennem az életnedv lassan kiszikkad.

Te világokat bimbóba borítasz,
Nálam a visszfény is tűnve enyészik.

Te vagy a kincseket feltáró tárna,
Én csak a szétnéző, omló orom.

Te tavat rejtő medence,
Mint a szarvas járok vizedre;

Te mélybe szakadó tengerszem,
Hová vérem rejtve cseppentem;

Folyam vagy, örökkön zengő zene,
Én csak a thyrsus, a taktus —

Tiéd az élet, a mű, a jövő, a jövő,
Enyém a mámor, a múltó varázs.

6

Vallásosan vonulok félre mellőled,
Mert szokott szeretőd látogat el ma hozzád: a Végtelen,
Pedig még a sárkányt is megölném, ha kapudhoz közelítne.
De a holdsugár előtt leveszem kalapom: lépjen be.

Ó cseppenő percek, bűvös benső pergése teremő akaratnak,
Az élet készül éltetni tovább, fakaszt, mielőtt elszemetelne.
Asszonyom, isteni szentély, mily magas és mindenható a Te
látogatód,
Akarata legyen meg.

Parittyával Dávid ledöntötte a kevélykedő múltat,
Új népi sarjat nemzett, csirát dobott a Megváltó felé,
De miért tehette mindezt? Mert az ő mélyén tátogott a vágy:
Isten kósza sugara, térj be az ághoz.

Vérző Asszonyom! Létpárát permetező fészek!
Szórd a savót, pazarold sivatagba, szennybe,
De csak paránya akadjon a szemközt rohanó szigonyba:
S új csoda támad, új oltár, új felvevő s visszaverő tükör.

Rendszeres vendég, ki jössz, ki kopogatsz a kötelesség
küszöbén,
Küldönc az űrből, örökkévalóság követe, köszöntlek,
Halhatatlan csillagokból ámbrát hozol a rothadásra ítéltnek
S romlandó testéből leheleteddel új forrásokat fakasztasz!

Három napig kerüllek, kinyilatkoztatás hajléka, szent rés!
Merülj el nagy hivatásod sajkásába, emeld fel záró zsiliped,
Mossa el a tápláló ömlés földi kételyek homokos üledékét —
Azután... ó teremtés ágya, tiéd vagyok, teremj!

7

Ez a kapu, hol útált, únt és tépett,
Alázatokba görnyedt zsoldos énem
Átjutott a sok kúsza szövevényen.

A boldogságba újra visszalépett
S amint szeretve fürdőzött a kéjben,
Csillag tűnt fel a reménytelen éjben.

E kapuban a hitványnak hitt ellen,
A test a lelket gyönyörben legyőzte
S egy igazabb ég mélyére felhőzte.

Felhő lettem befelé borult mennyben,
Az anyaölben újra elmosódtam,
Feloldva élek ott újban és óban.

Mit tudom én, hogy erény-e vagy ármány
Van ott belül újra elindulóban,
Egy bizonyos, hogy belőlem szivárvány.

Hol vagyok én, a parányokra foszlott!
Még meg se haltam s már új létre készen
Mint örökséget az élet felosztott.

Kegyetlen gyám! Nem osztott fel egészen,
Kivon belőlem valami parányit,
Sorsára hagyván a többi, enyésszen.

Megformálva a jövő arányit
Az asszonyomból is vőn egy csipetnyit
S a végtelenbe néki is teret nyit.

Honnan tudjam, hogy e megnyílt patakban
Mily habjaim csorognak elkeverten,
Mi maradtam és mennyire apadtam.

Hol van mindaz, mit őseimtől nyertem?
Én vagyok vajjon, aki pazaroltam?
Ők vannak itt, vagy mindég csak én voltam?

Én közelgek vajjon az eljövőben,
Nő férfiben és a férfi a nőben,
Vagy mind közelgünk, kik távozunk holtan?

Hiú és törpe minden hódolat,
Ha ágyba veted harmatozó tested,
Mely úgy pihen, mint föld a hó alatt;

Foganni kész és várakozva reszket,
Hogy hordozhasson fűrtöt és gerezdet,
s miként a föld, teremni szólogat.

De mi a föld vonzó öledhez mérten,
Hol rügyet hajt a halhatatlan élet
Vágyam cseppjéből, amit elvetéltem!

Túnő arcunk ott frissre elcseréled,
Közös tükörbe költözteted éltünk,
Honnan csak fényköd villan vissza értünk.

1930

GORKIJ REQUIÈME

1

Te csodálatos fáklya,
Ki felgyúltál egyszer,
Hogy örökre égj —
Átsuhant rajtad
A végtelen sorból
Egy parányi perced:
S lángod meg se libben,
Gerinced se serceg,
Mert tengelyed nem kóc,
Nagy álmodásod a kanóc.

Meleg lángu szövétnek,
Kit szabadság tüze éget,
Széles űrben forgó rendszerek,
Összhangban ringó terek
Mélységes tekintete
Vagy Te,

Kozmosz méhében trónló,
Abban fogant, onnan omló
Igazság büszke fénye.
Pillantás mennyből mélybe,
Mely, ha leér a törpe síkra,
Szétmálló por csak, pislá szikra.

Csodálatos fényű fáklya,
Tükre az égi tónak,
Osztónak, vidítónak —
Orkánok között ének,
Lelketlenségben lélek,
Átsuhant rajtad egy pillanat;

Más összeroppan borzalma alatt
S pikkelyszeméből kiapad a fénycsepp —
Tenálad a távozó élet
Örök tüzedről levált foglalat.

2

Láng, láng,
Testetlen fáklya,
Bevilágít minden rejteket.
Az alkony
Csak a katafalkon.
Sutba vetett testet rejteget.

Láng, láng,
Lobog előre, hátra —
Még zarándokol trónjához a nép,
Még látható a földi ábra,
Holnap csak kép.

Ekép jut a diadalmas plakátra:
Szántott homlok, csillagszem, borostás áll is.
A nagy vezérek közt hordozza majd őt is vidám majális.

Papírra vetett, mélységes szavakba költözött,
Utókor, keresd szívét olajban fürdő sorok között:

Én csak halkan tüzének fényébe állnék,
Hadd legyek ott imbolygó, szürke árnyék.

3

Földön sugárzó fény vagy,
Ezért jutsz el minden borongó zugba,
Festett, kancsal világba, hazugba.

Nyilazz s megnyílnak a várban a fényfogó, festett ablakok
S lepattog a csavarba csorgatott aranygipsz, a barokk;

Ints!
S kiegyenesedik a sok porba lehajló gerinc.

Tekints a bolthajtások mögé, hol sötétben bódít a méreg:
S kiterpesztett tógák vitorláin rebbenek szét a denevérek.

Terjedj, tisztíts, égess!
Fusson előled a balgák és bitorlók népe,

S ha csatamezőt is tártak elénkbe,
Nem veszélyes,
Mert alulról terjed a szúzi tűz,
Ember,
Megállj,
Betűzz:

Holnap
már a földön kél a nap.

Holnap
a szél öröm vásznába kap.

Holnap
vérpatakok nem folynak.

Holnap
balzsama van bajnak, sikolynak.

Holnap
seregek dalai szólnak.

Holnap
zsilipje nyílik kenyérnek, sónak.

Holnap
szabadon ring a ragyogó csólnak.

Holnap
örülnek az emberek és csókolnak.

5

Már nem lesz különös a fényed.
Mert a tengeredet eléred.

Lobogó tüzedhez ezért állnék,
Mutassa nagyságod az árnyék.

6

Fényedben látom
Rút megalkuvásom.
Fekszem selyempaplanos ágyon,
Vagyonra vágyom.

Űzöm a beszédes estet —
Idegeim restek —
(Mind porul jártak,
Kik igazságot kerestek.)

S istenadta dalomban
Magamban kertészkedem —
Nem is a társadalomban!

Bár világosan látok —
Mért legyek pont én,
Aki megváltom a világot?

Senkinek se volna haszna,
Ha a hatalom
Szavammal együtt befalazna.

Viszont ki mondja, hogy az eszme
Szavam nélkül tüstént elveszne?

Nehéz vallani, nagy az önkény
S nincs más választás:
Törvény vagy örvény.

7

S amidőn silányságom beláttam,
S tükrödben cserepekre törtem —
Nem hagyta heverni meggyötörtem.

Éreztem, kezéd megsimított:
„Nem vagy te hitvány, se eltaszított.”

„Higgyed el, testvér, másképp lesz egyszer,
Mindenki más lesz, ha más lesz a rendszer.”

S csakugyan: Dúlt a véres orkán,
S tiltó szavad zúgott egyfolytán.

S láttam, hogy benned napfény világol,
Ki konkolyt és búzát egyaránt ápol.

És én is megittasodtam ettől
A nagy, nagy emberszeretettől,

S láttam az Erőt, amely kiontott
Eget és földet és horizontot:

Dagadó kebled! S ezzel az árral
Engem is elvitt a tenger —

S kevesebb lett egy kispolgárral.

1936

SZÁRAZ KERESZT FÁJA

Tiltó fa legyen az életem.
Magtalan, gyökértelen álljak sivár tereken,
Konok akarat cöveke kössön a röghöz.
Karom mint levéltelen ág, száraz keresztbe feszüljön,
Kettétört derekam görcsökbe csavarodjék,
Ne legyenek zörgő ékszereim,
Miken futamokat fuvoláz a szél.
Perzseljen a nap, csapkodjon a zápor,
Szár az ereim fel se vegyék.
Mint egyetlen fenyegető ujj
Egymást gyilkoló hordák felé mutassak.
Lengethessem az akasztott embert,
Perzselt tanyák üszkös félfája lehessenek,
Zajló iszonyok megfagyott csonkja.
Így álljak ridegen, holtan, siváran,
Felkoncolt milliók tükre, időtlen időkig.
S ha indul is újulás köröttem,
Ki ne hajtsak én s nyomot ne fedjek.
Virágzásért senki se áldjon,
Komoran mutassak vissza.
Hadd maradjak a tüntető halál,
Mintsem a leplező élet,
Nehogy rügyezve s ágasodva
Átnyúljak homályos jövőbe,
Új gazságok, iszonyok felé.
Órhelyemen élettelen felmeredek én
S lengetem a lepergett tusák riasztó rémét.
Gyolcs nélküli fekete zászló!

Jertek alája! Emlékezzetek!
Ne az árkádok alatt verjétek lábatokkal
A parancsolt taktust
Hazugan rejtve a hősi halált.
Tekintsetek a kiszáradt karóra,
Vádoló fárosz ez
Szörnytettek tengerének zátonyán.
Villámban, holdsugárban
Visszavetítem sárguló koponyák ezrét.
Megmutatom a gyorsan elföldelt tetemek
Kikandikáló lábait, melyeken hízott fehér macska
Lakmároz az éjben.
Elküldöm melletekre a foszgén fojtó ködét,
Arcotokra szétvert agyvelőt freccsentek,
Pállott vértavak szagával dühítlek,
Felgyujtom lakotok
S kiverlek a hontalan éjbe bútorral, gyerekekkel.
Sóhaj maradjak a pusztulás után.
Az emlékmű borszeszlángja,
Az örök koszorú és ütemezett kegyelet helyett
Ismerjétek fel engem,
Levéltelen, kopár és dísztelen fejfát,
Akiben megszakadt az élet.
Az élet, mely a feledés szövete,
Az élet, ami hegeszt, megbocsájt.
Ezért nem hajtok ki én soha többé,
Holtan hirdetem iszonyú sorsom példáját én.
Nem is dönt ki engem emberi fejsze,
S ki nem olt a parádék fáklyázott fénye:
Szár az kereszt fája vagyok én,
Ismeretlen katona sírján.

1936

SALAMMBÓ VÁLTOZAT
(*A spanyol köztársaság bukására*)

Mikor a sereg a hegyszakadékhoz ért, pihenőt
Adott az ifju vezér. Azonnal sátrakat vertek
A csatárok, csutoráikból ittak, a földre heverték
S kellemes hangokat pengettek citheráikon a nők.

Senki sem gondolt cselre. Nyugodtan pihent a tábor.
Dél óta fejetlen futásban a félelmes ellen.
Győzött tehát a büszke nemezis és az igazi szellem!
Így szólt a látszat. — De csak reggelig tartott a mámor,

Mert szörnyű robajjal a szakadék szája bezárult.
Az ellen gyáva csselfogása volt ez. S még elárvult
S törbecsált ügyében is nyolc napig éhezett a sereg!

Míg a pusztulás láttán az ifju vezér kilépett,
Letérdelt és egy bárdot nyujtott át a pribéknek
S váltságul áthajította a nemes és drága fejet.

1938

FELLEG A FOLYÓ FÖLÖTT

Ó, nem az az élet, ami véled
éled, benned rezzen, tőled széled...
Az élet más: rejteke a fénynek,
mit hömpölygetnek fellegszegélyek,

melyek mint a szárnyak tárnak árnyat
zöld mezőn s villanó árnyak válnak
hűsül fodrozott folyón. Szállnak.
Egyesülnek. Alinak. Széjjelmállnak.

Nem ők élnek benned, bennük élsz te!
Örökké élsz, ha sose térsz be
teredbe s nem szakadsz időbe:

Lám, Isten se önti művét ércbe,
mit óvni kész, nem vési kőbe,
beleheli az eltűnőbe.

1940

A SÖTÉTSÉG GYERMEKEI

Körös-körül még cseppnyi fény se derengett,
De a mezők kalásza mégis rengett!
Fölöttünk bár rút varjusereg kerengett.

Az éjjel csillag fénye nélkül borongott
S bár felhő fedte el az égi korongot,
A nyájas orca nyilván most is bolyongott.

Szivünkbe rémek rettenete özönlött,
Könnyünk se volt, hogy áztassa a göröngyöt,
De a füvek már gyűjtötték a gyöngyöt —

Egy cinege a hajnal dalán merengett,
Mit ért, ha tudtuk: holnap új nap melenget,
Köröttünk még rút varjusereg kerengett.

1940

VÉSZBEN

Ami szenved a súly alatt
Az csak a gyatra foglalat,
A lelket, ami szintelt, rég
Elvonzotta a messziség.

A test a földön tép és öl,
Ezért nem röppen sose föl,
A lélek hona messzi tér,
Örökké jó és visszatér.

Szájban a fűrész, fülben dob
Az ős talajra dűlni dob,
De ott az égi ormokon
Vér nélkül is minden rokon.

Csontba fagyasztott gőg a mész,
Verembe jut és elenyész,
De ahol nincsenek falak,
Az élet győztesen fakad.

Csak tépjétek a húsokat,
Nem értek el véle sokat,
Véretek mit sem szennyezett,
Érintetlen a mennyezet!

Az élet színes trónokon
Száguld az elektronokon
S amit úgy félre pergetett,
Villanás csak, nem fergeteg.

Oly mindegy, ki az, aki él
S ki az, kit sorsa elvetél,
Az élet nem a hús, a vér,
Edény ez, ahová betér.

Bármint irtsatok, botorok,
Sohasem lesztek boldogok,
Csak az igazán önfeledt
Lebeg a kin s a könny felett.

Élete könnyű, súlytalan,
Még akkor is, ha sújtva van,
Olyan mint légben lehelet,
Ölni s ölelni nem lehet.

1944

SIKOLTÁS

*„De nyújtsd kezed már valahára szánni:
Nyisd föl szemem!” — És én fel nem nyitottam
és jótett volt, gonoszul véle bánni.*

(Dante—Babits, Pokol, XXXIII, 148—151.)

Szégyellem,
mért lelem
fel magam
lankadtan
itt, ahol
vére foly
szüntelen,
büntetlen,
számtalan
ártatlan
testvérnek —
s eszmélek.

Csak átkot,
jajjt látok,
bevetett
sereget,
akiket
vakhitek
ostora
ostoba
gazitbe
kerget be.
Honom ég!
Ellenség!

Alkalom
ajkamon
a szitok:
uszítok!
A bosszú
mint a szű
belőlről
felőlről!
Rút harag
fúr, farag,
rossz szavak
rontanak...

Mi van benn
szívemben?
Szánalom?
Számolom
kajánul,
hová hull
temetlen
ellenem!
Szívem benn
sírverem
és a szám
csupa szám...

Elsikkadt
irgalmad
Istenem!
És Te nem
zörgeted
szörnyeteg
lelkemet!
Eltemet
közönyöm...

Gyönyöröm,
ha varjak
hussannak...

Emberek!!
Szent berek
az élet
s mivé lett!

Sebzetten
torz lettem!

S rosszlétem
jótétem...

1944

NANKING BOMBÁZÁSA

Elszállanék közetek,
Nankingi sárga testvéreim,
E válságos órán.
Nem segítő kéznek,
Nem hordágyvivő fivérnek.
Sebesültnek,
Sültnek,
Szaggatottnak,
Aggatottnak,
Bedőlt falak tövén
Kuporgó félhalottnak,
Őrületbe eső
Éltéből kieső
Elesőnek.

Halálra dagadt combjaim
Óriási keléssé nőnek,
Lyuggatott testem rákos erő
Föld fölé ejti szemfedőnek,

Búzös lepelként égre nyúlják
Nyúzott hüvelyem boltozatnak,
Ne a nap, de a szégyen süssön
Óráján eme kárhozatnak.

Ötven gép. Aranypermeten szálló,
Tapsol és nevet a navigáló.

1944

VÉSZHARANG

Hallod, hallod,
Kongatják a hangot,
Ami e földön
olyan sokszor hangzott.

Hallod, hallod,
Milliók lihegnek,
Hömpölyög morajjuk,
Mennydörög a jajjuk,
Vissza se ijednek.

Hiába, hiába,
A verés, a véres,
Szól a megvert béres,
A rabláncra vertek
Panaszkodni mertek!

Mért olyan ijesztő,
Félelmetes jajjuk?
— Meg kell őket ölni,
olajba megfőzni,
Csakhogy meg ne halljuk. —

Hallod, hallod,
Mily ismerős jajjok,
Dózsa: a te jajjod!
Iancu: a te jajjod!

Hallod, hallod,
Closca: a te jajjod,
Magyar testből hajtott
Te tulajdon jajjod.

Fogcsikorgatások,
Min az igaz szándék
Véresen elvásott:
Most se igen mások.

Népsanyargatások —
Hordják csillogások
Terhét az igások —
Bizony most se mások.

Ím, ütött az óra
És a román pórra
Lesujtott az ármány
S vitte a bitóra.

Most is üt az óra
És a magyar pórra
Sujt az uri ármány
S viszi a bitóra.

Bércek, bércek,
Szép erdélyi bércek,
A sok árva jajj-ot,
Mi eljut hozzátok,
Visszahangozzátok!

Bércek, bércek,
Szép erdélyi bércek,
Mint az öntött ércet
Úgy megkongassátok!

Hallod, hallod
Ugyanazt a hangot...

Fülek meghalljátok,
Szívek megbánjátok,
Öklök lefejtsétek,
Sebek felejtsétek,

Szúnjön meg az átok.

1944

FÖLDRENGÉS ELŐTT

Felőrli már a pántokat az ősi szű, a szenvedés.
Kiáltasuk oda harsányan: Siess, siess, mert mind kevés
Amit mireánk mérsz, ne légy kíméletes, idő!
Őröltél te már jobban is, midőn talajjá vált a kő.

Ha nem megyünk, sodorj s futunk előtted,
Méhed kövét, a lávakását, mihelyst kilőtted,
Csak a balga katáng hú megperzselt gyökeréhez,
Dobd fel a mélység akaratát s mosd el ami sekélyes.

Mióta forr! Kitörni készül. Nyöszörög, morog, dörög.
Kemény kéreg szorítja vissza, az évezredes rög.
Félelmetes erő feszül a katlanban alul,
Vigyázz, a felszínt szétveti s tüzes gabnája hull.

Ó balgatag! Csak nem hiszed, ha a sötét belep,
Rád nem talál a fergeteg, s elég a rongy szelep
S a rettenetes feszültség, mi régen fő, buzog,
Az óvatosság kürtőjén békésen elszuszog.

Nincsen menekvés! Hátára raktad a házadat
S most kényszerít, hogy mindened, de mindjárt visszaadd!
Ki mondja meg, hogy életed mint tengeted ekép?
Feszítsd meg újra izmodat és készítsd az ekét.

AZ ÉG ÉS A LÉT JÁTÉKA

Az ég az öröklét tava,
Szűz orom olvadó hava,
Melegség, hol az úr fagyott,
Csak hogyha nem vagy már, vagy ott.

Szelíden boruló mennybolt,
Mindenkor volt sohanemvult,
Valótlan való, de igaz,
Nemlétben létezés, vigasz.

Mélységből áttetszőn tetsző
Látszat, mit távol fény megsző,
Magasabb valóba haló,
Valóban halónak való.

Akár az életünk: rejtély,
Végtelen világgal telt éj,
De hogyha oszlik az éjjel,
Oda a millió fényjel.

Létben is létező nemlét,
Léteveszítette emlék,
Zuzmarakristályos Léthe,
Léttelen csillagok réte.

Homályba boruló lét-tó,
Dúsan mit betakar Létó
Gyémánttal porozott hajjal,
Amíg csak megjő a hajnal.

Reggel a hegyeknek orma
Tartalom nélküli forma,
Hullámvölgy hömpölyög éllel:
Szétesik, bélelve széllel.

Ó egyre mennyi, de mennyi
Tetemes testetlen semmi!
Egymásba tóduló ábra,
Mennyei abrakadábra.

Rózsacsók, parázsló rózse,
Nem marad sokára ő se,
Beesteledve mi lett a
Bíboros, arany paletta?

Mi van és mi nincs felettünk?
Vagyunk? És miért is lettünk?
Lehet, hogy látszunk csak lenni
S utunk: a semmibe menni.

Ki csal itt? Hol csal? És mért csal?
Mért él az ember és mért hal?
Akár az ég tava: rejtély,
Örökös világgal telt éj.

1944

VIRÁGZÓ ÚJ SZAKASZ

Ne mondja senki: új ez a tavasz,
A tavasz mindég új, ez és amaz,
A multkori, a száz év előtti, a mai:
Az ujjáteremtés rózsásujjú hajnalai.

Csak az ember volt oly sokáig gémberedett,
Időtlenül ülte meg őt a vén eredet,
Nemzetségfájáról nem hulltak le a rőt levelek,
Új rügyeit is fojtogatták a régi erek.

Míg a jövőért a friss szírom is avarba áradt,
Ó nedveibe ő évezredekig beleszáradt,
Száz éve már, hogy hívogatja egy szebb ígéret,
Hány vad vihart szült, amíg a tetre érett.

De most elindult ifjító nagy tusára,
Hasonlít már kibomló májusára,
Kiáltsatok fel. Virágzó új szakasz van!
Új ember jár az új tavaszban.

1948

PUSKIN DÉLEN

Amint itt állt a nagy folyó mentében,
Magas parton, ahol kanyart vesz éppen,
S nézte, amint a víz izzó szalagja
Felhő, madár árnyát ölére kapja —

S ott, túl a folyón nézte a kerteket,
Apró, tarka szőnyegekre szeltekét,
Megsejtve odább, hol égre fut a gát,
A messze síkot, a roppant Szarmatát —

Elismételte most is, mint nemegyszer,
A Néva szép, de jobb mostan a Dnyeszter.

A cár elűzte. Honnan? Mily hazából?
A pétervári részeg éjszakából.
Jó. Elkergette. Hová? Mily hazába?
A zendülésig feszült igazába.

Bár minden léptét titkos kém kísérte,
A vers, a rím eljött nesz nélkül érte
S bár vándorbotját sokszor kézbe vette,
Ég és virág így is körülnevette.

De jó, hogy nem kötötték jobban gúzsba,
A nép közé került, a Kaukázusba.

Ott még iratlan volt a népi monda:
Beöltöztette érzékeny szíromba,
A szláv szó ínyén édes lett a cserkesz,
S mint ón, kihullt a nyelvből a selejtes;

Oly könnyű röptű lett a csók, a sejtés,
Kiengeszteltebb: búsulás, felejtés.
Hát büntetés volt, hogy a hazát járta?
Ébredés volt. Hangba billentett hárfa.

És elbolyongott a festői Krimbe,
S ott is bolyongott: rímekből a rímbe.

„Erre vetődtem” — így írta — „bolyongok...”
De a Dnyeszternél már búsan borongott,
Kérgesek itt a sűrűvérű földek,
Ki tudja, hogy a jobbágy hány köbölt vet...

Ki tudja, hogy melyik nagyúré hány tag,
Kié a széna, mit kazalba hánytak...
Robot után tetves vackukra hulltak
Barom és por, kisajtolt nyomorultak.

S amiért annyi igaztalant látott,
Elpáholt olykor egy bojár svihákot.

Ó, e vidék hány rabság jármát nyögte,
Hány kézre jutott — legutóbb törökre —,
Hányszor volt konc, hol portyázott a szomszéd,
Hányszor fojtotta mezejét a zsombék —

Hányszor ette fel rónáit a sáska,
Rozsda bújt, üszög az érő kalászba,
Aszály perzselte, jégfergeteg verte
S a nép, az ősi nép, mind kiheverte —

Pedig zsarolták évszázadok óta,
Hol a hetman, hol a fanarióta.

Mint a bögöly az igás feltört testét,
Szép falvait a kalmárok belepték
És megtömték a csűröket, pajtákat,
S magasba hajtották a búzaárat,

S hordták a drága termést tutajokra
— Ki hederített a jobbágyjajokra —,
Külföldre vitte az uszály cserére:
Selyemruhára, gyöngyre, piperére.

Mi maradt itthon élelemre, magra?
Romlott puliszka, kólika, pellagra.

Csak most érezte, mennyire gyűlölte
A kört, hol ifjú napjait előlte,
A bálak síkos, gyertyafényes termét,
A dámák sóhajos, megunt szerelmét;

S hogy orosz úrnak ez az életforma:
Udvarlás, kártya, párbaj és tivornya,
S bár versei bejártak minden zugot,
Jól tudta, hogy a tapsok mind hazugok.

A szabadság csak a milliók vágya,
S a vers e vágy palántás melegágya.

Mert, lám, a híres páholyok mit tettek?
Ábrándos álmot nagy hangon hirdettek,
S mint a gyermek mesebeli csodáról
Úgy sugdolóztak a „res publicá”-ról;

Összeesküvést szőve a szalonban
Azt lesték csak, hogy mi van Spanyolhonban,
Eldőlt a játszma? Helyt áll vajon Nápoly?
Mit tudtak ők az orosz éjszakáról!

De az éjben ez a talaj már forrott,
Jövendő világ oldó sava volt ott.

Csoda-e, hogy háborgó ellentétek
Dúlták a költőt? Jaj volt ellenének!
Megverekedni: ez volt csak előtte,
Szobafalát viaszgolyókkal lőtte;

Felingerelte szószátyár és álnok
És mindjárt pisztolycsövük elé állott,
Az udvar is így tudta törbe csalni —
Ki sokért élt: semmiért indult halni.

Rab volt. Ezért e forrongó kettősség!
Hiba volna okolni messzi őst.

Ma jobban látjuk. Ravatalra tették,
Óriás tömeg siratta: szerették,
A palotákban könny se hullott érte,
De a sírhoz már senki sem kísérte:

Tetemétől is félt a cár s — kilopták,
Kis kolostornak sírboltjába dobták.
Mégis győzött, bárhol pihen porában,
Népe szabad s ott él minden sorában.

S az emlék, hogy rabként bolyongott, árván,
Ma napsütésben elbomolt szivárvány.

1948

KÚN JÁNOSNAK
A halott orgonistának

A lábad alól kifutott az út
S te beestél egy záruló verembe,
Mi halmára tettük a koszorút,
Az út pedig futott a végtelenbe.

Betértél csak, nem siklottál le róla,
Szent szakaszába zárva ott maradtál.
Teredbe less, ahol még dúsan adtál.
A többi tér lakatlan parabóla.

Ne vedd zokon, ha a pajzán szelek
„Ai lanu”, „jaj nekünk” sirámot hoznak
Új otthonodba, hol derű veled,
Mi ma is rosszul áldozunk Linosnak.

Mert léted minden heve fennakadt
A hangokon s ittas jegyekbe égett.
Zengő tenger vagy, ami megmaradt!
S mi siratnánk be nem telt mennyiséged?

Rossz helyen keres, aki kesereg,
Nem látja meg az élet szembejöttét,
A végtelen út mentén elered
S könnyes ködökbe vész a szent öröklét.

Pedig az átélt élet az örök,
Fogva marad a megtelt perc ölében
És hullámokban visszahömpölyög
S bolygóként fut az élmények körében.

Hiába tátonganak faló éjek,
Mik távozásra váltanak a jöttünk,
Csillagok az ellobbant szenvedélyek
S örökké ittasulnak körülöttünk.

Hát még ő, ki ujjait felemelte
S az elefántcsont billentyűkre rakta!
A dagadó, nagy áradat lenyelte
És forgatta a zengő katarakta;

És vitte látomásból látomásba,
Nem képsorokba, hangzónbe gyúltan —
Mintha sohase élhetne már másba'
A rideg valóságba visszahulltam.

Lábafejével a levegőt fejte,
Tíz ujjá mint tíz vágató mén lejtett,
Itt volt és mégsem. Más világba rejtve
Maga körül minden mást elfelejtett;

És táncot lejtett mindenféleképen,
Gyorsan és halkán, vadul, szerelemben,
Ki mondaná, hogy átsuhant a léten,
Ő volt a lét, igazán, egyetemben.

Így élt ő rég, boldogan, visszalengve,
Fakasztó, halló, szálló áhítatban,
Kellemét, báját újra megteremtve
Ünneplőt öltő élet-átiratban.

S e könnyű pallón átkelve, szökellve
Jutott el a szentelt, örök terekre,
Vándorbot volt zenei formanyelve,
Ezzel lelt rá az érző mesterekre.

Együtt ring már szétáradó tüzükben,
Percet vonván a rideg foglalatból,
Együtt támad fel a rajongó ükben,
Ki kovácsoltat egyazon anyagból:

Az ékesített pillanatot fonják,
Idő száguld e szépséges teherrel,
Idő: élet tüdeje, mindég fonák,
Ezúttal telve szúzi szerelemmel.

Elysium van-e nemesebb ennél,
Hol nem érezni történelem öklét,
Ha ide nem, vajon hová is mennél.
Van ennél tisztább, sugárzóbb öröklét?

Hibáztunk, ifjú, mikor dermedetten
Az ürbe néztünk, mely utánad támadt.
Orpheus kellett, hogy új szeretetben
Higgyük és áldjuk áramló hazádat.

1948

A szép ifjú Linos korai halálára vezetik vissza a görögök egy jól ismert mélabús dalnak, a monda más változata szerint pedig magának a dalnak, sőt általában a zenének eredetét.

Maga a Linos név megszemélyesítése a sémi *ai Ianu*, görög változatban: *ailenu*, majd: *al Linon* — „Jaj nekünk” — felkiáltásnak.

A monda többek között elbeszéli, hogy azok, akik a Linos halála fölötti rémület és irtózat folytán megdermedtek, Orpheus dala által új életre ébredtek.

A Linos-dal korántsem volt csak gyászdal. Homeros szerint szüretkor, Hesiodos szerint lakomákon és füzértáncok alkalmával is énekelték.

A KÉNYELMESHEZ

Néked könnyű a holnapod,
Mindenedet készen kapod,
Ásítva felkelsz reggelen
És töprengesz: ez a jelen,
Fő, hogy friss legyen a kalács,
Majd elintézi a Tanács!

Míg szürcsölöd a reggelit,
Látod e világ fellegit,
S míg ruhád magadra kapod,
Nézed a reggeli lapot
S féled a sötét szemhatárt:
Majd rendbehozza azt a Párt!

De hogy a világ birkózik
S ennek részese vagy te itt
S a sorsod már nemcsak tied,
És nem győz, aki megijed:
Gondod sincs, hogy a mélyre láss:
Majd elintézi a Tanács!

Hogy néked is ott a helyed,
Ahol munkál a pártfeled,
S a nagyvilág egy barrikád,

Hol harc folyik s szükség van rád!
Belátod s lerovod az árt,
A többit — tegye meg a Párt!

Egy tetszik néked: Nosza hát!
Gyakoroljuk a kritikát!
Csakúgy hemzseg a sok miért,
Az egy legyen mindenkiért,
De hogy magában nincs az egy,
Erre nincs gondod, egyre megy,
Termés legyen, mázsás kalász,
S jólét, hol könyökig halássz,
És ebben ne is légy Tamás,
Majd elintézi a Tanács!

Szapura embermilliók
Követelnek tengernyi jót,
De hogy erőddel közrehass...?
Először teljék meg a has,
S akkor annyit, mi meg nem árt —
A többit tegye meg a Párt!

Pedig, mondom, világverők
Kellenek most s nem heverők!
Félre, ki eddig kétkedett,
Feszítsd meg dolgos két kezed,
Ha teljes az odaadás:
Jól intézkedhet a Tanács!

Mi közremunkált és hatott,
Tiednek csak azt mondhatod,
De hogy multad temetheted

S hogy új világ emeltetett,
Máért küzdő s jövőre tárt:
Lám ezt teremti meg a Párt!

Te meg teremtsd meg magadat,
Mérlegeld tettet, szavadat,
És mérlegeld a nagy időt,
Amiben minden nagyra nőtt
S ne maradj törpe, légy szilárd:
Véled is erősebb a Párt!

1951

LENAU

Borongó költő, lépj elő e földi fordulón
És nézz körül e télutón, az égről csügg az ón,
Kalandozik a szél, zizeg a nádasban a sás,
Borzolódik a tótükör, az évszak most se más.

Halál szegi az életet s tűnik az ifjúság,
Ha kihordta gyümölcsseit, áll szárazon az ág,
A szépség sorsa fonnyadás s ahol két szerető:
Csókjára veti árnyékát a válás, temető.

Tápot talál ma is, ha kell, a boruló kedély,
Mert így marad örökké, hogy a fényre jó az éj,
S jaj annak, aki önmagát választja csillagul,
Saját tüzében hamvad el s mint a pernye lehull.

Hányszor kérdezted kétkedőn, mi itt az értelem,
Miért élünk, ha elnyúlunk meredten, vértelen,
Mit ér a vágy, ha jönnek is szépséges asszonyok,
Alig tekint egy-egy felénk, már csalfán elforog.

Hányszor érezted, szellemed mily sóváran kutat
S koldusfalattal laktatott a tűnő hangulat.
És megrajzoltad Faustodat, amint magasba tör,
Ördög se segít már azon, kit a kétség gyötör.

Honnan hoztad a mélabút, amelynek fátyolán
Minden oly hervadt, búcsúzó s az élet is talány,
Mi vonzott vissza szüntelen, habár elhagytad rég?
Szülőfölded, a törpe táj, a tétlen szürkeség.

Az évezredes árvaság el nem tűnt, így maradt,
A pór se tudta, görnyedőn kinek vet és arat,
Szolga parancsolt, szolgálta túrt, az úr hol is tanyáz?
Sebaj, hűséggel rostokolt a számadó juhász.

Évenként adta kincseit a föld, a táruló,
Szemet vetettek Bécsbe rá, hizelgő, áruló
Harácsolts össze száz határt s szerzett örök jogot,
Kaszinózott a satnya sarj, paraszté a robot.

Terpeszkedett a pusztaság, csalóka délibáb
Csábította a kóborlót fáradtan is tovább,
S a lóp, ahol ordas lapult, hol ember sose járt,
Rejtegette az üldözött, lázadózó betyárt.

Mert ő volt a megütközött a szürkeség egén,
Villámot ő szórt egyedül, a jó szegénylegény,
Csak az üzerek réme ő, legendás jóttevő,
Akasztófa virága volt a forrongó erő.

Mit is láthattál egyebet, mint a tájra ülő
Mély bánatot, ami felett a felleg dördülő,
És életet, mely céltalan, magányos, társtalan,
Hol az ember a társ előtt rejtve és zárva van.

Fordítsd felénk száz év előtt elfáradott szemed,
Te örületbe kergetett, szegény szárnyaszegett.
Függeszd reánk tekinteted, ami oly messzi járt —
Felismered vajon hazád, a bánati határt?

Dolgos kezek formálják itt az elmaradt falut,
S a szőke búza, barna rozs közös magtárba jut,
Roppantva rozsdás tengelyét most fordul a világ,
Most bontja frissült rügyeit a megifjodott ág.

Egyre hátrál a pusztaság, tűnik a délibáb,
Nemsoká tarka róna lesz a mérhetetlen lép,
A lelkünk is úgy vedlik át, mint a futó homok,
Mi az egyéni sors, ahol mindenki összefog?

A tél után az új tavasz áldottan szétterül,
Az ember legszebb hajnala most tisztul és derül,
S mint veteránok holmija, sok díbdáb, furcsa lom,
Homályos múzeumba jut a kétség s fájdalom.

Te mégse múltál múltaddal nyom nélkül semmibe,
Mert mélyen szántott életed a kor sebeibe,
S ha majd a közös anyaföld a múltjáról regél,
Szol majd igaz fiáról is, ki síró dalban él.

1952

JÓZSEF ATTILÁHOZ

Ott vagy már te is a kökénykék egek
Távolában s verseid a fellegek.
Teremtő érzést szívtak fel egykoron
S esőznek bőven, most és mindenkoron.

Látomásaid valóként izzanak,
Pörölyével az álmodott pillanat
Itt hat közöttünk, tettünkkel elérünk,
Kár, hogy éltedben nem vagy itt mivélünk!

Miért nem fonhattuk karod szorosán
Miénkbe? Közös erőnk százszorosan
Lendít már viadalról viadalra,
Mint téged a szabad vágy dalról dalra.

Miért is kellett oly korán elesned,
Épp neked, kit szavad a tettekre felesket,
De közben beszakadt a vékony palló
Sulykolt lelked súlya alatt, szóvalló!

Hogyan hirdetted a város peremén:
Sorsunk fordul. Már idő — s nem a remény —
Munkál! De a nyomor, korhadtság szúja
Már megrágott. Haló világ bosszúja.

Zászlóhordó! Az uralkodó jogot
Homlokodra sütötték mint tályogot!
Dorongolt a szokvány, óság üldözött,
„Nagyon fáj” — zokogtad a latrok között.

Bölcsöd lidércei, vészes fellegek
Törtek agyadra, ótvaruk ellepett,
Körforgásuk vad irama kivágott
A szikrázó űrbe. Csak ez világlott.

Mert hazád újra bakok és pecérek
Cibálták véres hinárba. Megérett
A leszámolás órája. Nem késik!
S nem volt erőd az utolsó lökésig.

Elhasadt Éned. Kettévált. Számadó
Feled felkelt s meggyilkolta lázadó
Feled. Vas-szín tél...Vonatkerék ...Szárszó...
Úttörő harchoz rettenetes zárszó.

Tizenhat év telt el. Már nem a viták,
Hős rohamokra fonódó hopliták
Vallják az elvet. Tettekben elérünk,
Kár, hogy nem vagy itt, éltedben, mivélünk!

1952

MÁJUSI NOTTURNO

Ma még itt vagy,
Még látod
Az alkonyba tűnő tájat
S az űrben horgonyzó csillagnaszádot.
Ma még az eltűnés fájhat,
De épp mert még fájhat, oly édes,
Azért a tűnés, hogy élhess.

Feloldva minden korlát,
Hozzád hozzák az illatvitorlák
A gyöngyvirágok lelkét,
Ittasan súgjad: szent lét —
S remegve kérleld, mert halad:
„Maradj, ó maradj, pillanat!”

Aztán fontold meg,
Meddig e májusi kellem,
Ha világ kél világok ellen?
A fél földtekén
Lapul az ármány
S irtani készül a Rém
Kobált szemcséi szárnyán.

Látod: ezért légy láncszem,
Lázadj, tiltakozz: Nem! Nem!
S nógasd, mert győz, ahogy halad:
„Repülj, ó repülj, pillanat!”

1955

N.N. SZERKESZTŐHÖZ

Szellemi karmester, ki sopánkodsz: „újra lekéstünk”,
nézz ide: úgy fut e kor, mint a kilótt fia-hold;
jobb lett volna neked — örömünkre — lekésve születned:
elképzelsz valamit — s ott robog orrod előtt!

1957

GÖRZI ELÉGIÁK

AZ ELÉGIÁK SORRENDJE

Az első

Az emlékezés elégiája (prooemium)

A második

A mag és virág elégiája

A harmadik

A jegenyefák elégiája

A negyedik

Az áldozatok elégiája

Az ötödik

A futóárok elégiája

A hatodik

A holt testvérek elégiája

A hetedik

A távol s közel elégiája

A nyolcadik

A magháború elégiája

A kilencedik

Az ablaknyitó elégia

A tizedik

A pikrinpor-elégia (epilógus)

ELSŐ ELÉGIA

Tűzkoszorúval a fön sebesen szaladó szalamander
Kígyózó vonatunk. Szerteszítálva a fényt
Vágtat a Karszt tetején. Elzúgott Opcsina mellett,
Boltkapujával a nagy kőalagút közelít.
Füttyel ront szerecsen testével a mozdony a szirtnek,
Benn kanyarog, csikorog. Csattog a sín süketen,
S míg a sötét beborít és újra derengene túlhan,
Szívem a várakozás halk örömébe szorong.
„Jöjj ide, kedvesem, ám tüstént!” — így hívom a párom,
Ő csak a pamlagon ül, nem hiszi még a csodát —
„Menten e percben, ahogy vonatunk a szabadba kibukkan,
Tárul a tenger, az ős, látod, a mélyben alatt?”
Így történt csakugyan. S mi a sziklaorom pereméről,
Szűk szakadékok közt elrobogó kalitunk
Biztos ölén lestük — mily boldogan összefonódva —
Zöld gyöngyökből gyűlt, habtarajú sivatag
S egybemosódó ég lobogó, leheletszerű tükrét.
S nemcsak e boldogság, nemcsak e teljesedő
Perc gyönyörű rohamát álltam megadó remegéssel:
Átélttem fiatal, még feledésbe se múlt
Éveim is, mikoron harctérre zavart ki az önkény,
Esztelen érdekekért halni a hősi halált.
Akkor is itt vált szét legelőször a kőszivü függöny,
Csonthaju szikla helyett lágyölü tenger a tér!
Részegedő szívem épp úgy zengte: Thalassa! Thalassa!
Mint a fővényre futó ógörög ünnepi nép.
Álma kit ébren is űz, felidézve kutattam a multam,
Ott, hol az életöröm s végzetem egybevegyült,

Oly különös, hogy húsz gyönyörű év telt el azóta,
És nem a csontjaimon siklik a csöndben a múlt;
Úgy járok, bizony úgy, ahogyan csak a botladozó jár,
Mint aki régesrég elfeledett valamit,
Kergeti emlékét az idő feledékeny adósa,
Visszaperegteni hát, jöjjön a számbavevés.

Ott halad át a csapat, hol rejtve moházik a kötömb,
Szöszbe csomózik a fű sziklafedők tövein,
Ott, hol az élet győz, ha a gyászfolyam árad is alján.
Barlang barna körén mosva a cseppköveket.
Isteni függőkert, keveréke a fűnek, a kőnek,
Torpantó szakadék, pázsitózó dolinák —
Ott halad át a csapat, formákba szorítja vezényszó,
Otthoni dal száll szét kényszere zord ütemén.
Engem is elvisz e dal, cseh fiúk ajakán ami csendül,
Mert csak a szó nem enyém, ó de a lelke közös,
Csókjaszakadt szerelem szomorú szép visszahívása,
Édesanyánk ölelő karjai közt feledés.
Nékik a drága sugár ott táncol a Moldva ezüstjén,
Nékem a szende Tiszán súgja az álmot a fűz,
ott a folyóra színes rokolyában a lanka lebámul,
Itten a búzakarász tengere messzire ring.
S most, hogy a kértelt sors kegyelemmel visszavezérelt,
Kedvet s módot adott, s ünnepi napsugarat,
S hön szerető feleség im az egykori távoli kedves,
S halk neszü léptemet is félti az édesanyám:
Mért vagyok én még most is e régmúlt dalnak a rabja?
Nem lankasztja idő elremegett futamát?
S mért köt felszegezett denevéreként épp eme röghöz
Ifju derűmbe kevert hajdani bürköm: a kín?
Én vagyok, én, aki fut, s kipirulva vezényel a szárnyon,
Míglen a „jobbra” után hirtelen élre kerül,
Ifjan, a zászlós, én, aki láb dobaján tovaröpdös,
S mások lelkületét présbe szorítani kész.

Mért nem a szégyen hajt letagadni, feledni e percet,
Tépní a szolgavelőt, melybe e nyom belevájt,
Elhesegetni, ha jó, hisz a lápnak a göze ez emlék —
S mégis a révbe ragad. Csillag-e? Csalfa lidérc?

Krajnai földön még. Dús lombba borult falu szélén.
Grófi kaszálók közt. Fű terem ott s tilalom.
Ó, csak az út, csak a por, csak a hajsza miénk! Csak a jajszó,
És ez a mángoroló, fült tekelabda-moraj:
Távoli pergőtűz idekéklő hegykoszorúban.
Némán, védtelenül vár csapatunk, — pihenünk.
Lopva tekintünk szét, s leterülve az út kavicsában
Nyomjuk a földre fülünk, reng a talaj dobogón,
Hogy simul itten a szív idegen, sebezett anyaföldre,
Mintha riadt kiseded mostoha mellre szorul.
Így csüggünk, szerelem, tovailló, hűtelen élet,
Kincseiden szepegőn, vágyakozón, karolón.

Tarnova tölgyese közt, fennsíkon a Júli hegyekben.
Nyüzsgő táborozás erdei árnyak alatt.
Ácsol, fűr, kalapál a legénység hangyagomolyban,
Este a harmonikán szítja vigadni szivét.
Reggeli trombitaszó! Szaporán kikefélni a csizmát!
Délben a krumplileves jó szaga hí, sorakozz!
Pányvázák a derest, a kovács lehasít a patából,
Dalt füttyörész a lovász, pejparipán csutakol.
Másfele néz a szemem, valamerre az északi tájba,
Nemci felé, hol a bérc égre szökik csupaszon,
Hol letaroltan a kőpala szürke csuhája lecsillan,
Ott, ama kúp tetején — vonz ez a kép s megigéz —
Tülevelét gyertyák sudarán felemelve az égre
Issza magányban a fényt, s áll a fenyő szabadon.

Völgyben, a pálya tövén, a kanyarban, kushad a szertár.
Reggel a síkra megyünk, ölni tanulgat a raj.

Kétkerekű taligán kocog, ing a nagy aknavetőcső,
Nyújtva iromba nyakát koncok után szimatol.
Sutba került már rég hiu dísze fejünknek, a csákó,
Bronz sisakot viselünk, tömve gyilokkal övünk,
Tábori kés, töltény, — fakanálynelen illeg a gránát —
Zsebre simult pisztoly, vállperecen karabély;
Háton a súlyos iszák, lekalimpál róla a flaskó,
Csizma ha huppan s nyög, cseng a zománcpoharunk;
Gázkamarába terel s riadót gyakoroltat a káplár.
Gyorsan az álca alá, kúszva ha jó a halál —
Kénes láng a szemünk, hol vártán kémlel a kétség,
Útra a rámpán. Kész halni vagy ölni a báb.

Ellovagolni fűvön, falun át mély erdei csendbe,
Vonva a kantárszárt, üzni szökő örömet,
Eggyé válni e szép, párolgó állati testtel,
Melyben a boldogság orrlíkakon kitörő,
Jobbra e méhészet takaros dobozába bekúszni,
Onnan is inni a lét mézre nyiló gyönyörét,
Itt meg a tisztás lágymán álomra ledőlni,
Megtapogatni a fák csendfolyamú üterét,
Egybemosódni a táj bús, elköszönő mosolyával,
Hinni a holnapi nap felkacagó közelét,
S este, ha szól a harang, hegyi városkába beérni,
Ott, hol a kislány sír, s búcsúra nyújtja kezét.

Szűnjön az álmodozás! Befutottunk! Sebtibe. Hordár!
Sodródás kifelé. Váltani, gépkocsi, hopp!
Szálloda, lift, boy, fel! Ne neheztelj, kedvesem, érte,
Úton az élettárs ennyire szórakozott!
Elvesztem valahol képek gyors forgatagában,
Mint aki régesrég elfeledett valamit,
Menj ki tehát, s ott várj be a hús, indás Miramárban,
Én meg Görzbe megyek, s megkeresem magamat.

MÁSODIK ELÉGIA

Fu seme il fante e la vittoria il fiore

Este Triesztben a part ragyogó, hamis ékszere kérked,
Tágas karperecén csillog a talmi sugár,
Bezzeg az ég be szerény, de valódi aranySORA pislog,
Holdsarló a fejk, gyöngyös uszály a Tejút,
S mégis a törpe, közel sugarat boronálja a hullám,
Habja a gátra szökik, visszazuhan csobogón,
S lenn a medence riadt karikáin torzul a fény-csík.
Bezzeg az égi mezőn bölcs mosolyú nyugalom.
S íme a nagy kupolán, a világ üzenő mozaikján,
Szertelövellve tüzét, izzani kezd a kereszt.
Távoli sírkertben függ s éjbe világol ez önvád,
Míglen a körsétán fordul a mennyei bál:
Háromszázszor száz sír fárosza szórja ki könnyét
Sorbarakott tetemek gyér takarója felől,
Csontokkal bevetett, gyűrűs kerevet: Redipuglia,
Régi lövészfedezők, sírnak is ó be sekély!
Máshol a létfakadás legszebben szótt takaróját
Épp oda hinti, ahol legridegebb a való:
Hány temetőn csalogat nevető vigaszával az élet,
Nyugtat a por nefelejts, biztat a büszke fenyő;
Ámde e síkon a kő jégmarka lenyomja a csirát,
Bontakozás örömét fojtja, ha élni kíván,
Szomjan pusztul a vágy. Karszt csontszive nem dobog érte,
Hol lel a hősi halott színigazabb temetőt!
Vasból emelt erdőt a kegyetlenség kegyeletje:
Tüskés drótakadály fonja füzérbe a kört,
S szerte a harc ugató ebe égre mereszti a torkát:

Roppant aknavetőik hengere tölti a sort.
Többször az évben a gyász keveredve színes lobogókkal.
Önti az emberözönt, nemzeti tetteire kevélyt,
Görbül a gyertya, leég, ellobban a csöppnyi világ is,
S holtra ülő keselyű koncol a mélyben: a csönd.

Gyászdobot üssek-e meg, vagy kürt szava tépjen a légbe?
Fenn, a Doberdón túl, szent övezetbe jutunk.
San Mikhéle terét komoly, ünnepi pompa borítja,
Karfa keríti körül s tömzsi, fehér uti kő.
Győzelem oszlopain hadi tettek napjai vésve,
Hősi brigádneveket hirdet a kőfelület,
Semmi se élő itt, csak a roskatag águ fenyősor
Zöldel a párkányon, lélek a holt köveken;
Gúlatalapzat tart a sarokban felfele póznát.
Tarka parádékon szökjön a nemzeti szín,
Döngölt, tört a kavics, finoman beborítja a sétányt,
Vascsovü kút a közép: Karszt szemefénye e kincs.
Hol van az emberi arc! Betakarta mezébe a fenség!
Hol tapad itten a vér? Hol szakad itten a jaj?
Ennyi maradt végül, hát ennyi maradt a viharból?
Véssett szóval a rés ennyire fedve csupán?
Elsüllyedt milliók öldöklés rút mocsarából
Ennyire látszanak ők: lelkesedő felirat?
Kényszerü sáncostrom, szuronyos rohamok lekaszáltja
Obsitul ennyit kap: versbeszedett szavakat?
Henceg a kő: „Mag volt a gyalogság” (földbetemetve!)
„S győzelem im a virág” (fáklyatüzekre nyiló!).
Ó, de a hon hálás! Kebelébe jutottak a szélek,
Szárnyas oroszlán leng Ádria partja felett,
Teljes a hálózat, hegy-vízrajz, fürge Isonzó,
S itthon a beltenger szép kikötője, Trieszt.
Sorra siet remekelt művével adózni a város,
Hisz seregekben dőlt sarja a kések alá:
Márványt gyűjt irtott fiait dicsérni Milánó,
Hadd kövesüljön a könny templomi csarnok alatt;
Génua, tenger, hegy sasröptű, vén ivadéka,

Títuszi diszívet szentel a hőseinek,
Széles lapja belül aranyozva ragyogja a névsort,
Végső sóhajuk így himnuszi hévbe röpül;
Ódon bolthajtást nyit pantheonába Firenze,
Etruszk hamvvedrek zengik a hős neveket,
Távoli foszladozók szava cseng a betűkbe: „Prezente!”
Értsd: hogy az árka helyén és a szivekben is: ITT.

Ó, de a vértanukat, kik szégyenfára kötöttek
Lógatták fejüket, félre, a csonka bitón,
— Vesztük volt a határ, hol fojtva mozogni se tudtak,
És a határtalanul nagyszerű honszeretet —
Őket a megbecsülés mint élteti példaadásnak?
Mint melegítik a rest, kérgesedő sziveket?
Rakpartok, körutak viselik nevüket robajukban,
Ejtve ezerszer a cím, áldva a név sohasem.
Trentó árkainál, ha zarándok s kósza turista
Lépdel a vársáncok kegyre szerelt töviben,
Három halmot lát, szétszórta s megkoszorúzva,
Egyszerű láncok közt fekvő a szűz terepen;
Itt lengtek szomorún: Battisti Cesare, a vénebb,
Chiésa, a gyermek még s Fábio Filzi, a vír,
Rájuk sújtott bőséggel az ősi bitórló
Elrettentésül, trónja midőn inogott.
S lám, az a kéz, ami nyúlt, hogy a jussot felszabadítsa,
Kapzsi-sietve leszelt más ajakú helyeket,
Bózen, a német dal s deli déli Tiról, a szabadság
Bölcséje: új urait vallani most kötelek;
Sőt különös kegy lett Bolzano része: a nemzet
Nagy diadalkapuját tárja határ közelén,
Csarnoka mélyén ott a magasztos három akasztott
Márványherma-bitón, s torkukon ott a kötél.
Kendere kőbe lehelt, lágy, szőke, ha vértanu sorsuk
S ittás lelkületük látod a kéreg alatt,
S ó de kemény, de rideg, ha befonja sodortan az érdek,
Szítva a préda mögül újra a vész parazsát;
S kúszik a méreg a nagy márványmű minden erébe,

Főleg az oszlopokon látszik a sámsoni nyom,
Itt nem a lótuszi szár tömörül feszülön kötegekbe,
Ámde a nyírvevessző, római liktoroké.
S tartja az ormot a gőg erejével e népi fenyíték
S vékonyodó tetején kérked a sasfejű bárd,
S míg a középben Niké szárnyal az üdv iramában,
Körben, a párkányon, vassisakú hadi fők.
Innen ered, hajszál-ereken szét, széles e honba
Áldozatért a parancs, zsarnoki nagyralesés,
Innen a kényszerű sors, hogy a római Mars mezejére
Zárt seregekbe fiat küldenek édesanyák.
S míg fővegére halálfő-csokrot tűzdel az ifjú,
S hősi lidérc-nyomokon földalol és menetel,
S mert repeső szivükön beosonhat a hon becsülése,
Mennek a bátyjuk után nyurga Balilla-fiúk:
Addig a kényuralom hatalomszövevénye lesiklik
Arra az útra, ahol célja a bajba zuhan,
Öntik a pénz olaját hadi tank üregébe a bankok,
Sínre terelt kereken gördül a nemzeti vágy
S ütközik — ó — az iram szemközt rohanó vonatokkal,
Reszket a lég, feszülő, tombol a gyarmatigény,
Harsog a zsarnoki szó, fut a rikkancs, nyelvel az újság,
Szöknek a lázgörbék, esnek az árfolyamok;
S távol, az enyhe Azúr-part döngölt útkavicsában
Cifra inas nyitogat lágyfuvolás Limousine-t,
Boldog a fegyvergyár lapuló, vén börzekirálya,
S dörzsöli benn tenyerét, rejtekölén, Zaharoff;
Közben a vész kapuján lehasadt, jaj, a gyenge keresztvas,
Könnyen nyílik a zár, mert a rugó olajos,
Villám pattan az égből, füst száll, robban a gránát,
Röppen a földbe a mag, s nyílnak az új temetők.

HARMADIK ELÉGIA

Visszafogadtok-e húsz év múltán, görzi platánfák,
Szemben, az indóház árnyba takart utain?
Akkor is itt jártam, mikor üszkös törzsetek ága
Csonkán, lombtalanul nyögte a lösebeket.
Pattant ér volt feltört utcaburokban az árok,
Mellvéd szögletein zsákban a mázsa homok,
Néma a rombolt ház, tetejét elejére kiontva —
Visszafogadtok-e hát? Zörget a gyilkosotok.
Mert ha netán mégsem? — nem a forgósziel erejével,
Egyszerű szellőcsók röptivel érkezem el:
Halk szerelemmel a park tünemény-szigetére leszállok,
„Emlékek ligete”: drága neved susogom;
Megcirogatva hamar Vittorio Locchi poétát
— Bronzfeje hátraszegett, dacba feszült sikolya —,
Elkarikázom a körbolt hősín oszlopa élén
Görz elesettjeihez — ó, de nagyon sietek —
S mégis, — a főút réztábláját rángatom egyre,
Régi „Ferenc József”, mostan „Emánuele”,
Ám dehogy enged a szög, vérrozsdás, kín kalapálta —
Vár az Isonzó már, hídja felé röpdülök,
Partjain innen — csak nem a röppent sóhajaimra? —
Hajtják homlokukat sorfalazó jegenyék,
S lengetik arcuk a tág völgy hegyre futó vonalára,
Itt maradok figyelőn, s játszom a lombkoronán.

Mondjátok, jegenyék, hol a szívalakú levelek mind
Pletykálnak — joggal, tudnak is ők eleget,

Egymást nem takarón, magasan mily messzire látok —,
Útmutatóm ki legyen? — Csak nem a gesztenyefák
Jobbra, a szomszédos „Szeptember Húszt” nevű úton?
Török közt buzogány rejti a magzatukat,
S elfedi kapzsi levél tenyeresre kitártan a testvért,
S Flórájuk rokolyás dáma a díszpagodán —
Tán nem a főrangban nyújtózó ősi platánfák!
Kesztyűsen simuló háncsuk igen finomult,
Azt hiszik ők, hogy a lét nem egyéb, mint mézteli céció,
S mókázó pamacsok gömbje az új ivadék —
És nem a víg juharos, repülön járhatja a magvát
S vadra leső tölgyes, makkja a puszkagolyó!
Nem komoly egy se nekem, nem fontolt mérlegelésük —
Hadd maradok veletek, napra szökő jegenyék!
Példát nászotok ad, hol a hímbarák seregekben
Holtan hullanak el szép tavaszuk derekán —
Ó be nagy ár! De a mag tovaszállni a bolyhon ezért tud!
Így a korán temetés újrászülő hivatás!
Ám ki felel Görzért? Eltünteti friss kivirágzás
Fertő fergetegét nászban a vérnyoszolyán?
Útnak eredhet a lét iszonyok közt, méheszakadtan?
És ha megint megered, mind ami tűnt, mire jó?
Járok az utcán, s úr kong léptem alatt; az a mély seb
Újrászivárogo, jaj! Serken a vér, süt a nap —
Szél dúl, s lomb se remeg — mily jó, dús zápor a lárma —
Lent csont szúvasodik, borzalom árnya a csend —
Jár, kél, fordul a nép — vár, vonz kirakatban a kelme —
Gyász, gond, özvegyi bú teng a sikált köveken —
Ébred a szép! Csók győz! Dal zeng! Rejtőznek a párok —
Félre, ki esztelen ölt s hasztalanul aki hullt!

Honnan is indult el? Fondor darazsakban a fullánk,
Nemzeti tanterv szúrt lobbosodó ideget,
S szabva az alkotmányt cseleket bogozó kamarilla
Szláv kerületbe olaszt s szlávot olaszba kevert;
Sebbe, mi nőttön nőtt, belenőtt növekedni az ügyvéd,
Rázta a küllőket, s járt a szerencsekerék —

S hirtelen itt az idő: kitörő viharok közepében
Három táj csupa tűz, s jött — negyediknek — a Dél.
És belopózik a nyílt, üde rózsaszíromba a kénsav:
„Görz csatatér! Kiürül, míg a sötét be nem áll!” —
Sem mire sincsen idő, kincs, bútor hátrahagyottan —
Éjbe dülöng a batár, dunna, batyú, csecsemő —
Jobb lemaradni talán? Rettegni a hurkot, a törvényt?
S mint a pocok, vacogón bújni a pincepadon?
Nyelni a porfelhőt, ha dörögve ledőlnek a téglák,
S így aszalódni, amíg éh vagy a tűz ki nem űz?
Megszállták hegyeit gyalogok, szakadékait ágyúk,
Köpte a sziklafalak tört kebelét dinamit,
Zárt karavánba haladt a derús egeken tüzi poggyász:
Célbasodort iszonyú térfogatú lövedék;
Romban a szép környék, cserepek szemetében a borgók,
Bátor a belváros vétve ha kap sebeket,
Ó, de a lak feltört, rakományban gördül a bútor,
Zongora, szőnyeg, kép — hátrafelé valahol.
Biblia kisdede Görz, ki felett két bósz anya perben,
S tépi kicsiny testét, kétféle szelve szegényt,
Vérben a versengők, de az áldozat is kimulóban —
Eddig a példázat, hol van a bölcs Salamon?
Már ez a város holt! Olaszok rohamán szabadult fel:
Merre a régi lakók? Ausztria zugjaiban...
Illan a gázlehelet, leseperve az új urat ismét:
Merre a friss telepes? Mantua sáncai közt...
Fosztva a villanegyed, kifeszítve a falban a fülke,
Sikkad az ékszer, a pénz vérbemerült kezeken,
Rongyra szakítva a szép herbárium, ágya tudásnak,
Lomba taposta a düh, szélibe láng harapott;
Dúlva a múlt, de a holt is: a köztemetőben a két front
Most is szembemered párhuzamos szakaszon,
Öt méter csak a köz, hol a szétvert kriptakövek közt
Szikkad a friss levegőn túrtan a hullapalást.

Azzal, hogy palotát építesz a rom tetejébe,
Azt hiszed, álmodozó, városod újra szüled?

Más van a városi lét szövetébe lehelve. A kőbolt
Csak menedék, csigahéj: rejti a gondolatot;
Századain rügyet olt a reményteli ágba a napfény,
Szűri az emberi lény, s osztja e szűz örömet,
S költöz a drága sugár, ki se húny soha, tőből a gallyba,
Vágyakat ujja begyén perget a hajnali pír;
Völgyeken át aranyos szál, zúzmara-csillag az ormon,
Olvad a rések alá, s buggyan a sziklafalon,
Szórja rakéta-szinét a csodákba tapadt csecsemőre,
S majdan e szívbe, ha bús, visszaragyog melege.
Ó, csak a boldogság építi a tájat, az embert,
Rakja falakba hitét, fűzi kötésbe honát,
Jaj, ha szakadt a fonál, s szégyellve kisült a tekintet!
Hogyha torokba dagad fojtva a rút s megaláz!
Egy zúg védte csupán becsülettel az emberi őrsöt
Görzben: a textilgyár, habszinű selymei közt,
Lőrés-ablakait nem a városi fény fele tárta,
Hegy fala zárta a szem szétszaladó sugarát;
Nem volt itten a nyelv tör s ostoba verseny a fajta,
Egymás mellett állt egy lihegéssel a rab:
Otthoni tejgondok, gyerekáldás, őrizet, éhség,
Pénz patikára, cipő... esteli láz, köhögés —
Visszakisértő hang a csukott ajakon s a szemekben
Baljós morse-jelek — hol van a kulcsa, kopó? —
Ez volt itt a beszéd s a kezeknek tánca: szövetség —
S romba omoltak, lám, egykori otthonaik...
Ők, egyedül csakis ők tarthatták volna a féket,
Ámde lemetszve a kéz, tiltani hogy kimeredt,
S egybevegyült millió kéz s vállhoz emelte a puskát.
Köztük a gyártelepek rabjai, lázadózon —
Hogy lehet ez? Többé ne lehessen! Görzre tekintek.
Árad a nép dalosan, s fészke inog talaján,
Én csak a textilgyár munkásai közt toboroznék,
Épüljön fel e hely biztosan és okosan.

NEGYEDIK ELÉGIA

Mint a tetemrehívott, akit unszol a szív vezekelni,
S csak vonakodva közelg lesni a tette helyét:
Bolygok a villanegyed faszorából a jószagu völgybe,
Szent Gábor hegye hí, s céloom: a kőszakadék.
Egyszer már kutatón járhattam e tar hasadékban,
— Vérdíj volt ez a kegy? Győzelemért jutalom?
Akkor volt, mikor éj derekán kibomoltak a flaskók
S hajnali szellővel könnyű cián elegyült.
S jött a parancsban a hír: az Isonzó frontja beomlott,
Túl az olasz szakaszon, mind, aki élt, elaludt...
Meggövesült mosolyuk takarói, a pergamen ujjak
Nem húzzák ravaszuk, s nem döfik újból a kést —
Egy napi engedelem szemlélni a régi mezőket!
Portyázás bor után! Ámde a bűn idevont...
Salcánó falunál hegyi záporok őskori rése,
Tegnapi célpontunk, omladozón idevárt.
Néptelen, ájult táj! Egyedül csavarogtam a lejtőn,
— Ó, te kíváncsi fiú! Vér van a rés kavicsán! —
S íme rakéta-köteg! Lám, műszaki ezred a gazda!
Irtani ezt kellett? S mennyi a kézi gyilok:
Itt a tojásalakú, rovatolt és foszforos angol,
Ott meg a szárnyas gall, karcsu nyelen bajadér!
S már eregettem a tűz-jeleket, legyezőkre hasadtak,
S dobtam a rejtekből bombafejek tömegét!
Indultam lefelé, a segédcél, templom irányban,
Ott, hol a gyékényfal függöny a hársfasoron,
S rejti a raj menetét, ha siet hadakozni a hegyre.
(Résen a megfigyelő! Jegyzi a mozdulatot!)

S jártam a túlparton, nagy pontonon át s kicsi pallón,
Tépett aknamezőn, elhagyatott romokon;
San Mauró tagozott terepén emeletbe rakottan
Vártak a sakkfigurák, tömzsi tarack-ütegek;
Borzalom érzete járt át: sziklamező az irányuk,
Ott, hol az én fiaim csúsztak a gödrök ölén,
S nem tudtunk, ide nem, haragunkban visszatüzelni,
S elharapott nyelvünk félszavakat sziszegett —
Majd odaértem a nagy Sabotino déli tövéhez,
Fúrva e hegy! Tetején vaskupolás figyelő!
Felhágtam, nosza hát, alagútban, a vájt csigalépcsőn,
S fenn, a torony tetején, kapzsi szemem kimeredt:
Út vezet ott lenn, műút, mézpora villan a napban,
Hányszor féltem ezen, fentről a lencse figyelt —
Most is, lám, Sedovec magasán, csúf hosszú nyakával
Látom a dögkeselyűt, lótetemen lakomáz.

Égerlandi fiúk! Ide mért is jöttetek ölni?
S elporladni korán? Vívni e durva tusát?
Védeni otthonotok? Hisz a dülő máshova szomszéd,
Máshol dúdol a lány, s röppen az ünnepi tánc!
Bersaglieri csapat! Sebesen kivonulni a korzón
Szebb játék s feladat, mint rohamozni golyók,
Vasrepeszek s aknák hústépő zápora ellen!
Rátok az asszonyi szem szebb tüzeket pazarol,
Mint aranyos paszomány s pici csillag fénye a mentén!
Visszaszerezni hazát? — Ámde ki vitte el azt?
Ott hömpölyg homokos, megbékélt partjai ágyán
Büszke Isonzótok, tengeri álma felé!
S számos dokku Trieszt? Elorozta helyéről az ellen?
Nem himbál ragyogó öble vitorlahajót?
Nemzeti vágyakozás? Vegyes itt a lakós, hivatalnok,
S nemcsak olasz! S lobogó annyi, amennyi ajak!
Vért követel mindez? Hasmetszést? Özvegyi fálylat?
S az, hogy a vámnak nem Róma az útja, de Bécs?
Csallóköz mocsaras talaján robotos tanya sarja,
Gátásó kubikos, hogy lehet itt a helyed?

Hercegi hektárok rögtúró bérese, halj meg:
S mézsgödröd közösen ezredesed szalutál!
Erdődús Bakonyalj bicskázó, hetyke legénye,
Merre ragadna a gőg, merre a bőszt becsület?
Melleden érem lóg? Odadobhatod érte az irhád?
Béklyó járt valaha mostani érdemedért!
Csáklyázó tutajos, hegyi mót, havasok furulyása,
Prágai, brünni diák, dalmata parti halász!
Szóljatok őszintén, közötök mi a Boszna folyóhoz?
Szomjas a kétfejű sas: lesztek-e vérpatakok?
Császárváros, Bécs, kin az udvari pompa a járom!
Hitted trónuraid fényteli bűvöletét?
Mekkora hálót szőtt kamarillád századok óta!
Ebben eszed falatod, mint a bogokban a pók?
Pest-Buda! Számot vess! Hóhéroddal frigyesülve
Hol hagyta Kossuthod? Hol van az egykori cél?
Árva Rodostó! Linz! Spielberg! Munkács hegyi vára!
Vérpad, sánc Aradon! Megtagadod magadat?
S jött özönével mégis külkerületből a munkás
Pusztá ökölrel bár, oltani jött idején,
Kardlapozó lovasok vagdosták utcaerekből
Újra kibukkant, vert, megkaszabolt csapatát.
Ott voltam magam is, becsukott kapuszög lapulóján,
S hallom, a szablya suhint, cseszti a jobb fületem,
Jaj, ha a porba gurul, ha a szégyen csonkja az arcom!
Így halt hősi halált béke az utcaközön.

Tisztul a reggeli fény remegő szinezüstje a völgyben,
Oszlik a káprázat, messze tekinthet a szem;
Önfeledetten a hang keresetlen kórusa felcseng,
Zümmög a méh valahol, s emberi kéz kalapál.
Gazdag léte dalát, aki él, kikiáltja a tájba,
S futja a földi utat, lennie, tennie kell!
Áhítatát a harang kirepíti az égi mezőkre,
Pergeti gyöngyszemeit térden az orsolyaszűz.
Gördül a kétkerekű, pata hány szikrát kovakőre
Idria szűk szakaszán, útban a zergevadász;

Társas gépkocsi kúszik a fokra, kipuffog a melle,
S dobja, ha zökken s lejt, álmosodó utasát.
Tarnova bükkje alatt, cserjék közt, Ravnica község
Várja a főszemlést, fejt a gazda a bort,
Lesz valahogy csak ... felmelegednek a hosszú beszédben...
Majd az a pár deci hat... s elnyeri így igazát.
Lokve körül, erdők szűz rengetegében a tisztás
Éteri csendre figyel, társa a ferde sugár,
S Nemcin, a kőszárlól, a medencék mély mezejére
S káprázó havasig néz el a hercegi sas.
S mind e csodás kanaánt bekerítik Görz temetői! !
Mintha a holtaknak járna az életigény!
Nemzeti szemfény lett a megöltek szemtakarója,
Hősök hantjainak célt hiúság hazudik.
Mert az utód üzér! okosan kieszelte esélyét:
Hasznos a csont, mint liszt, — s örli a porba bukót;
Kényszerü eskübolond, becsületrend léprecsalottja,
Légy anyaföldben a só, spártai szólam a bér.
Salcanó közelén, hol a roppantó szorulatból
Tündérvölgybe kerül hirtelenül a folyó
S véle kanyarg a vasút, majd átszeli híd kecses ívén:
Itt van a leggyönyörűbb szögben: a hős-temető.
Tíz alagútban várt a turista e perc gyönyörére,
Tódul az ablakhoz: s tárul e bús kirakat!
Sírjuk mély fenekén kocogón ha mozognak a csontok,
Nincs abban csoda sem, mert a vonat dübörög.
Vedd le helyéről a sírkert „Hős-temető” feliratját,
„Gyilkolt áldozatok”: tedd a helyébe emezt,
S lásd a hatást, mit tőn e valót mutató iszonyú szó,
Hogy hátrál a világ, látva a vád erejét!
S függjön a sziklafalon, hol elestek vérben az ifjak,
S minden rejtekükön: száz huzalas megafon,
Gyűjtse töményen a szétszakadó bombák recsegését,
Vad fütyölést, ropogást — kósza szilánk panaszát —
Szórja az ordítást, jajokat, hörgést szakadatlan...
Győzi ideggel a táj? Még a pipacs se fakul...
Ó, de az emberi lény menekülve odúba buvik be,
Fülre tapasztja kezét, s szánja magát — botorul.

ÖTÖDIK ELÉGIA

Zúgó bükkös alá hamar ácsolt gömbfa-barakban
Nyugtalanul forgok gyantaszagú padomon,
Nyirkos a zöldbelü rönk... ilyen ifjan csúz nyomorítson?
Tétnek a lét nem elég? Jó tagomat nem adom!
S megjön a megváltás! Riadó zeng éjszaka csöndjén,
Árkaihoz készül harcbavetett szakaszunk.
Gyorsan a plundrát fel! Meg a zubbonyt! Kínnal a csizmát
S már künn méregetem mukktalan arcvonaluk.
Férfiak ők? Igazán? Kicsodák? Katonák. Sorakozva.
Elmervítve szívük, gondolatuk van-e még?
Rejtegetik maguk is, vele szembekerülni ne kelljen!
Láncuk a vasfegyelem, s örvük a kényszerűség.
Torkomon ég a parancs... s ők lesnek a szóra — szokásból!
Feltör hát dühödőn, gépesedett ridegen:
S számlálják magukat, nyakukat kicsavarva dobálják,
Jobbra kilendül a fej, buggyan a szájból a szám,
Visszarugódzik az arc — és megfagy a sor kövesülten.
Hóhér lettem-e hát? Láncuk az én kezemen...
Oszlopot alkot a sor, némán halad erdei útján,
Pitymallik szomorún, míg a hegyekbe kiér,
Itt-ott villan a fény, feldörren azonnal a hang is...
Lomha komondor a tiszt, törtet a nyája után.
Egyre vigasztalanabb a fenyér... gyérebber... sok a tölcser...
Vasrepeszek szanaszét, sárgarezű kupakok,
Már a talajt befedik... Hisz meg se lehet menekülni!
Áldalak, árok-mély! Kő-öled óv, befogad.
Érhálója ki vagy hajszolt iramunknak a vészben,
Hányszor ütött könyökön sziklafalad sebezőn,

S ritka esőt gyűjtő pocsolyád kavicsos keretéhez,
Életadó balzsam, hány epedőd lehasalt!
Zegzugod ágainál félelmes a tábla: „Belátott!”
Lopva osontunk itt, menni ha hitt feladat,
Srapnel-eső zúdult feleletként szórt sorainkra,
Ordít egy közülünk, s jajszava abba marad...
Ó, ez a legnehezebb, zsebeit kikutatni szegénynek,
Vinni a lócáig s fekvé motozni tovább,
Fogni a zsebkendőt, hogy a jegygyűrű ki ne essék,
Rakni belé örökét, kötve számfületeket;
S küldeni ezrednek hivatal modorán a jelentést,
Majd haza leltárát s írni vigaszt keserűn...
S nézni szemekbe, körül, mik hangtalan égve beszélnek,
S lopni, ha este beáll, hátrafelé tetemét...
S kezdeni mindent úgy, amiként azelőtt, siketülten,
S fülbeverő szívvvel bukva kerülni a kört.

S fülbeverő szívvvel bukva kerülni a kört.
Éjbe a cső tüze vert nyom-jelölő cöveket,
Állásunk s üregünk menedéke között, kifutónkon,
Száz lépést szem előtt hegyreszaladni be sok!
Minden mozdulatunk tenyeréből tudta az ellen,
Tiszta halál fenyeget, fénybe ha künn osonunk,
S Nagy-Homoródy Ferenc főhadnagy szól le huzalján,
Jobb röpirányt keresőn folyton a célba lövet.
S egyszer a csillagos éj nyugodalmas percei közben
Sok belövése nyomán vetve az akna — zuhan.
Napragyogásig zeng a veszékel jaja odaátról,
S hörgés görgetegén csendes eső a sirám —
Összehuzódunk szűk fedezékben, fekvé a lócán,
Mint aki osztja a gyászt, s bánja mit elkövetett,
Csattog a megtorló csin-bumm szakadatlan a főnkön,
Horgonyt vet haragunk, s újra szorongat a düh — — —
Majd gyanúsán csönd lesz. Hetekig. Csak a jeltelen éjjel
Titkos tájai közt zörg örökös vonulás,
Zurrog a völgykatlan feketébe takart éreztjén
Lószereket hordó gépkaraván, kocsisor —

Reggel némul a táj. Odaát les a sánc kapitánya,
Én is szembe-lesek gyertyadarab-mereven,
Napfürdőt vehetünk, kihívón, fia bomba se zaklat,
S este, ha gyúl a határ: ürbe tűnő meteor.
S orvul jó a nyitány. Uniszónó tonnasorokban.
Másodpercenként hull az ütésbe ütés.
Szintre dobálva a mély s ágyazva a mélybe a felszín,
Húscafatokra szakadt, lepve ki künn maradott.
Zsúfoltan heverünk emeletbe rakott rekeszekben
Biztos sziklaüreg bányafa-váza között,
Én, a parancsnok, benn, levegőtlen fülke-zugomban,
Minden bombacsapás — messziről — összepofoz;
Már a legelsónél darabokban a lámpa üvegje,
Füstöl a bél csupaszon, hányja tudómba a gázt,
Ó, pedig írni muszáj a jelentést, nincs lehetetlen,
Kormosodom, köhögök, szédülök, émelyedem...
Sátorponyva feszül kavics ellen a mennyezetemre,
Benneszorult patkány verve visong, levizel,
Napról napra nagyobb bűz terjeng — fojtogat ébren,
S álmom tönkregyötör, rajtam a hegy — beszakad...
Ó, de vajon szabad itt csömörös nyomoromra figyelnem,
Hogyha tizenkét szál emberemért felelek?
Nincs a halálról szó, az a kérdés, hogy lehet élnünk?
S mindüket egyenként most veszem észre csupán.

Szörnyű, nehéz gonddal kiszemeltem, sorba, naponta
Négy-négy áldozatot: kúszva a lőtt utakon
Hozza az árkokon át alumínium-üstben az ételt:
Zsír-karikás levesen krumpli között a gulást,
Sárga polentát s friss kenyeret ropogósra kisülten —
Úgy dobogott a szívem, míg hazatért menetük...
Könnyebb volt, amidőn a pokol zuhatagja kifáradt,
S kósza csapás recsegett félve futók nyomain,
Persze hogy élénk lett a kaverna bejárata rögtön:
Itt a „minázs” „Novakú!” „Pogyszem”, a víg felelet —
S újra dobolt a nehéz tűz s üstje fölé lehajoltan
Két katonánk odakünn halva vigyáz a hegyen...

Krbec! Furdal a vád... Idomítani őt sose tudtam,
S büntettem cudarul — csúf sebe lelkenen ég —
Nyögve a barlangban, sebesültként, elhagyatottan
Kérleltél, vigyelek! Nem lehetett: csata dult —
Mért kénytettelek én szigorommal a legnehezebbre?
Töprengtem — hiszed-é — ingadozon eleget...
„Társaidéit mindent!” Magyaráztam. „A víz a mi éltünk!”
S kóborló utadon veszve a drága veder!
Nem volt aznap ital. Hazudoztál. „Rejtve, no, hol van?”
Hallgattál makacsul, fél adagunk odalett —
Bősz a fenyíték hát! „Nyolc éjszaka újra vizért mégy...”
„Visszavonom, ha leled”... s itt a sebed — dacodért...
Rettenetes — tudtam — csupaszon csavarogni a kútnál,
Fényszóró nyilain rögzí az ellen e helyt,
Kétoldalt mieink merevülnek a csóva szegélyén,
Várva, a fény ha mozog s körszeletet letapint —
Gyorsan a csaphoz most, majd visszaugorni a sorba,
Mert a sugár közelít, jaj ha reád települ:
Szét kell tární a kart és látszani éjbeli fának,
S hajnali pára ha száll, venni a ritka nedűt!
Adsza nekem kiki most kávécsomagát, no de menten!
Rőzsét téglá közé! Rája vödörbe vizet!
Most meg az ajtót két pokróccal jól beszögelni,
Át ne hatoljon a fény, rögtöni vesztet okoz.
Majd megfúltam, a füst belemart a szemembe s a könny folyt,
Ó, de a kávé s könny adta az életerőt!

Üdvös a kéz, vezetése ha ölt, bár oltalom árán?
Nem volt túlvetemült? Így veretezte a köz.
Nékem volt igazam? Krbecnek? Egy élete van csak!
Többiekért mi jögon vedd, ha nem adja övét?
— Tíz lépésre, alább, kis bombaszilárd fedezékben
Bújt el egy itt feledett pár tagu munkacsapat,
Étke hideg konzerv volt, friss levegőt sose szívott,
Hóka, beteg, beesett arcukat ette penész —
Kell ez a lassu halál, mondd, Heimerl? Szív sebe nem jobb?
— Késve rivalltam rá, bukjon a földre...szegény —

S mért is játszom a jót? Kiderül mielőbb, ki a zászlós!
Késremenők rohamát látva a megfigyelőn,
Áll fedezetlen a bős csata közbe, csak ölni vezényel,
Aknakutyát ereget, s zúz lerogyó csapatot.

HATODIK ELÉGIA

*Su queste cime, Italiani e Ungheresi, combattendo
da prodi, si affratellarono nella morte.*

*E csúcsokon, olaszok és magyarok hősként
harcolva, testvériesülnek majd a halálban.*

(Aosta hercegének, a 3. olasz hadsereg elesett főparancsnokának szavai a Mt. S. Michele csataterének emlékoszlopán.)

Bomlik a múltba merült élmény küszöbén a selyemszárny,

— Húsz év szötte reá könnyeit és mosolyát —

Felcsókolja feledt hugait kusza kócból az emlék,

Holdba-virágzás ez, sarjad a régi idő — — —

Minden elásott perc durcásan igényli a jussát,

Éled a bérci tető felsebezett terepe

— Jaj, ha befedve a nyom! Mint lávafolyó salakostul

Ellepi féltudatom, s álmaimat megüli.

Úz ide mást is a vágy. Seregekben jó a zarándok,

Görz karavánjainak műsor a volt csatatér,

Élen az állam, a klubb, a vasút meg a hősi bizottmány,

Ég négy tája felé küldi hívó füzetét.

S jó a vezérőrnagy s Pannónia sok veteránja,

Mert hisz a Gábrielén vár a magyar temető,

Honvédek negyedik gyalogezrede nyugszik e földben:

Hamvaiban „testvér”, nemde, e szó — lovagi?

S jó valahonnan a törzs kara. Egykoron ült a pohárnál,

Szelleme próbakövén cselszavakat csiholón,

Front-telefonon kell a fedőnév, éber az ellen:

„Hát, Uraim, szavazás!” Harsog a nagy hahota:

„Kéjlek” az aknavetőök üregének az elnevezése,

Rézorrú kapitány szól: az a csúcs: a „Szuzi”,

És ez a búz-lövedék, — ha-ha — mért ne lehessen „uborka”?
És az ebéd mi, ha nem — bruhaha — „méreg”, az ám!
Ágyú legyen „gombóc”, géppuska legyen „makaróni”,
„Poldi” a tábori örs, „csirke” a kézi gyutacs,
És a nehéz aknát ne neveznők egyszerű „zab”-nak?
Abraka szúrja — vivát! — hány talján fenekét!
S így lesz felfele mind üzemibb, mind gépesedettebb
Számsor az emberi lény, rajvonalunk: a vonás —
Míglén Bécsből, a Ring-palotából elindul a végszó:
„Küzdeni egy szálíg!” „Tartani!” „Bármi az ár!”

Látni, azonnal, igaz fényben, mindent! Fel a hegyre!
Gyáván indulok el: megvan az árok? üreg?
Kúszom a régi nyomon, szakadék kimosott kavicsában,
Balra a kényelmes, jó csigaút nem enyém!
S állok fulladozón a tető meredek szögeletjén,
Itt kell lenni, közel, fél kilométer a táv...
S nincs sehol állás, sánc. Kicsi erdő. Ifju diófák
Tág legyezőn levelük zöld zamatát lehelik.
Köztük, a tisztáson, teli széna-szekér tetejéről
Lőccsel verdesi szét nyalka legény a diót,
Libben a lombtakaró, s színarany sáv fénysugarában
Tűz a fehérre meszelt erdei lakra a nap.
Ám, hogy az út kikerült a szabadba, kibukkan a bucka:
Múzeum ő ma, bizony, roncsai közt fedezék,
Ő az a célbatalált mellvéd a magaslati ponton,
Melynek az éjfele jaj, napragyogása a bú...
S már rohanok, hol a hegy tetejére szaladt fel az árunk —
Vége a lankának — itt a magyar temető —
Túl ezen, ott a csapás, a Bonetti-major közelében,
Lennie itt kellett... s hallgat a sziklamező.
Mellel a földnek nyúlt el e helyt temetetlen a küldönc,
Ó, a szelíd Heimerl — késve rivalltam: „Ügyelj!...”
Láttam a múltkor, a gyors idetérés villanatában:
Nap kicserezte husát, bőre feszült, feketült...
Most az oromra jutok. Kifogástalan, ép csata-szintér,
Elszórt puskagolyók, harci szemét — pyramis!

Pompás díszletező az olasz, s ez a csúc: kegyelethely,
Szél hempergeti meg zajjal a pléhskatulyát —
Oldalt dőlve hever hányt, sárga belével a gránát,
Köre repedt, döglött; mérge kihullt, epe az.
Lelke a pikrinsav, babonázott porkeverékben:
Ekrazit! Átok rád! S megmarad ennyi időn!
Húsz év napheve őt, mint hős fiamat, ne cserezze?
Szíkbe se mossa eső, sóba se oldja talaj?
Embereket pusztít, s maga elpusztulni dehogyan tud!
Elviszem én haza őt, ott kutatom s mutatom.

Függve leballag a nap peremek tarajos koszorúján.
Eltűnt. Nem jön elő. Szürkül a messzi gerinc.
Köre ülök. Nézek mereven s nem látom a tájat:
Még a diófaliget zöldül a lelkeken át.
Mindig az élet győz! Betemette a drótakadályt is.
Tarka virágban a lonc vérkocsonyák talaján.
És az a tízmillió? Sose hajt terebélyt a világba?
Elvágták gyökerét. Korhad. A múltba esett.
Senki se szánna nekik picit fényt, bár kölcsön a pályán?
Balzsamot ily koravén, hús, hegyi alkonyaton?
Törvényt hadd ülök én! Felidézem mindet a sírból,
Szántsanak ők is ugart, kezdeti, némi jövőt.
Leljük gyilkosukat s „t e s t v é r”-ként jóra vezetve
Ihlessék kezüket, szebbre derüljön a lét,
Egy kicsi értelmet... ne zokogjon senki se értük,
Kérdve, miért kellett hullani hasztalanul?
S ím keszegen, szemüveggel az orrán, félve előlép
Már ma ki tudja melyik, honnani, hajdani „én”,
Vágy viszi őt hegyeken, lagunán, folyamon, berek alján,
Túlhan a Pón, Bolognán, újra komoly hegyekig;
S nyílik a Rénó-völgy és Pracchia kis falujában
Játszozó gyerekek barna szemébe tekint.
Mért nem az ő töve ad ily hamvas, földi gyümölcsöt?
Kérdi a büszke apát, fentről a völgybe ki jő.
S elhárítva kezét felel az: „Tudom én, kibe löttem?”
...Nincs itt részesedés...újra a sírba merül...

Nyegle ficsúr pattan ki a sírból, nagy szeleburdin,
Mintha a himpellér Krbec maga volna, de más...
Ancónába repül kacsalábon, szívja pipáját,
S útban amint sercint, törli magát, aki jár.
Tengeri gőzösökön kihizott a szakács, aki várja,
„Nem tagadom.” „Tudom én” — szól, kacag és paroláz,
„Kézitusában.” S felkerekednek. Nézik a várost.
Isznak a söntésben. Közlik a titkaikat.
Felteszi tollfövegét vőfély idejéből az ifjú,
Botra kötöz csokrot s mennek a kis faluba...
S itt elenyészik a nyom, s lemerül az ezerszerü mindegy
Árja közé, közönyök nagy temetője e sík...
Hogy kotorom ki emezt kupacából? A macska leette
Sebtibe elföldelt szárról a lábafejét.
Ily nyomorultan kél ki a sírból, a gyilkosa itt van,
Más temető dicseként Görz proletárnegyedén.
Kosfejü kőobeliszk üregében e hősi tömegsír:
Mészben a sípcsontok, bordarudak, csigolyák —
Ó ez a két nyomorult a halálán összeborulva
Kérdi: „Miért tetted?” „Féltem, előbb te teszed!”...
Égerföldi parasztfiú lép ki a sír peremére,
Gépfegyver tüze közt teste szitára lyukadt,
ott áll már a „Fiat” telepek nagy csarnoka mélyén,
Gyilkosa múlakatos, fujtat a kocsz parazsán.
„Szégyen, szenny szaka volt!” „Helyeden légy, most ez a fontos!”
„Menj haza!” S ő hazamegy. Nyílik a tölgyfakapu.
Benn a család az ebéd közepén, s már nincs hely a lócán.
Ő legidősebb volt. Senki se adja helyét.
Nem pattan fel a hóg, s nem hozza a pléhfazekat sem.
Régen elosztva a juss! Földre lesütve szemük...
Senki se szól. Ő sem. Csak csendbe kifordul az ajtón.
Felveti őket a mód! Béresük ő sose lesz!
Széles az országút, és tarsolya sincsen. Elindul.
Fenn a középén a nap, szélről a szőke mező.
Sejt valamit. Fordul. Vig ifjucsoport. Közelebb megy.
Karjuk vállrafonott. Egy szívük. Egy menetük.
Megy velük egy darabig, míg ágazik innen a más út:
Lábbal verve a port harci csapat megyen ott.

Választ. Visszakerül. Fellendül a karja. Fonódik.
Vélük a szérüre tart, s rendre kaszálja a sort...

Lépj ki a sírodból, Heimerl! Szeliden közeledne...
Nem keres ő egyebet, mint a szegély füveit:
„Lássam ez egyszer még szeretóm, a cikória szirmát!
Nem tépem soha én! Kapzsi az emberi kéz!”
„Én jövök el, ha te nem!” — szól gyilkosa, nizzai sofför —
„Mit tegyek én teveled? Nézve utam s a volánt,
Mindentől szaladok, te meg állasz a csöppnyi kehelynél!”
Felcsap a porfelhő, s rejti a jó utakat.

HETEDIK ELÉGIA

Dúltak a harcok még s legelőször eveztek az égre
Porcellán zörejú kétfedeles repülők,
Hárítónk tüze közt lezuhant egy, lángba borultan,
Holtján bőrköpenyeg ... fosztani vinne a vágy ...
Rettentő gyalogút! Agyonüthet ilyenkor a rézkúp,
Táborszernagyot is főbe talált a repesz —
Nem gondoltam e tájt, jön idő, hogy büszke utas-gép-
Engem emel fel a föld színe fölé, szabadon.
S lám felemelt. Merülök puha bőrpamlag melegében,
S nézek az ablaküveg függönye közt lefelé,
Billen a szálló szárny, még ferde a rét szekerestül,
Zajtol bokros a ló, hámba szorítva kirúg —
Ám magasabban már tünedezve enyészik a részlet,
Veszteg a szétszórt nyáj, fűzbe takart a patak,
Sokszinü nadrágfolt a világ fura sáv-idomokkal,
Lassan siklik a kép, s tágul a róna tovább —
Sárgul a búzakarász? Az a zöldebb tábla a rozs tán?
Mért e sok elnevezés? Innen az égből: a csík,
És az a nyílegyenes makadám-út gyér fasorokkal,
Emberi munka bizony! Honnan ered, hova visz?
Mennyi a mellékút! Sok az érdek, irány, a teendő,
Szorgalom-ábra a tér, versenyző akarat.
Hol van a mozgás hát? Elenyészik e tág egyetemben:
Centi, ha gépkocsi fut, milli, ha lassu batár;
Minden a méret, a táv? Itt országrész kicsi abrosz,
Tükre fölött ha repülsz, csillan a görbe folyó,
S ládd, odafentről, a hal, mi ficánkol benne, csak álom.
Hol van a hab, susogás, sásba ha borzol a szél?

Hol van a táblákon szerelemringás, tüzes érés?
Hol van az illatozás, földnek a gondolata?
Bővül a földi határ: hatalom hona ekkora távol!
Hol van a csók, ölelés, hol van a drága közel?
Törpül a hegylánc lenn, nincs oldala, mélye, se szirtje,
Elhaladó fedelek gyúrt papirosmeze ő,
Himlő rücske a bükk, gyep zöld füve, kúp hava packa,
Hol van a fáradozás, célba futó lihegés?
Kettészelve a menny már: gyöngyházfelleg a mélység,
Fenn tavirózsa tüzel, lenn az ezüst patyolat,
Nincs már semmi a föld közeléből, az eszme barangol,
Portalan étereken jégbe szilárdul az ész.
S újra kibukkan a táj. Gyalogút fut a hegyre s a völgybe,
Két falu közt kötelék, közbül a tömb tömege;
Messzire látszik a rónán száz falusor dobozokkal,
Szárnyunk árnya suhan négyszögü városokon
Csak fedelük pirosát látjuk s tereken kupolákat,
Múzeumot s operát: körbefutó palafényt,
Ám mély életüket, lenn, semmi se tükrözi vissza,
Hangtalanok, merevek, létük: a képzeletem —
Innen az emberi sors fagyos összképekbe mosódik,
Mért is a sokszinü folt? Mért is a kósza utak?
Itt csak e dongó, nagy repülőgép most a valóság,
Szomszédom: rokonom, célja enyém: utitárs —
Könnyű a billentyűt letapodva kidobni a bombát,
Vallani fellegeken célbatörés igazát,
Győzelmünk gyönyörén tapsolni, ha jó a találat,
Tölcser mart sebeit filmre lehelni tovább —
Próbáld meg karddal kaszabolni a körzeted ezrét,
Aggokat, asszonyokat, csecsre tapadt csecsemőt,
Esdve tekintő özszemü szüzlányt sújts a közelből
S koncolj hajladozó, serkedező fiukat,
Záporozó vérben dülj, vissza se vágjon a sebzett,
Mondd, hanyadik kell még, tetted amíg megutáld?
Jobb elegánsan a támpont tornya felé igyekezni,
Nyelni tüzes whiskyt, rázni kemény kezeket,
Újra rakodni, puhán odaszállni a más horizontra,
Nyomni a billentyűt, tartva a kis kodakot.

Mindenesetre derék haditett zárt fecskesorokban
Éjszaka leple alatt siklani csillagokon,
S éteri szférákból a mosolygó szunnyadozókra
Szenvtelenül, taposón ejteni mennyköveket;
Pitypang pelyheiről ámpolnák függnek a légen,
Onnan esőzik a fényt, ércvelejű platinát,
Ívlámpás nagyüzem lebegőn darabol magas égből
Földbekevert tetemet, légredobált tagokat;
S újrakeringnek a nap józan, küllős sugarán át
Füstköröket leiró, fénytlovelő szunyogok
S hull a gyutacs pazarul, s gyúl lángtengerre a mélység,
Bög, fut a székváros, pincesoron buvik el —
Volna az összes emitt, eme véres tor letiportja,
S nőne magasra e hegy, s zengene síri panaszt,
S látszana minden holt, s volt élete látszana mindnek,
Mekkora förtelem ez! Bősz, buta, csúf siralom!
Csak ne magasból nézz! Közelebb jöjj, orvos a mellre,
Perdült életükön lessed a szívdobogást,
Váljon az összesből el az egy, csupa egy, milliószor,
Mind közelebbre kerülj: végtelenül nagy az egy!

S mégse lehet másként élnünk, mint nagy tömegekben,
Egyre nagyobb egység nőtt erejével emel,
S kértem a Gábrielén, magyarok telepes temetőjén:
Holtunkban legalább mért ne legyünk egyedül?
S látom a jó ügyeket: szorosánál hű Leonidást
S azt a kevés ezret, névtelenül se halott,
Sírjukon életerő a szabadság szent fogadalma,
Bátor acélt kap a sarj, satrapa-csorda-verőt!
S nézem a torz ügyekért elvérzett árva hazámfit,
S látom csonka kövén: „Undici Ignoti”: ezt!
S dús vértől pirosult idegen gyásztér talajánál
Szégyenpírban az arc... s könnyes az elköszönés...
S látok a szép anyaföld csatasíkján hőset, erőset,
Nézi a vert sereget, lába fahíd cövekén,
Drága Petőfi! S nem paripák vasa zúzza, tiporja:
Portya ulánus kard... s pallos az árva honon...

S esdi a jobbat a nép, hő himnusza esve se gyengébb,
Csordul a szóból a pajzs, ősi aranyból e szó,
S más koronák köveért elsikkad a hajdani szózat:
Bölcső volt csak e föld, hűtlen a honhoz a sír —
M megbűnhődte e nép: rossz kéz volt sorsa kovácsa,
Régi jövőendő: múlt, el ne hibázza a mát —
Hadd sietek haza már, a zsebemben a zord bizonyíték:
Sárga, csomós pikrin. Szózatom ajkamon ég,
Megnyerem én, tetemek rémségén gyujtva, e harcot:
Nagy tömegek, közelébb, s mentve az emberiség!

S hogy haladok lefelé, zivatar szele zúdul a hegyre,
Fellege szénfeketén csöpp zugot is beborít,
Állja sötéten utam, hazamennem már lehetetlen,
Ujja cibálja ruhám, s markol a fűtt köpenyen —
Csapkod a szélben a kvarc homokával a záporozott csepp,
Csakhamar ömlik az ég, megzavarodva futok,
Hol lehet itt menedék? Jegesen kövecsek veregetnek,
Meglép e vad zuhatag, földel a síri sötét —
S megsimulok valahol, meredek függő falazatján,
Nem lelek én üreget? Tombol az éji vihar,
Tűzostort cserdít le a vaksi sötétbe a villám,
Zeng dübörögve a hegy, holtra hülök, csurogok —
Végtelen éjszaka ez! Megzsibbad a térdem... alább rogy...
Pusztulok-é? Maradok? Csusszan alant a talaj...
S hátha az emberi lény versenyt kerekedne gyötörni!
Ostor lenne külön! Irgalom ennyi se még!
Így csak a természet paskol meg lágy anyakézzel,
Tágra nyitom szememet, várom a hajnalodást.

NYOLCADIK ELÉGIA

Szörnyű álmom volt. Zivatar paskolt s dideregtem,
Küzdve kapaszkodtam bérc meredek fokain,
Lábam alatt szétmállt s legurult a lazult televénypad,
Csúsztam a mélybe alá, hol szakadék köde folyt;
Fenn bakacsinba takart szemefosztott ég feketéllett,
Dörgő fellegeken csüggtek a csörgetegek,
S vesztve erőm, leszakadt rögökön lerogyón elaludtam,
Széthullt rögtön az éj, s láttam a földi veszélyt.
Kényuralomra törő hatalom nagy máglyakemencén
Bombázott konokul vészes uránmagokat,
S felszabadult az erő, s anyagát felemészteni kezdte,
Nem hervadt, ragyogott, égre szaladt a halál.
Megtörtént. Valahol szilajon lecsapott ez az ármány,
Elszabadult a titán, rázta tüzes bugyorát,
Lángrakapott husokat fölösen hasogat folyamával
Ömlő érchabarék: szén a tetem, hamu már.
Útban a megtorlás. Repülő robotok kilövellve
Zúgnak az éteren át, lő a rakéta-rekesz,
S száz város megsül! Csak a járda kövére fagyott árny
Rögzi a végső perc nyúlva vetült iramát.
Ennyi csupán: Két nap! S elegendő! Visszakozás nincs
Lassan pusztul a föld, gyilkol a légi sugár,
Szélviharok hozzák, zivatarral permetezik szét,
Messzi sodorják el, napkeletig, nyugatig.
Restek a falvak még, zsíros hozamukba merülten
Élik az álmaikat, megszövik éberen is,
Ámde a városokon megrendül a lét gyökerestül,
Háborodottan a nép bűnösöket felakaszt.

Nincsen olyan vezető, aki nyugtathat hazudozva,
Élete érte az ár, romból a pusztá való,
Szólnak a falragaszok, tilalom feketül a betűkben:
„Fertő fészke a por! Méreg a nyári eső!”
„Bontja a vést, ha szökik sudarába a kerti palánta!”
„Búzakalász fonatán gammasugár a bajusz!”
„Rádiumaktív a csók, ovakodj, ne verődj tömegekbe!”
„Ételed és italod szennyvezető ne legyen!”
S visszahúzódik az ár, menekül szerető szeretőtől,
Úzik anyák eszelős jajjal a kisdedüket,
Szájkosarakkal szűrt levegőért kapkod a polgár,
Tömködi pórusait s rejtez a pinceodún —
Egy hét. Vézna remény. Jön utána a holt bizonyosság,
Százezer émelyedik, csontvelejében a vész,
Harmadnapra sötét vért hány, küszöbén lehanyatlik
S új vér-kor-viselők kezdik előlről a sort.
S ébred a lassu falún a paraszt. Fia, asszonya elhull.
Érti-e? Halnia kell! Tudja-e, késve, miért?
Vérbeforog szeme már, feni habkövön élre kaszáját,
Úr fia bánja meg ezt! Dúlja a városokat.
S vértelenülve lerogy, ki elébb még véresen irtott,
Szűnik az öldöklés, biztos a béke soká:
Minden üres. Le sem ég. Csak felmered elhagyatottan,
Nem hull semmi se szét. Állnak a kőpaloták,
Gyéren az utcaerek szögein takarít, aki él még,
Csendben dermed a dokk s gép-mamutokkal a gyár.

Máskor a nap ha letűnt, s komolyodva borong el a tájék:
Rezzen ezer szitaszárny, lég üvegén hegedül,
M megbüvölt rovarok, remegőn, panaszos szerenáddal
Úzik az elbújt láng mennyre hunyó parazsát;
Rezzen a cserje, az ág foka ring csipogó csapatoktól,
Rézsút röpköd alá, s fogja legyét a madár —
Mostan: az égi mezőn elhalt a varázs, el az élet,
Nincs oktondi bogár s esteli röpke vadász.
És a színesre kinyílt szerelemre csaló szírom alján
Nem buvik ott be buján dús bibeporhoz a méh,

Nem szökdös tavakon vizipók; ebihal, pete nem gyúl,
Nap kebelén a világ nem mosolyog: vigyorog.
Oly suta, esztelen így, rögökön szava-fosztva virulni,
Nőni, sugárzani csak, járni vakon, kacsokon.
Mért is harmatozó, üde, jószagu mostan a sarjú?
Csorda azon nem jár, rászimatolva se tép.
És a nemes vad nem tér rengetegén bizonyára
Rejteki csurgóhoz szűgyig a hús patakon,
Elpusztulni ledől az avarban a szőke oroszlán,
S elnyúlt kölykei közt nyal nyilaló sebeket.
S lassan az ember kezd cselekedni a néma porondon,
Összeverődik, gyűjt, tervez a bús maradék.
Bőséges hagyaték — keveseknek — a mostani készlet,
Hús-, pép-, tej-dobozok, bizton a sírig elég!
Mert ha az orvos, a magfizikus szeme, műszere nem csal,
És igazán húsz év átlagosan csak a kor,
És sikeres versenyt fut a célig a sir a sugárral:
Éhen senki se hal: vér viszi el vagy a rák.
Új ivadék kell! Jobb! Idejére! Ha szűn a sugárzás!
Hátha kikél ez a mag, s mentve az emberiség!
Nagy szerelemben, akár a virág, sokasodjon az élet,
Párok karjai közt jöjjön a rügyfakadás!
S ó, a sugárteli kéj ide nem csalogatja utódját,
Magvaszakadt, ki ölel, s benne a csúf csömör él,
S hogyha fogant is a csók, s az utód már szinte az úton,
S jó a világravetélt: mind csupa halvaszülött!
Ólombánya sötét fenekén a fegyenc kitünő vő,
Asszonya sóbarlang fejtegetője legyen,
Ott gerlézzenek ők a salétromos ormozat alján,
Sarjuk friss szövetén gyűljön az életerő!
Egy se lehelt sugarat még. Börtönözötte az ifjak
Higgyék, nincsen egyéb, mint ez a csille s a só,
S hogyha a tárna komisz levegője leszáll tüdejükre,
Tengeralattjárón körbe keringjenek ők!
Satnyul a rab nyomorék, már nem viszi csöpp akarat sem,
Hordva kemény tudatát csügged a céltalan ő, s,
Mért van a földön még! Lerohadt a remény, ez az inda...
Fényes a föld. Csak a nap szór közönyös sugarat.

Nem bírom én ki tovább! Kinyitom szememet...de az álmat
El nem ereszttem még... Gyenge nyaláb csak a fény...
Barlangban heverek, vizesen, dideregve, kuporgón...
Torkomban kalapál vesz ütemére a szív!
Egykettőre, hamar, hazamenni!... Bilincsel az álom...
Lázás a test... elalél . . . ónos a szem ... lehunyom ...
Mért ne maradnánk meg? Mért vesszen örökre az ember?
Tágas a földabrosz, s annyira változatos!
Tán a kiszült homokos sivatag datolyás ligetében,
Ott, hol nincsen eső: nem süt az égi halál!
Tán beduin arabok tevépúp közt, kancaszamáron
Mentik az emberi fajt, nincs sugaras betegük...
Hátha az Andeseken terülő kopasz ék vagy a Góbi...
Grönland belseje tán, hisz csapadék csoda ott...
Ó, de a vést havazó, vad sarki vihar telepíti!
Ó, de a számum fűj, s száll a ragály szemecsen!
Akkor máshol a rév! Valahol csak rejlik a szűz táj!
Emberi fajzatom én áldozatul nem adom!
Küzdjön a vész ellen! S rakodik száz tengeri gőzös
— Elkeveredve a nyelv, egybemosódva a szín —,
S indul a Noé-raj, hova nem száll szellel a felhő,
Hátha az új anyaföld szárazölű sivatag?
Mételyes őrség tör kelevézzel a honkeresőkre,
Vissza a vasmacskát! Senki se hadviselő!
S így teng-leng vizeken, csak a sarki vidék jeges öblén,
Délien köt ki megint, vág nyomokat, települ,
És az uránmagokat szaporán alakítja erővé,
Bálnavadász. Baromul pingvineket szelidít —
Félre a rémképpel!! Míg nem késő, cselekedjünk!
Még mielőtt atomot dobna a föld fölibe:
Förgetegével köz bombázza az ember atomját,
Kapzsi haszonszomját, érdekeit kilövé,
Új izotópokban szabaduljon erő anyagából:
Új elem, új bölcső, újhitű társadalom!

KILENCEDIK ELÉGIA
KILENCEDIK ELÉGIA

Messze dörömből már az egek kiszakadt köpenyalja,
Dárdafüvön pihe rejt hajnali harmatozást,
Így kél szúzi mosoly kicsinyek könnyes szemefényén,
Bárha a mécs eltört, lesben a könnyű kacaj;
Mekkora boldogság! Sose volt, soha tán, ragyogóbb itt!
Neszre hegyezd füledet — hallod? — a róna lehel,
Néma beszéd, köszönet, sugarakban bontakozó dal,
Szín-nyelv, illati szó, magzati versenyezés.
Gyertek elő, botló patakok, teli csíny-csobogással,
Gyertek elő, madarak, füttyel a sárgarigó,
És ti, királyok! Szil! Tölgy! Jöjj, moha, koldusi kullancs,
Napraemelt koronák, árnyra tapadt remeték!
S én, kit a vérpárák szaga s éjszaka gyásza gyötört meg,
Én, a viharvert jós, állok a zsenge füvön,
Ázott pille gyanánt, ha szivárvány szárad a szárnyán,
Hadd szinesítsen hát friss örömökre a rét!
S lám, a csodák közt csontbordák rekeszén pirosan leng,
S lükteti lét gyönyörét szent ütemével a szív,
Hisz bizalommal az ő, bimbózó életerőben,
S vallja a büszke hitet: vészeken úr a szabály!
S tartok a völgybe szilárd céllal s elszánt akarattal,
Bár a fogam vacogó, s nedvesedett a gunyám,
Feltüzesedve a vér hajt vallani és cselekedni,
Vinni a csüggetegek vak nyomorába a fényt.
Lábam alatt csikorog kavicsok fült, ördögi tánca,
Ámde a kertek ölén felnevető a virág,
Zord a csukott kapuszárny, még árnyba borulva a tornác,
S lám a redőny közein reggeli csók oson át.

Bizom a sziklatörő ár szintre nyomult erejében:
 Benned munkáskéz, felszabadult hatalom,
Forrongó forrás, hivatott, hogy a büszke jövőben
Megnyugodott folyamod hordja javak tutaját.
Bőszülten zuhan át sodrásod száz akadályon,
 Zúzni ha nem tud, mos — táncol a zátonyokon,
S mert a haboktól vájt üregek csak lassan omolnak,
 Végez a rengő föld gyors heve: forradalom.
Oly győztes lobogód, mint reggeli bolton a napfény,
 — Kelj vele tenni, serény, bújj el előle, silány! —
Végre a révbe vezess: szabadultan, szennytelen élni,
 Küzdeni egymásért fogd a dologra kezünk.
Adj ereinkbe dacot, feszülőt, hogy dőljön a korlát:
 Mind kevesebb akadály, mind gyönyörűbb uralom,
Építő összhang, szabadult nép összefogása,
 Úzd el a versengő fegyveres elnyomatást!
Nagyszerű korszak jó, tudomány erejével az ember
 Mégfékez szeleket, s önmaga gyúr anyagot;
Szép a tudás, de ne hagyd, hogy a gőgben megmerevedjék,
 Adj kutató szemem át feldobogó szívet is.
Szédületes tömegek szaporodnak a szűk anyaföldön,
 Képleti láncban a szám sorra kerülni tolong,
Kőköpenyen rohan át robajával a gépkocsi-falka,
 Bögve szökik hüvelyén úrszaharába a szárny:
Most jön időd igazán csak, rendszerező szigorúság,
 Védd meg az embert, és dönts meg a malthuszi tant,
Ó, ne az öldöklés, a nyomor s a ragály tizedelje:
 Lendítő kereket hajtson előre a kéz!
Vesszen a hódítás, ez a birtoklás, ez a kincscláz!
 Gazdagodás agyaron, kőolajon, gyapoton!
Hogy foly a hajszál-ér a csatornás bank-csövezetbe,
 Fürt homokon kutakért hogy foly a gyér fiu-vér!
Ünnepi gyászknél levelekbe taposnak a lábak,
 Üzleti részjegyről porbametélt avar az,
Bőrzék tamburain dobosok toboroznak a harcra,
 Versenyező hatalom fosztja a kis zsebeket.
És ez a szörny: tömeget teper és erejét bitorolja!
 Szent a jogar, de a gömb bomba belül: jogigény,

S ellene bár már százmillió szabadok tömörülnek,
Függ a világ fonalon: metszve a szál?: kihalunk!
Emberevő robotot szaporít csak a szörnyű ijedtség,
Árkot az arcokon és, dermed az érben a vér!
Ó, de mi haszna, ha csügg a tenyér, ha ökölbe se ugrik,
Karvaly karma közé rejti magát, aki fél.

Meghívlak titeket, fél földteke késlekedői:
Kiknek tiszta kezén kérges a bőr s olajos,
Rabló társadalom vergődő sejtjei, hívlak,
Köszövetekbe szorult, elfalazott igazok!
És titeket, kiknek szive úgy buzdul haza hasznán,
Mint fityegő erszény dobban a hetyke tüzön,
S kik parazsat fújtok hivatásos gyújtogatóknak:
Hívlak, felfedezők, lángeszü műszakiak!
Itt, az aréna körül telepedjetez ülve, ti nézők,
Itten az ablak tárt, fényben a görzi mező:
— Bár a kakukkfű közt a tetemház lőtt fala roskad,
Hősi mutatványként lássuk az ujjmutatást —
Nyílt szemetek kedvet meregessen a völgy aranyából,
Sejtse a bükkbetakart hegy tetején a fenyőt,
Erdők csendje legyen visszhangja a megnyugovásnak,
Csacskaszavú forrás ébredező bizalom.
S hogyha a szűzi öröm csöpp harmata oltja a mérget,
S hogyha az életerő vágat a víg ereken:
Döntsetek ím magatok, mit akartok: halni vagy élni?
Társat-e? Gyilkosokat? Szolga kezét? Szabadot?
S lám az ereszték megnyíl: sorra kihull, ami férges,
Váltva a mérőön: sápad a véres arany,
Mélybe zuhannak a könny sarcán orozott uradalmak,
Terjed a közszántás messzefutó ugaron;
S dőlnek a korlátok, leomolnak a tarka sorompók,
Már közös abrosz a föld, bárkinek is terülő,
S visszaözlök a fény melegítő ősi honába,
S enged a görcsös izom karbafonott karokon.
S íme a síkra rohan dörejével a harciszekér most,
Hernyótalpatán vasveretű csigaház,

Csápjai ágyucsövek, s úgy fordul, amint öle mordul,
Ember góleme ő, ellene elszabadult.
S fent jön a lökhajtott hadi fellegraj, nyilas erdő,
S függ le ezüst fonalán emberütő nehezék,
S lesben a billentyű: mint máglya lobogjon a város?
Nyomtalanul tűnjön pörk szagú zsugoron?
S jó iszonyú uszonyát mutogatva a nagyhasu henger,
Ichthyosaurusként kúszik a száz kereken,
Földközi maglóvedék utirányzó fémponyóval,
Orrbadugott szelepén percre begyúl a gyutacs.
S jó az atompuskák harcászati számtalan ága,
— Emberi kéz nincs már orvul a vont ravaszon —,
S végül a mérföldes Leviáthán úszik a térre,
Minden szálka-fokán förmed az ágyunaszád —
S áll ez az éhes had, s nincs véres tennivalója,
Reng a dühödt gépház, rázza a talpazatot,
S nem siet indíték megereszteni bőszen a féket,
Nincsen elég feszülés, nincsen elég harag itt!
S íme a nagy viziszörny felkunkorodó fara csapkod,
Körben a farka felé mind közelebb jut a száj,
Méretezett bele van, hogy számtalan életet oldjon,
Kezdi zabálni magát, s fullad a sok szigonyon;
S készül a hengerszörny roppant heveit kiokádni,
Zabla feszül szelepén, pányva az embererő,
Húti az óvófal, s csomagolva a fémfíolákban
Új Promethéüszként osztja a csillagerőt;
S szöknek a puskák mind a magasba, akár a hevült kút.
Hull a nehéz vízmag, visszafogadja a föld,
Számtalan ágával kivirágzik a porban a Nílus,
Mosdik az elnyelt szem habba tűnő fövényen.
Lassul a száguldás, dalosodnak a csókban az ajkak,
Ős terebélyekben rendben a szár, a kocsány,
Ifjul az ember az új tavaszokban, a nyárba beérik,
Nem fül sárba a mag, s új örömökre kikél.

TIZEDIK ELÉGIA

Elviszi könnyeimet sós öble felé az Isonzó,
Hozza a vágyaimat párom elé a vonat,
Hús Miramárban vár rám, vadszőlő lugasában,
Nézi a szirt fokain felcsobogó habokat;
Megjöttem. Karolom már rangrejtő szerelemmel,
Fel ne lobogjon, míg fentről a nap lelobog,
Vonzom a kedvest úgy, mint rózsás hajnal a tengert,
Barna szemöldön a csók halkán a mélybe remeg.
Alkonyodik. Koszorús part karperecén gyul a gyöngysor,
Énekesen simuló párok a villamoson,
Itt a helyünk minékünk, ölelést fedező dalos erdön,
Ó, de szívünk dobogó dallam a tengereken!
Hol hagytuk folyamunk? Torkollunk árba sodortan,
Két színes ág voltunk, s egybemosott az öröm,
Nyomtalan eltűntünk, magamat se lelem soha többé,
Egybevesző ez a mély, hol csakis őt keresem.
Mindenem itt hagytam. Kőboltozatom, hol eredtem,
Itt szigorával apám, itt szerelemmel anyám,
Itt lihegő tavaszom, televényét gondolatomnak,
Itt a begyűjtött színt, szűrt színeimben a tájt!
Benne veszett a határ: szeme elvisz a végtelenekbe,
Illata, kelleme vonz — s illan, akár mosolya — — —
Nélkülem elvesz ő — és nélküle én hova lennék?
Őt féltém: s magamat — s oly szorosán karolom.

És ez a boldog idő elnyelte a borzalom éjét?
Kéksava nem lappang lenn a kedély zugolyán?

Hol szakadoz ki megint? Vagy végképp elszabadult már,
Mint a golyó... hegyes érc... egykor a Gábrielén?
Háti izákomon át — míg hasmánt csúsztam az árkon —
Vas-csajkám fedelén, fúrva falát, behatolt,
Roncsolt szirmot ütött a bezúzott csajka fogóján,
Elpattant a golyó s visszarepült — kifelé...
Hogyha a pánt nincs ott, hol a boldog, csókteli évek?
Odvás csontjaimon siklana csöndben a múlt,
Más dala hangzana el, más gyöngyszeme volna a kedves,
Egy habbal kevesebb volna a tengeröböl...
S érzi lazult karomon, hogy gondba merültem, a kedves...
Szembogarán kicsi rés, ajka szögén figyelem...
Válasza több simulás, pihegő riadás lehelése,
Felveszi kézbe kezem, karja felé vezetón...
S nyitja az ujjaimat, mily sárga, mi mérges a fényük!
Ó, ez a pikrinsav! Festve a bőr, a ruhám!
Jól tudom ennek okát... Neki rejtély még, csupa kérdés...
Elhoztam... Viselem... bűnjel ez éltemen át...
„Kedvesem” — így szólok — „kezemet már tönkresikáltam,
Nem viszi tajtékkő, nem viszi szappan e színt,
Estefelé nyoma sincs, befödözve a gyenge világnál,
Ám az erős fénynél átka sipít makacsul.
Kőre repedt, döglött gránát pora volt ez a pikrin,
Nem hervasztja a nap, földbe se mossa eső,
Embereket pusztít, s maga elpusztulni dehogy tud,
Elhoztam haza hát, hadd kutatom, mutatom.
Itten a zseb táján, hol e csúf kör sárga pecsétje,
Itt gyömöszöltem, s lásd, bosszul a zsebredugott!
Éktelenebb van-e még e gonosznál, s ily hatalom több:
Húszerék éve hever, s mocskol, amerre tapad!
Ó, nem a kéz aggaszt, lekopik majd, hogyha nem éri,
Itt benn fáj igazán: foltos a lelkiütem,
Részvettem magam is, s most nincs, ami oldja e szégyent.
Egyre magához vonz: hordom a bélyegeit.
Hogyha famankóján rogyadozva bitangol a csonka,
Hogyha nyomorhelyein felnyög az elhagyatott,
Hogyha a bűn mocsarán eleséért gyilkol az árva,
Sárgul a pikrinpor: s látszik az én szívemen.

Zsarnoki gőg épít bizonyított szolga-erőmre,
Elfojt ellenerőt, sujtani, irtani kész,
Tiprottak seregén ha csörömpöl a lánc vagy a zár sír:
Börtönükön pillér lettem, ez is maradok!”
Elkomolyodva tekint mély barna szemével a kedves,
Megsimogatja kezem — dugdosom ujjaimat —,
S kérdezi, halkán szól: „Ugye, kőre repedt az a gránát?
Légy ezután magad is visszaverőn ez a kő!”
Értem. E mély felelet borzongat. Honnan e bölcs szó?
Gyenge virágszál csak. S tiszta! Szinültig igaz!
Illetem érte szemét leheletszerű hitvesi csókkal,
Újra derűs ez a nap, s újra szilárd a remény.

Már zakatol vonatunk. Hazavisz. Hogy tűnnek a tájak!
Cilli mily édeni völgy! Elhagy. A hegy leborul.
Steinbrücknél csipkés hegyi függöny alatt foly a Száva,
Innen unalmas a táj... kedvesem épp elaludt...
Vállam a vánkosa, ott ring, féltőn őrzöm az álmát,
Meg sem moccanok ám, óvatosan lehelek,
Osztom az angyali jót: babonázón csüggök az alvón,
Érzi az álmodozó, s visszaüzen mosolyán.
Hol járhat vajon ő? Ezeregy tájon csavarogtunk,
Megszedtük mi a fát, s ittuk a kép italát,
Tán az arab Kasbán, hol nyüzsg a gyerektől a térség.
Tán Casablancán jár, csalfa, szines köruton;
Mint a koporsón ül meredek Nord Kap szeles ormán,
S nézi a tengeri kört. „Északi”-t és a „Jeges”-t.
És a „Madár-Hegy”-et is, hol rebben a szárny zivatarja
S ködbetakar halovány esteli északi fényt;
Rozsdavörös, súrlott Sphynx arca előtt sivatagban
Nézi az ólom-eget, hol homokot visz a szél,
Lisszabon ősi fajansz palotáin a szín tüze vonzza
S rhódoszi rózsák közt boltozatos kapu-sor;
Svájcban a pallón áll: pokolin dübörög zuhatag lenn,
Hóba, kötélpályán, leng fel a gleccserekig.
Lávamezőn járkál a Vezúv körein, s hamu fortyog,
S Caprin, a barlangban, kél azuros vizen át.

Mennyi vidék színe hív, és mennyi a kincsteli város!
 Mennyi az emlékkép! Mennyi a gazdag öröm!
 S egy se lehetne akár... mert egyszer a tábori széken
 Ülve az árok-sánc omladozó üregén,
 Épp oda sújtott le — — s jaj: rázkodik össze a kedves,
 Felriad álmából, és iszonyodva kiált:
 „Kedvesem, otthagytuk!” „Hol?” kérdem nyugtalanul, „Mit?”
 „Ottan a szállóban, s ott bejegyezve nevünk!
 S éppen a külföldön, hol a lépteiket is kinyomozzák,
 S reszket az átutazó, s érzi a sanda gyanút!
 Épp a pokolgép főelemét, otthagytuk a pikrint!
 Elfog a rendőrség! Most utasít huzalon!”
 „Nem lesz semmi bajunk” — felelem hamisan mosolyogva,
 Megsimogatva haját, csókbatarva szemét —
 „Ott van a hálóban, papiros közt, fönt a böröndön,
 Látod-e, sárgít már, áttör a göngyölegen.”
 „S ezt te csak így mondod? Könnyelmű! Majd a határnál
 Lesz csak a haddelhadd! Megleli rögtön a vám!
 Vaszaveretnek, s elkülönítnek, tömlöc-odúban
 Éjszaka vallatnak. Itt van a bűn jele, itt!”
 Áll vonatunk. Zágráb. Rohanó tömegek rohamoznak,
 Telve a fülkénk is, nem lehetünk egyedül...
 Látom, a párom sír, megbújva szipog keserűen,
 Azt üzenem mosolyon: csendbe legyen, bizalom!
 Mozdul a vaskígyó, megrándul a tengely, a fék lök,
 Ám hogy a térre kijut, siklik a síma sinen,
 Zökken a váltókon, míg egybefonódik a pálya —
 Felnyúlok, leveszem lassan a szörnyeteget,
 Majd leeresztem az ablak tág üvegét — s kihajítom...
 Kedvesem ajkáról röppen a röpke sikoly,
 És odaugrik, ság: „Jaj, légberöpítéd a pályát!”
 S visszasugom szeliden: „Jó, röpülünk, de tovább...
 Mert csak a rabságban, vasfal közt, robban a pikrin,
 Felszabadult a világ, hogyha vasát leveszik,
 Fejtegető kezeken múlik vagy a rejtegetőkén:
 Pusztul az ember, vagy pusztul a bomba maga...”
 Boldog a felnevetés, amiért olyan egyszerű minden,
 Mert hisz az is bizonyos, végül elérjük a célt:

Nézd, keleten már gyár kapuján ül n hajnali csillag.
Vérpirosan sugarát szórja felénk a jövő,
Fusson a sín ide mind, igazítsák erre a váltót,
S otthon, a fészek ölén, révbe talál a világ.

1957

ŐSZI ÉNEK

Ó, ha az ember érzi már, hogy hull a lombja,
Lecsöndesül és szerelmes a nyugalomba.

És latolgatja, nem veszett az élte kárba:
Sarjú tövén friss fű lobog a zöld határba.

Tavaszán álom volt a cél, ma tettbe érett,
Hulló gyümölcs, de magvaiban új remények.

Így jó, hogy hull az ó s örökön új az élet,
Hogy harcban izzanak érte a szenvedélyek.

S így jó, hogy harc után mindenki menedéke
A fáradtat fedő, simító, enyhe béke.

1958

A MINDÉG MAI DAL

Hallod a dalt, ami
Úgy meg tud ejteni,
Hogy nem lehet felejteni?
Mindég mai.

A ma:

Ima.

Erdők tisztásán hajnali
Madarfütty, gyönyör hallani...
Hallod a dalt, ami
Halkul már s el fog hangzani?

De amit egyszer adott,
A napfényes napot,
S amiről szólt:
Van, lesz és volt,
Az sohasem halott.
Ringatják remegő körök.
A szövege örök.
Hisz most is hallgatod.

1958

66-ik ÉLETÉVEMRE

E szőlőtőke dús borát
Hörpölje minden jó barát,
Őbenne rejtezem,
Én egykoron aranybogyó,
Ma mámorokban sem fogyó
Pusztíthatatlan szem.

Teremtőim: esők, szelek,
Kik engeditek, hogy legyek,
Tisztára mossatok,
Teremtő erőtök örök,
Míg elértek, le nem török,
Munkálok és hatok.

Fogyatkoznak a színeim,
Sírjukba térnek híveim,
E tarka gyűjtemény —
Én is csak ilyen szín vagyok,
Egy-két barátban lakhatok,
Míg el nem tűntem én.

Amíg a fűvön könny ragyog
S meglátom ezt: addig vagyok!
S mi mindent látni még!

Nyíló és illó millió
A reánk záporozott jó:
Csodaszóró kerék.

De nemcsak tájak és folyók:
Hajdanta kóstolt anyacsók
S egy más csók, tüzelő...
Elmúltak s ízük mégse múl,
Édesek csokolatlanul
S áramlanak elő.

S ha el is tűnt a szerelem,
Valami itt maradt velem,
Kezünk gyümölcse lett:
Szilárdan áll, ha elmegyek,
Mint folyó mögött a hegyek,
Mindenkiért a tett!

Most épül a mindenkié,
Minden karé, minden szivé,
Az igazabb, a szebb —
Hol szőlőszemem csöpp bora
A dús folyamban ring tova,
Mint részegítő csepp.

1959

HÁROM RAPSZÓDIA

A DOBRAI REJTEK

Vad forgószél emelt fel szalmaszálként,
Mepörgetett s egy domb fölött elejtett,
— Virágos domb volt augusztusi hőben —
S a környék, mint egy csorba, tarka tányér,
Ferdén billent a bujdosó folyóra.

Hány éve voltunk szélsodorta porszem!
Ember, az aljból felkavart pizsokban,
Dögvést lehellő úrben forgolódtunk,
Utálatokba, könnybe kényszerítve,
Míg feleinket vérfolyó sodorta.

Keletről már ígéretek dörögtek,
S nyugat felől kemencék barna füstje
Elilló lelkek ezrét átkaikkal
A jajra nyíló ég tavába lökte,
Hol mit sem sejtve röpködött a fecske.

Kicsiny falúnak voltam bujdosója,
Nevére Dobra. Domb mögött lapult meg
Iparkodó patakkal és malommal,
ott rejtegettek jószívű románok,
Terén menyecskék álltak gyermekekkel.

A férfiakat várták valahonnan,
Ha el nem hulltak télen hómezőkön,
A hómezőkön, merre varju szálldos,
Hol piros zuzmarát fakaszt a vérnyom,
Mit roncsolt test a roncsolt hóba loccsant;

Ha nem tikkadtak el a bős nyarakban,
Nyarakban, melyek csöpp vizet sem adnak,
Vágyat, tüzeset adnak, semmi enyhet,
Golyók tüzét adják a puszta síkon
Halálba hajszolt árva fiainkra.

Vérző szívvel virágokon feküdtem,
Sebem gyógyító csenddel borogattam,
Mily titkos élet sarjadt körülöttem!
Más élet. Az, mi nem fal életet fel
S önként hervad, mihelyt a magja érett.

Búvóhelyem kis faluvégi ház volt,
Tetőzetén a hold s a nap benézett,
Mert lyuggatott volt itt s amott a zsindegy,
Bár eső ellen padmaly íve óvott.
Nyáréjszakán betündökölt a csillag.

Ott rejtegettem én a drága hitvest,
Mert gyenge szíve elszorulva sajgott,
A vész elől csókokkal betakartam,
Melengetőnk a jó reménysugár volt,
Mely egyre közelebb jött valahonnan.

Egy éve már, hogy jeges februárban
Eldőlt a harc a hosszú Volga-sáncon,
Roppant derék roppant meg Taganrogban,
Foszlott a hetyke toll a déli szárnyon,
Hátrált a rabló száz nagy ütközetben.

Tudtuk, hogy tankok zúzzák már a fészket,
Hol föld alá tokot rakott a pondró,
Hogy gyilkot ontson, míg derékhadával,
Lélektelen lelkekkel és anyaggal
Odább zúdul — s kinyílt a Néva-gyűrű.

Már nem kívántam mielőbb kimúlni,
Hogy eltemessem ezzel a csalódást,
Növények, állatok között a szégyent,
Hadd bontsa porba föld, mi bennem ember:
S lám rózsza nyílt a gyászon: új reménység.

S ők közeledtek, nem pompás menetben:
Ledőlt és újra megkötött sövényként,
Karó az ember ott: megáll, kihullik
S rőt permet száll a légbe, vér savója —
A szovjet hősök emígy közeledtek.

Már Varsó lángfalába burkolóztak,
Kibontakoztak szélesebesen onnan,
S tovább robogtak gördülő üteggel,
Mint vágató felhő, de lendülőbben,
Térképükön felénk fogyott a lépték.

Már nem dobolt szívemben más kívánság:
Csak lássam őket s mindent megköszönjek,
Nem azt, mi tőlem elmúlt, ez csekélység,
Hálászavam mindünkért felszakadjon:
Szabad hazánk! Szabadság! Szabad ember!

Már nem dobolt szívemben más kívánság:
Megélni! Addig élni még! Megélni!
Kapunk előtt a tönkrezúzott ellen
Gyilkolt és dúlt az esztelen futásban —
Ó, gyenge szárú életem, ne törj le!

Az utcát jártuk hangos némasággal,
Asszony szemek mély violája villant,
Az aggok hetyke bajszukat pödörték,
Szellő suhant a megrekedt melegbe
S a diófák lengették legyezőik.

Beállt az alkony. Surranó utam volt.
Mint bőregér, a szürkülést kilestem
S a cimboráló gyógyszerész lakásán
Fülhallgatón a megzavart jelentést
Felittam, mint a tikkadt fű a cseppet.

S egy est kivált a többi százezerből:
Augusztus huszonhárom! Rabkezekről
Zuhantak a csörömpölő bilincsek,
Kemény csapások új utat nyitottak.
A munka és a béke szebb jövőjét.

Hogy lehetett ily éjszakán aludni,
Mikor a fények versenyezve keltek
És vérvörös szegélyű lett a mennybolt
S a győztes órák egyre közeledtek
S a sorompók a karjaik kitárták!

1959

EMLÉK

Ovális arcu ifju jött lakomba,
A város népes útjait kerülte,
Amíg elért, órákon át bolyongott
Beépítetlen telkeken keresztül,
Versekkel telt füzetkét tett kezembe.

„Vigyázzon — szoltam — engem megfigyelnek,
Iratcsomóm van »náluk«, óvakodjék ...”
„Ó, nékem is — mosolygott és legyintett —,
Ki tudja azt, hogy van, vagy nincs menekvés —
Csak egy a fontos, mit szól verseimhez?”

Szemöldököm a homlokomra vontam,
A jegygyűrűjét néztem gyűrűsujján
S így szoltam: „Néhány vers vajon megéri
A kínhalált? Élet kockáztatását?
A gyűrűjéről látom, ifju házas!”

„Bizony, fiacskám is van, hároméves!”
S a tárcájából képeket emelt ki:
Sugárzó ifjú nőt, szép gondozottat,
S ovális arcú lenhajú fiúcskát,
Hatalmas medvebocccsal játszik éppen.

És szóltam ismét: „Megjelölve házam.
Itt nem tanácsos sokszor forgolódni
S a versekért családját tönkretenni!”
De ő mosolygott: „Forradalmi versek.
S a vers a nép közt az, mi vér a testben.”

Megkértem, hagyja őket itt. Siessen.
A verebek már csapatosan szállnak,
Legyet vadásznak hunyt nap ellenében.
Szemközt is barnább már a ház szegélye...
Légriadó lesz. Várják honn. Siessen.

S ő távozott. Előbb még megbeszéltük.
Egy hét alatt elolvasom füzetjét
És elhozom magammal otthonába,
Így este tájt, a kültelek homályán
Lopózva, léptemet hogy ki ne lessék.

S magamra csuktam ajtóm s nekiestem
A verssoroknak s olvastam falánkul.
Ahol kellett, simítottam irónnal —
Aláírását gondosan töröltem,
Ha rajtamütnek, néki ez ne ártson —

Mihaszna, hisz a vizslaszem galádul
A gépiráson látja: nem sajátom...
Tudom, ezért kínvallatásra fognak...
Leültem hát és gépemen leírtam
A verseket, hadd tűnjenek enyémnek.

S ahogy leírtam, át is éltem őket,
A sorok dithyrambust dübörögtek,
Ütér tombolt a szófűzér hevén át,
Embert féltő sikoly, harc hirdetése
S egy elragadtatott szó: „kommunista!”

Először láttam versben így leírva,
Először vallva forró vallomásban,
Borzongató volt még ma ily merészség,
— Hogy gyűjthet ez a vers a műhelyekben! —
A kockázat miértjét már beláttam.

Letelt a hét. Estellett. Kiosontam.
A csillagok kacsintani kiültek
Szép júliusi boltjukra s a békét
Kevélykedő magasból mutogatták
Mint a fűgét... — megférő miriádok!

Tulipán díszű ducos porta várt rám,
Magától nyílt a villanycsengetésre
S mintha mesébe léptem volna én be
Vagy torockói lakba: kancsó, szöttes
Aggatva dúsan padmaly-hajlatokba.

S a tálaló s a porcelánkemence!
S a kisfiú játékkal telt szobája
Pingált virággal, állatsereglettel...
Kedvesen tuszkolt: dolgozószobája —
Csupa ablak, csupa derű és napfény.

Az asszonykája szívesen köszöntött,
Majd elvonult soktálú műhelyébe,
Hol fortyogott fazék s kiszállt az illat
— Bár percre csak — az elfeledt nyiláson — — —
Dologra hát — asztalhoz telepedtünk.

Száguldoztunk a versek harcmezőjén,
Komoly csatárvonalba sorakoztak.
Mily szemle volt! Egész a mentegombig
Gondos vizsga. De fődolog a töltény,
S a puskacső s a pontosabb irányzék.

Szeme csillant s az arca lángban égett:
„A kisfiam kilenckor fektetem le,
Az asszonyom tízkor tér nyugalomra,
Én éjfélig kopogtatom a verset,
S éjfél után elindulok — leadni.”

És elmerültünk, mind, a nagy jövőben.
És mélyen éltünk hosszú hallgatásban.
Kakukkos óra kattogott felettünk,
Utunkból millimétert mért a célig...
Virrasztva várt bennünk a kötelesség.

1959

PROLETÁROK HŐSE

A tetemház falára pára izzadt,
Kerekre telt, kövéredett, legördült.
Künn meleg hullám vívott a hideggel,
Tejpatyolatba süllyedt el a város
S a köd alulról gőzölögve foszlott.

A pántos ajtó felnyílt, fény osont be.
Előgördült egy könnyű fémsaroglya,
Két elmosódó árny a félhomályban
Bakokról ráemelt egy deszkapallót,
Kigördültek s az ajtó döngve zárult.

A pallón vastag gyolccsal leterítve
Tetem feküdt, mit közönyösen vittek
Lépcsőn, folyósón özönfény terembe,
Hol ezer wattos szuffiták világa
Derűt csókolt a durva szemfedőre.

Az ajtó nyílt. Fehérekötényes, sápadt
Ifju orvos lépett a nagyterembe,
Körülhaladt, az ajtókat lezárta,
Pléhszekrényekbe nyúlt s a rekeszekből
Metszőollót, csipeszt, vattát rakott ki.

S középre ment a szimpla ravatalhoz,
S ahol az orr kis púpot bök a gyolcsba,
A takarót csomóban leemelte —
Derék legény nyúlt ott ki torz ajakkal —
Az orvos arcán átsuhant a részvét.

Az arcvonásból látta, kínok kínja
Kergette idő előtt elmulásba,
S most tudományos boncolásnak tárgya,
Miként jutott a pompás, pozsgás testbe
A morzsoló szű, minden sejt halála?

A szíven kezdte, hol az élet indul
S hová utolsó görcsben megfogódzik,
A holt szövet lazult izomcsomóján
Szaladt a kés, a hús rózsája szétnyílt
S a kiemelt szív ott pihent a tálon.

Írónt fogott az orvos, írni kezdett:
„A szív erős, száz évig bírta volna.”
Sosem szűnt meg a társakért dobogni
— Ezt szötte írásához gondolatban —
S most minden élő szív feléje dobban.

„A körmöket fogókkal huzogatták,
Mind a tíz ujj lilán aláfutásos”
És írásához szötte gondolatját:
Az ajka néma volt, dacosra zárult
S a jaj tombolva ott akadt a szívben.

„A talpak idomtalan húscafatban”
S amint leírta, látta: bikacsökkel
Verték a talpat, domborúra duzzadt,
Amíg irgalmas ájulás az agyban
A kínokat jósággal eltörölte.

„A szempupilla maró lúgban ázott”
Világos itt az ok s az összefüggés:
Az ájulót, ha jeges víz se használt,
Csípős fecskendezéssel keltegették,
Szem-, szájon, orron át, hogy felocsúdjon.

„Az epidermis vérszeplőktől foltos”
Hogyisne volna! Tűk szúrták szitává,
Csak fokozattal nyomkodták a bőrbe,
A tüzes hangyaboly hadd oldja nyelvét
S árulja el, hogy kik beszéltek véle.

„A száj peckelt, a fogak mind kiverve,
orrsontja tört, az állkapocs ficamban.”
Ez volt az első ütleget, hogy beléptek — — —
Kísérlet volt az első vallatáshoz,
Megfélemlítés, figyelmeztetés volt.

„Két borda tört, nyilván csizmás rugástól,
Mely vesevérzést okozott a testben
S halálos rugás törést csigolyában.”
Utolsó kísérlet volt, bosszúállás —
Az áldozat többé nem tért magához.

Az ifju orvos homlokán a gyöngyök
Kiültek s kézfejére leperegtek,
Vésőt fogott és ezüstkalapácsot — — —
Amint a homlokcsontot kinyitotta,
Arcáról tűnt a bánat ráncvonása.

A gondolat itt fészkelte, benn, az agyban,
Bölcs rendelés, hogy hozzáférhetetlen,
Titkolható, mert nézve láthatatlan,
Kínok kínjával is kiirthatatlan,
Megtépett testben is legyőzhetetlen!

S leírta hévvel, megnyomott betűkkel:
„Az agyvelőnek nincs elváltozása.”
A szerveket helyükre visszarakta,
A szemfedőt gyengéden helyretette
S felettesekhez küldte a jelentést.

Ott elolvasták megbotránkozással
És ráizentek: Hol tanult ilyesmit?
Nem rémregény a bonctani jelentés,
Formához kötve írja rövidebben!
Megírjuk mi: A proletárok hőse!

Szabadságunk évének májusában
Történt mindez: a fagy s a hó tusáján — — —
És ugyanezen év augusztusában
Egy ugyanilyen derék ifju ember
A vörös zászlót ég felé emelte.

1959

A POKOL HARMINCÖTÖDIK ÉNEKE

Nagyszombat éjfelén is áthaladtunk,
az angyalarcú mester vitt kezemnél,
miközben lángfolyó süttött alattunk,

s felülről csontig szaggatott jeges szél.
Én mesterem haján a font borostyánt
csodáltam, arra várva, hogy feleszmél,

de ő komor volt, mint akit nagyon bánt
a szégyen és a fájdalom miattunk,
s azért, hogy annyi förtelem szakadt ránk.

Utunk során a „szélbugyor”-hoz értünk,
itt kurta szóra nyílt a mester ajka:
— Amott a rejtek! Futva kell betérnünk!

Egy túskeforma szirt volt, metszve rajta
tenyérszerű rés, a jégtörőnek éke
ilyen, ha kétes ür ködét kavarja.

A résbe kúsztunk. Lenn, a tárna léke
morajlott. — Költöm, rémségek tudója! —
fakadt fel elfogódva szám beszéde,

— Miféle nép e katlan torz buvója?
Miért tapad barlangja kőfalához?
S miért lapos, mint ponty, ha tűn a tóba? —

— Mélyebbre nézz! — s én híven válaszához
szemügyre vettem ott egy kótya törpét,
ki a fenéken egymagába kárhoz;

az orr alatt bajuszt viselt, de tömpét.
— Ne kérdezz többé — fennkölt társam így szólt
— szemed feleljen, mozdul már a körkép! —

És felnyögött a lég, mint tönkrehajszolt
barom, sikított, borzongatva bődült,
s ahogy a szél nőtt s harsogóbb vihar volt,

úgy nőtt a törpe! Óriásra bővült,
irhája mint a léggömb egyre tágult,
minden örvénylő szélvihar belédült,

ő meg befalta mind, a lépe zápult
s határtalan keléssé feldegesztve
a tárnafal felé ijesztve tárult,

ott raj szorongott s felrített eszevesztve,
mivel a pumpált szörnyeteg kiterjedt
és már a tornácpadot feszegette,

majd rászorult a falra, hol kiserkedt
a vér s kilőtt a szétnyomott erekből:
lepénnyé váltak ott a szirtre vertek.

S a mester újra szólt: — E rút jelekből
világosan megláthatod, mi történt:
minden sóhaj, mit mart az emberekből,

belészorul, feszíti, az ül törvényt,
háborog s mint a tenger ár-apálya
naponta kétszer ver hatalmas örvényt,

hogy „ez” naponta kétszer felzabálja
s a cinkosokra nyomja bűne prését;
de a poklokon egynek sincs halála.

S mégsem éri fel mások szenvedését!
Annyi gonoszat vetett el a földön,
hogy sose hordja be a „rossz” vetését;

annyit rontott a lelkeken, hogy önnön
lelke volt, ami megvakult a szennyen
s anyjától kapott kék szeme a könnyön;

és megrontotta nemzetét a nemben,
és fajtalan volt, úrhatnám a fajban,
így lett a derék véle szemben ellen;

és dült a rügyben, szagatott a gallyban,
kezén harmincmillió vér pecséte,
ordításban dőzsölt és durva zajban;

ő volt a hajnal kénköves setéte,
ő volt az éjjel tűzcsiholt kovája,
önhittségének húsz nép volt a téte;

ám törpesége úgy ragadt reája,
 hogy nagygyá még nagy bűne sem avatta,
és barna maradt, mint egyenruhája,

cirokfajok s kocsmagöz kótya fattyja;
 és nemzete... a maszlagot bevette,
ámokfutó rablás lett akaratja;

ki megbecsülte rég, most megvetette,
 és elborult ő, híres gráciája,
csúf nemtelenség bitorolt felette:

a szemétnép kakisztokráciája. —
 Meggérdeztem, e furcsa szó mi volna?
Meggagyarázta: — Görög szó. Visszája

az általánosan ismertebb forma:
 „aristos”: legjobb; legrosszabb „kakistos”,
szóval: a legrosszabbaknak uralma;

mert *többen* voltak rosszak, s nemcsak ez rossz!
 A legsúlyosabb éppen a csalódás,
hogy annyi ember járult gazságukhoz!

Hát mégis fenevad az ember s nem más?
 S a lábáról ily könnyen szedhető le?
S oly könnyű bármikor az emberirtás? —

Igy szolt a mester. S néztünk csak előre.
 Az ár-idő múlt, megjött az apályé,
s nagy változásnak lettünk néma őre.

A szél elült; a dagadt maskaráé
áradt csak, lassan, panaszhangot adva,
kilélegezve, mint bűgő-csigáé;

s ahogy bűgött s a sóhajok szakadva
tértek vissza a sűrűn sóhajtókhoz —
fogyott az irha is, soványra aszva

s felhőt lehelt, mi barna volt és ónos;
s akiket odapréselt a falakra,
oly mérvben jutottak dimenzióhoz,

s úgy idomultak formáltabb alakra,
miképpen ő a törpeségbe süllyedt:
személyiségük fontja szerint szabva.

De laposak maradtak mint a nyűvek.
Legelsőként ott volt a gyáros-elnök,
elsőnek segítette ezt a művet,

mert ötágú csillagtól félt, mi feljött.
S ott volt a „Havi Lapok” himpellére,
ki tudta már, hogy bombaüzletet köt.

S ott volt a junkerkaszinó pillére,
ki házat adott s pártkasszát a „főnek”,
a Birodalom hadd jusson helyére;

a bankvezér is ott volt; az előleg
tőle eredt, a jegybank titkon adta:
tanácsszervei merész tervet szőttek;

s a hámos mágna, ki ott fogadta,
hol kétszer szolt az acéltrösz-uraknak,
kiktól tizenegy Ford-kocsiját kapta;

s a szénvidék ura, ahol furatnak
velőt a harcra, hatalomra zsámolyt,
s kik szénfillérből pártvagyont juttattak.

Most itt foglalták el a barna páholyt,
míg ő bukottan lesüllyedt a röghöz,
törpén, megint, bár újra vérbe gázolt —

ők meg remegtek, oly rövid a csendköz,
megízlelték, tört testük mennyi kint ád,
ha nőni kezd a minden rosszhoz eszköz...

A mester intett, künn a sűrű tintát
fény itatgatta fel, már enyhe kék volt,
friss levegőre siessünk hát inkább...

Eltűnt a pokol, felderült az égbolt,
füsti fecskéket himbáltak az indák,
s a hajnalban egy kakas kukorékolt.

1964

1914

Kis pontra fogtam fegyverem,
miközben periszkópom
mutatta, merre a verem,
hol kusza fordulókon
bujkál úgymondott ellenem.

Nem olyan biztos állaton
a főbesújtó bunkó,
mint mesteri találatom,
lám elesett a lurkó
s reccsent a száraz ágakon.

Az elvetett parittyakő
midőn verebet gyilkol,
célt követ, tudja a vető,
kit talált, szedi imhol
és megsüti, mert ehető.

Hogy én kit lőttem, nem tudom
s azt se, mi lakott benne,
úgy éreztem, hogy jó uton
vezet hazám szerelme,
s ha nem állok helyt, elbukom.

S éreztem fojtó émelyem,
hogy házamból kiűztek,
hogy becsületem, szégyenem
mennem s nem mennem: büntett.
Élet vagy halál énvelem.

Később tudtam meg: a lidérc
csalogatott a lápon,
feléje surrogott az érc
és — megölte barátom,
félíg hőstett volt, félíg félsz.

Hová elértem, eljutott
ő is, nemesen érzett,
épp úgy hasalt és úgy futott,
mint én s ugyanúgy vérzett,
mint véreznék helyébe — ott.

Mindkettőnk előtt libegett
egy gyémántkoronás fő,
mindkettőnk bosszút lihegett,
vért ontott mind a kettő
s nem látta, oka mi lehet:

hogy csak a ragya ragyogott,
s tőle fénylett a fertő
s gyültek a gyilkos vagyonok...
Nem azért élek, mert ő
tévedt golyómtól lerogyott.

1964

A KILENCEDIK ECLOGA

Radnóti Miklós emlékére

Hónapok óta borongok az arcod, a könyved, a sorsod mázsás szemfödelére meredten. Szólni szeretnék, ám zokogó viharomban a szó foszlányra szakadna és a panasz, gyászomnak hervadt magzata, nem jó összecsukódott ajkamon át a világra. Szememben vet hát lobbot a vád, szótlan kiabál, de hiába! Rég eltűnt a homályban a hóhér. Senki se tudja: ő volt. Rejteke jól falazott. Nem gyötri az emlék. Csámcsog. Zsír csorog álla elégült gödrei mentén. Ujjával letörölné ezt, de a vériszapot nem, résből amint kiszivárog sárba keverten a tarkón. Földrezuhant hát pár tucat ipse, szabad hazatérni.

Már csak a versben lellek, mint örökös kivirágzást, színeket, izeket eltékozló ritka gyümölcsöst, ó de a törzsöd nincs meg s ágazatod, koronád sincs, hosziromálmú dús gyökered szétrágta a féreg... S hull, pazarul hull, mégis az eddigi termés! Nem fonnyad! Nem fogy! De a mag?... Sohasem pereg új már.

Oly különös tüneménynek látlak. Mint viharoktól ostorozottan is áttetsző folyamot, hova zajló gyors erek omlottak menekülve szülő talajuktól, mert repedésein át fojtón könyökölt fel a vadvíz.

Sodró tisztavízűre a tiprott emberi eszmény
szűrte meg, mélyé emberi gazság vasfoga kotrott.
S jaj, lezuhant a meder, de a víz fala függve maradt fenn.
Nem múló mult ő. Átélt szakaszán a szorongás
torlasza közt is táncol könnyteli gyöngyön a napfény.

Nem hagyom én, dehogyis, hogy a gyász vagy a példateremtő
fenséges tragikum lopakodjon eléd s betakarja
arcod s önvád eszköze légy, nyomorunknak a tükre,
borzongó gyönyörünk. Ringasd füleinkbe az élet
álmát, megtöretésed alatt is a mélyszavu bongást,
vágyakozásod örökre megédesedett italunk már,
bár a halálsikolyod poharunk fenekén keserű csepp.

Szellemi ősedet egykor a császár vad katonája
tűzhelye mellől a koldus számkivetésbe zavarta
s versbe virult ajakán a szülőföld s pásztori népe
s elvett otthona újra övé lett — álmodozásban.
Így ragyogott be a szépség holdfény révületében
nálatok is, beosonva a tábori drótakadályon
s hozta az álmot: a verset. Hogy kipirultak az arcok!
Férges fekhelyetek hogy vált puha, illatos ággyá!
Fült szuszogás huzatán lebegett a csapat haza, menten,
s boldog nyári verőn fiatal feleség öle várta.

Fegyveres örök vittek a végtelen őszi esőtől
vert szomorú táj úttalan útjain álmosan, éhen
Hetvenen, ötvenen éltetek *akkor még* s hamarossan
húszra apadt le a szám, a kidöltet nyomba lelőtték.
Elmállott a cipőd s te mezítláb csak meneteltél
egyre közelebb párod elé — mily készen az összegezésre —
s talpad alól, elaszott testedből, szád cserepéről
lázcsipkékbe szakadt fel a vers szava vérbefagyottan.

Fénytelen arccal nézek a támadt űrbe utánad
és te — sugáرزol! Még te vigasztalsz halk mosolyoddal...
Meghal a költő százszor, ezerszer is éled a lelke,
minden seb neki fáj, belepusztul a durva ütésbe,
sárba patakzik a vére, de éneke mégse haláldal:
hangja az élet dallama, holtan is újrateemtő.

1964

A HUSZADIK FORDULÓRA

Örökös indulás és érkezés
az élet: mint a fúga kél-szökik,
szenvetni: hosszú, örülni: rövid,
a vágya sok, gyümölcse oly kevés —

Sorsunkat mégse a párkák szövök,
ha mindünkért munkál a kézbe-kéz.
Ki mondaná, hogy élte kárba vész,
ha örökhagyón másért küszködik.

Harsányan hadd kiáltsam: Állj menet!
A ködös múltba nézz: ott vérfolyó,
ott szennybe fojtott holtak fekszenek!

Augusztus huszonhárom, a nemet
te mondtad ki, sarkcsillag, forduló
jövönknek irányt adó üzenet.

1964

A TÉLI BÁL
(*Szonettek Michelagniolóról*)

1

A mediciek tömbös palotája
a redőnyökön átszűrte a fényt
s a sikátort, e juss szerint szerényt,
sávval fürdette, paszományt szőtt rája,

hóka ezüstöt, — lisztes bohóc szája
kitátva csillan így — s a sok szegényt,
Flórenc alját, éhező kölkeként
megszoptatta látvánnyal. Farsang tája,

Sebestyén napja volt. A loggiát
hintók küllőző árnya szelte át,
a cicomás had leszállt, beosont,

künn hullt a hó, mindent lepelbe vont,
süveget viseltek a kupolák
és hímezetten csillogtak a fák.

Már harmadnapja hullt a sűrű hó
eltorlaszolva utcát és teret,
arra vágtak utat az emberek,
hol farsangolt Medici Piero;

hangos volt Flórenc, csupa hű és hó,
felverte csendjét a gyereksereg,
futkosott, gyúrt: vészesen repdesett
s puffant a hátakon a hógolyó.

Komoly leckére fordítva a mókát
a szobrászok másolták Donatellót,
söreányes oroszlánját hóba rótták,

a liliomos pajzssal guggolót,
hogy megcsodálni gyakran legyen mód
a flórenciek kedvelt Marzoccóját.

A signore leszállt a hintajáról
s mint legyek esnek a cukorsüvegnek:
a lakájcsapat köréje sereglett
és tisztogatta a jeges darától;

a signoráról lesiklott a fátyol,
dermedt orcái pirba melegedtek,
mert célpontjai lettek a szemeknek —
az ispán jött a kancelláriáról,

a márványlépcsőkön a lépés koppant,
feltárult ajtaja a díszes, roppant
szálának, hol remekbe módolt óra,

néma szekrény, bútor és burkolója
hallgatózott a múltba, mi sem moccant,
emlékezőn a remek Lorenzóra.

A vendégeket az új szárnyon várta
a sarj, ki többnek kívánt látszani,
hisz könnyű többnek lenni, mint ami,
ha az utód az előd útját járja;

a scrittojó kincsének most sincs párja,
a régihez járult is valami,
s hogy van izlése, meg kell vallani,
friss ágba oltódott a család fája.

A legtágasabb teremben ital,
étel, kacaj, fény, minden egybefolyt,
az élő hús sütött húst darabolt,

parázsló agg és éltes fiatal
udvarolt, táncolt, színlelt és koholt,
tort ült a kedv, a szépség haldokolt.

Ifjan és vénen, akár az idő,
mint kelő s messzi szálló képzelet,
itt lenni látszott, fogta a keret,
így volt jelen az ünnepélyen — ő;

csontos arcán mint horpadt tekenő
a szétroncsolt orr éktelenedett,
Buonarroti szép már nem lehet,
vonzókörébe nem kerül a nő.

Egy nyegle fickó ökle törte össze
ittléte minden változó varázsát
s egy földöntúli hang szólalt meg: Jössz-e

meggyújtani az égi lángnak mását,
miben magát a földi megfürössze
szilárd alakba vésve villanását?

Künn elmosódó, ónos volt az ég;
a levegő zuzmara-óceánján
jégcsillagok számlálhatatlan szánján
siklottak le a kövér hópihék.

Az udvarra tólult a báli nép,
farsangi tréfát kívánt lakomáján,
s a ház ura is ugyanezt kívánván
a mesterhez fordult és szólt ekép:

— Látod-e, kedves Michelagnioló,
hogyan hull az égi dunnából a hó?
Tréfáljuk meg a művészetet egyszer!

Farsang van, mért ne légy te is bohó!
Formálj szobrot, de szebbet mint ezerszer,
a hógomolyból! Remekelj, ó, Messer! —

Törődött is vele, ha ujja fázott,
a siserehad rögtön nekidőlt,
tapadt, ragadt és lomhán hengerült
a hókorong, csupán a mester állt ott

némán, töprengve, hisz nem kő került
a föld fölé, de oly habosnak látszott,
hogy ennél szűzebbet még ő se látott,
frissen holt szeretőt, ki épp kihült.

Aztán a zshivaj megtért a szobákba...
Nem volt szükség vésőre, kalapácsra,
csak simítani kellett a havat,

a fej kiugrott, a mell feldagadt,
a szemből kicsillant a jég virága
s a szájból csaknem szóltak a szavak.

A márvány természete, hogy hideg,
de hogyha pontjainak fénye gyúl,
meleggé válik mulhatatlanúl
s dobbantja, felhevíti a szivet;

hajlata hús lesz, izomzat, ideg,
idoma: érzés, ami sose múl,
a halhatatlanság belésimul,
hisz vágya s álma ez mindenkinek.

A nehéz kővel mily sokat vitázott!
Ki volt a győztes? Ki a leigázott?
Mi éledt benne? Mi maradt takartan?

Egy bizonyos: hogy az élő világot
a kő túléli és övé a tartam,
ha mélyén nagyratörő gondolat van.

Az élet titka úgy rejlik a kőben,
mint élő testben láthatatlan szálldos
a mérhetetlen szellem és sugároz
és megmarad hatásban és időben.

Ruhát cserél és ábrázatot bőven
s percéért minden használtat feláldoz
az élő test, míg elér a halálhoz,
de szelleme jelen van a jövőben.

Egyetlen arc lakik a gondolatban,
a többi arcot a véső lefejti,
a fölösleges a tömbről lepattan,

ódon és új ez arc, mert változatlan,
mert érdekes, mert senki nem felejtí,
mert benne igazság s nem változat van.

De mit kezdjen a könnyű, fagyos hóval,
hol küzdelem nélkül teremhet forma
s nincs titokzatos mélyvel egybeforrva,
jéglehelet csak, foszló csillag-sóhaj;

a hosszú pályán végig hangfogóval
úgy hull alá, mintha csak nem is volna
s a hangtalanság csendjén elomolva
a semmiséghez volna altatódal.

Tudta: megint eljött az ősi óra,
megint nagyúr pojáca oszt parancsot,
mert néki adták a fegyvert, a rangot

Legyen! A hősoborra nem sallangot,
jelentést ró, figyel mezőn a szóra,
amivel felesküdt Apollóra.

Mert biztosan tudta, hogy Apolló van
e csíny mögött is, hiszen Herkulesnek,
a félelmetesnek, a természetesnek,
is engednie kellett, tettben, szóban,

midőn király szólt hozzá kihívóan,
összetörmé e gyenge, szájas, cseszlett
táncos bábút egy félig megeresztett
csapással, de az isteni szó józan:

Végezze el tizenkét próbás dolgát
s oly mérhetetlen jutalom jut érte,
hogy megpróbáltatása ezt megérte,

s hajolt, de nem hajlongott mint a szolgák
s ezért nőtt meg, mint isten megígérte,
olyanra, mit csak ő és Apolló lát.

De nincs-e Apollónak ellenére,
hogy a szépség egy eltorzító násznak,
a kora kifésülés az elmúlásnak
fakasztva jusson enyészto kezére?

Miként a hó, úgy hullt a szíve vére,
nehéz vádja egy szörnyű árulásnak,
hogy nem törődik azzal, mi lesz másnap
s kérészpercnél tovább a műve él-e?

S még így is bűvöletben várt a szépség:
a célszerű az előtérbe lépett
s valami üde húsú istenséget

követelt, aki most született, nemrég,
s a tömött szőlőgerezdekből tépett,
de nemsokára nem lesz más, mint emlék.

A káprázatos fehér takaróról
balra billenten, hátrafelé esve
kibontakozott Bacchus puha teste:
Vágy mosolyog a kerek mellbimbókról,

a nyak kemény szirtjéről félrebókol
a részeg fő, a pupillák meresztve
s a hajtincsekből szőlőfürt gerezdje
préselten csügg; az ajk szögén folyó bor...

A mester törpén állt a szobra mellett,
még sose teremtett ily széles mellet
s ily bársonyosat — sejtje tiszta hó —

a simuló anyagból bőven tellett,
érette mélybe szállani se kellett,
mustrálta s halkán mormogta, hogy jó.

De nem jöhetett létre több, mint félttest.
Az egyensúly törvénye döntött róla,
minden anyagok ős Mindenhatója.
Előbb a szövet rostját, izmát kérdezd,

szemen, szíven keresztül térbe mérd ezt,
rejlő titkáról fogjad vallatóra
s amilyen választ ad a kérdő szóra,
gondolatodra úgy ruházd a szép mezt.

S az elképzelés bomladozó szárnyán
már tovaragadta a vágy — s a véső,
s az istenteremtéshez méltóbb márvány

tökéletesebb alakot kért. És ő
tüstént tervezni kezdett nyíló álmán,
különben elsuhan s kergetni késő.

Ha majd a kőből kél ki bontakozva
e lányos test, e pihebélelt teltség,
mert póre ő, bujának mégse tessék,
csak a bódulás bűvöletét hozza;

a végtagok nem viszik váltakozva,
a behajlított jobbik csupa restség,
a balnak támasz kell, hogy el ne essék,
ha tántorult is, vetemült a hossza.

E meztelenség ártalmatlan bája
a szerelemnek szemérem-ruhája,
lágú gömbölyűség, ízbe csordult szőlő,

a nehéz gondban sínylődőkhöz szól ő,
szinültig vágy, de nem a vágyak szennye,
csak harmata, minthacsak hóból lenne.

Az ifju isten minden pontja részeg
és önmagában külön mosolyog,
nevet a húsos ajk mögött a fog,
örömben úsznak egyenként a részek;

a derült has s a levélfedte fészek,
mely a jövőről gondoskodni fog,
boldogság sejtje mind, ivó torok —
s a mámor összefogja az egészet.

A kétfülű csészét kínáló kéz
a feledés levét az ajkig hozná
s a szem vele sóváran szembenéz,

a törzs, ha tudna, elhajolna hozzá,
de nincs már mód: eldőlne az egész —
a puszta vágyban válnak hát borossá.

Az egyik kar zászlóként lengeti
a csészét, később majd a szájhoz ér,
a másik kar lecsügg, lazult tenyér
a szőlőfürtöt esni engedi

a párducbőrrel együtt s ez: fehér,
más nem lehet, hisz márvány, ám neki
az enyheség ad teljes szellemi
valót: akár pihével is felér!

Mindezt a hónap véredénye súgja:
a márvány is gyanútlan hull alá,
átszellemül közömbös földi súlya,

ha idomait mester vallatá
és válik ihletett sugallattá,
kő: lélekké, pehellyé: ég borúja.

Egy szilfa csonkja áll a láb mögött,
a párducbőr s a szőlő rája hullna,
ha a dőlő istenhez nem lapulna
a csonkon ülő torkos pánkölyök;

haját elfedi az istenkönyök
s hol kincsét hullatja a kézfej ujja:
ott kuporog e pánfi, rejtve, bujva
s a fürtöt cseni, gyöngye elpörög.

Ellentétes irányban ötször tör meg
e zsenge alkat s lesz a gyámola,
hullámzása, kulcsa e zárult körnek,

patás lábán bodor gyapjú-moha,
arcocskáján édelgés fintora,
egyensúlya és kútja a gyönyörnek.

Mást mutat majd az istentest, ha fordul,
motorikus izomzatok szelik,
erőnek tombolásától telik
a sok dudor, teltsége szinte csordul!

A feszült hátból két cipóba hogy hull
a lendület, mihelyt elérkezik
az élet ritmusa az alfelig!
A szárcsont oszloppárja tartja zordul.

De nézd a lurkó Pánt! A bak-kamaszt!
Ellenkezőleg fordul! Nem remek,
hogy testrészei másként lejtnek?

Ám megbújt buksijával itt maraszt.
Phallusa szőlőkacsként tekereg.
Józan? Vagy mámoros? Ki tudja azt?

E vemhes percen minden arra vár,
hogy az isten kíséretéhez térjen,
menádok táncoljanak jeges szélben,
syrinx szóljon, locsoljon borsugár;

kövesse őt hiuz és jaguár,
szamár, párduc, kecskebak erdőszélen,
lakjanak jól szőlőn és lágy kenyéren,
szivárványszínben nyíljék a határ.

Kövessék őt bakugró, bolond pánok,
szatírok sípjaikkal, vén szilének,
örjögő zajjal húzó karavánok,

hódoljanak dobokkal szellemének
kibontott, kúszált, lengő hajú lányok,
csendüljön fel az ajkakon az ének.

S aki körül e duhaj csapat táncol
csapongón hemperegve jóból rosszba:
nem váltja fényét sose zavarosra.
Hadi szekéren vonva két pumától

eldőlten vár, míg meglibben a fátyol
a mátká arcán. Külön kordé hozza.
Tartózkodással nézi vágyakozva,
míg leoldozná szégyenét a mámor

Azért oly hamvas eme isten teste
s ezért oly izmos: ősi, tiszta eszme,
mi nem sodorja hordalékok szennyét.

Nyomába kísérete sohasem lép!
Anélkül, hogy igaz kedvére tennék,
megközelítve jutnak tőle messze.

Ott fön, a házban, kicsapódott szárnya
a nehéz tölgyajtónak durva zajjal
s a vendégsereg letódult robajjal,
hadd lássa, úgy történt-e, mint kívánja?

Egy isten volt ott hóból. Zagyva lárma
fogadta őt s valaki részeg garral
leloccsantja bíborvörös itallal...
Mocsok csorog a torzra csorbult szájra.

S a mester, aki mélyen elmerült
szép istenálmán, szóra sem fakadt,
nem volt bántódott, nem volt ingerült,

nem szenvedett, hisz álma megmaradt,
kezén beszéd, szemében isten ült,
kit nem gyaláz meg emberakarat.

Különben is a hőtömb szivacsos lett.
Aeolus langyosat lehelt s egy sellő
fellubickolt s a kalandozó szellő
halálujjal simította a mellet;

minden csúszott, minden porcika ellett,
omlott, ömlött, fogyott, sehol se kellő
keménység, fagy, semmi reménységkeltő...
Alakja volt és lé volt mindamellett.

Mély csend borult a komor kúriára,
nehéz idők váltották fel a vígat,
kapúk előtt a franciák királya,

Piero megszökött, a kapúk nyíltak,
s a tavasz tócsái fölött kiáltva
lebegtette szárnyát a vész sirálya.

Ki kezdte ki az etruszk őserőt?
Mi lett a kőzetből kikelt Firenze?
Csak ékszeres bazár, gyöngyös szelence,
csak csillogó hó, nem bírja a hőt —

S mi lett az ember? Útra tett lelence
az osztályrésznek. Görnyedők előtt
lépdél aranyos páncélban a góg
s rangra vadász a szentelen szerencse.

Róma legyen a végső állomás!
ott az öröm ömlik még régi módon,
Firenzében locspocs lett, semmi más!

Igaz, a fenség itt ül még a dómon,
de a Bacchus, az igazi, az ódon,
ott lesz márvány, — a téli látomás.

1965